

**T. C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**EBEVEYN REHBERLİĞİNDE EKİRAN
KULLANIMININ OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARINA
ETKİSİ**

BÜŞRA KARAİRAN

DENİZLİ, 2021

T. C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EBEVEYN REHBERLİĞİNDE EKCRAN KULLANIMININ OKUL
ÖNCESİ ÇOCUKLARINA ETKİSİ

Büşra KARAHAN

Danışman

Prof. Dr. Nesrin İŞİKOĞLU

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Bu çalışma, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Nesrin IŞIKOĞLU

Üye: Doç. Dr. Zeliha YAZICI

Üye: Doç. Dr. Atiye ADAK ÖZDEMİR

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa BULUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Büşra KARAHAN

Canım Annem ve Canım Babama İthafen...

TEŞEKKÜR

Eğitimim süresince beni destekleyen, bana güvenen ve bu çalışmanın oluşturulmasında yoluma ışık tutan, gerek engin akademik bilgileri gerekse mesleki duruşu ile bana örnek olan ve çok değerli bilgiler katan tez danışmanım Değerli Hocam Prof. Dr. Nesrin IŞIKOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Canım hocam iyiki varsınız.

Her zaman arkamda duran ve beni destekleyen sevgili aileme sonsuz teşekkürler...

ÖZET

Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımının Okul Öncesi Çocuklarına Etkisi

KARAHAN, Büşra

Yüksek Lisans Tezi,

Temel Eğitim ABD,

Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nesrin IŞIKOĞLU

Haziran 2021, 95 sayfa

Araştırmada, ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı programının okul öncesi çocuklara olan etkileri nicel ve nitel teknikler kullanılarak bütüncül bir bakış açısıyla incelenmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda yarı deneysel desende tasarlanan öntest-sontest eşleştirilmiş kontrol gruplu yöntem tercih edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda ebeveyn görüşmeleri ve ekran günlükleri ile veriler elde edilmiştir. Bu araştırma kapsamında Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı (EREK) adı verilen çevrimiçi ve üç kez yüzyüze seminer şeklinde gerçekleştirilen program geliştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini ulaşılabilir örneklem yoluyla Denizli il merkezindeki iki özel anaokulunda eğitim gören altı farklı sınıftaki 91 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Bu altı sınıfa devam eden çocukların 46'sı deney, 45'i ise seçkisiz olarak kontrol grubunda yer almışlardır. Veriler Metropolitan Okul Olgunluğu Testi, Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Ebeveyn Görüşme Formu ve Ekran Günlükleri aracılığı ile toplanmıştır. Nicel verilerin analizinde bağımsız ve bağımlı örneklem t testleri kullanılmıştır. Nitel olarak elde edilen veriler ise içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda EREK programını takip eden deney grubunda yer alan çocukların okula hazırbulunuşluk ve dil gelişim düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. EREK programına katılan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarından otoriter tutumu benimseyen ebeveynlerin puanlarında anlamlı düzeyde

azalma saptanmıştır. Nitel veriler ebeveynlerin ekran kullanımı konusunda çocuklarla bilinçli ekran kullanımı davranışlarını desteklediklerini göstermiştir. Ayrıca EREK programının çocuklarda ekran kullanım süresinin kısılmasına, ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımında artışlara, eğlendirici içeriklerden ziyade eğitici içeriklerin tercih edilmesini sağladığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn rehberliği, ekran kullanımı, ebeveyn tutumları, erken çocukluk, okul olgunluğu, dil gelişimi

ABSTRACT

The Effects of Parrental Guided Screen Use on Preschool Children

KARAHAN, Büşra

Master Dissertation, Department of
Primary Education Division of Preschool
Education

Supervisor: Prof. Dr. Nesrin İŞIKOĞLU

June 2021, 95 pages

In the study, the effects of the parent-guided screen use program on preschool children were examined from a holistic perspective by using quantitative and qualitative techniques. Its been designed in a semi-experimental way and also in a pattern, pretest and posttest matched control group has been preferred. During this research, the researcher has examined the effects of screen usage programme (SUPG) under guidance of parents on kids and as a result their readiness for school, language improvement and parents' behaviours. This research has been applied on kids between 4-6 years old who are attending to preschool located Central Denizli and their parents. The sample of the research is 91 children in different classes studying in two private kindergartens in Denizli and applied activities. 45 of these kids have been used for the experiment and 46 of them have been placed in the control group randomly. The samples have been chosen by using accessible sample method. Parents Behaviour Scale, Metropolitan School Maturity Test, Early Language Improvement Test in Turkish, Parents Meeting Form and Screen Notes have been used as a data collecting tool. While analysing the datas, independent sampling T test has been used by the help of SPSS 18.0 package programme. Also during analysis of results regarding to Parents Meeting and Screen Notes, content analysing method has been applied. The results appeared as the programme (EREK) didn't cause any difference on kids with their readiness to school and the parents followed a conscious behaviour on their screen usage. In addition its also been observed that the programme (EREK) enabled shortning of time on screen usage by kids and extention of time on screen usage time of

kids together with their parents and as a result preference of more educational contents instead entertaining ones.

Keywords: Educational guidance, screen use, child education, early childhood, schooling, language education.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	vi
ÖZET	vii
İÇİNDEKİLER	xi
TABLOLAR DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi	5
1.3. Alt Problemler	5
1.4. Araştırmanın Amacı	6
1.5. Araştırmanın önemi	6
1.6. Sayıtlar	6
1.7. Sınırlılıklar	7
1.8. Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Kuramsal Çerçeve	9
2.1.1. Erken Çocukluk Döneminde Teknoloji Kullanımı.....	9
2.1.2. Erken Çocuklukta Kullanılan Teknolojik Araçlar	10
2.1.3. Erken Çocuklukta Ekran Kullanımı	13
2.1.4. Ebeveyn Rehberliği	18
2.2. İlgili Araştırmalar	22
2.2.1. Yurtiçi Araştırmalar	22
2.2.2. Yurtdışı Araştırmalar	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	30
3.2. Çalışma Grubu.....	31
3.3. Veri Toplama Araçları.....	33
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	33
3.3.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ).....	34
3.3.3. Metropolitan Okul Olgunluğu Testi.....	34
3.3.4. Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL)	35
3.3.5. Ekran Günlükleri.....	36
3.3.6. Ekran Kullanımı İle İlgili Görüşme Formu	37

3.4. Veri Toplama Süreci.....	38
3.5. Verilerin Analizi.....	42
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM.....	45
4.1 Birinci Alt Problemlle İlgili Bulgular	45
4.2 İkinci Alt Problemlle İlgili Bulgular	46
4.3 Üçüncü Alt Problemlle İlgili Bulgular	48
4.4 Dördüncü Alt Problemlle İlgili Bulgular	49
4.4.1.Ebeveynlerin Çocuklarının Ekran Kullanımı İle İlgili Görüşleri.....	50
4.4.2. Ebeveynlerin Ekran Günlüklerine Göre Çocukların Ekran Kullanımı..	55
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	60
5.1. Tartışma ve Sonuç	60
5.2. Öneriler	64
5.2.1. Öğretmenler ve Ebeveynlere Yönelik Öneriler	64
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	65
KAYNAKÇA.....	66
EKLER	79
Ek 1. Ekran Kullanım Düzeyi Görüşme Formu	79
Ek-2 Ekran Günlükleri Formu.....	81
Ek-3 Uygulama İçin Gönüllülük Formu	82
Ek- 4 TEDİL Testine Ait Örnek Maddeler	83
84	
Ek- 5 Metropololitan Okul Olgunluğu Testi Örnek Maddeler.....	85
Ek- 6 Ebeveyn Tutum Ölçeğine Ait Örnek Maddeler	87
Ek- 7 Ebeveyn Rehberliğinde Bilinçli Ekran Kullanımı Web Sayfası.....	88
Ek-8: Ölçek İzinleri.....	92
ÖZGEÇMİŞ	94

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Araştırmada Tercih Edilen Desen	31
Tablo 3.2. Çalışma Grubunu Oluşturan Çocukların Demografik Özellikler	32
Tablo 3.5. Grupların Normalliği İçin Basıklık Ve Çarpıklık Katsayıları	42
Tablo 4.1. Deney ve Kontrol Grubu Çocukların ve Ebeveynlerin Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması	45
Tablo 4.2. Deney Grubu Ön Test- Son Test Puanlarının Karşılaştırılması	47
Tablo 4.3. Kontrol Grubu Çocukların Ön Test- Son Test Puanlarının Karşılaştırılması ...	48
Tablo 4.4. Deney ve Kontrol Grubu Çocukların ve Ebeveynlerin Son Test Puanlarının Karşılaştırılması	49
Tablo 4.5. Haftalık Dijital Araçları Kullanım Frekans ve Yüzdeleri	55
Tablo 4.6. Dijital Araçları Günde Ortalama Kullanım Süreleri (Dakika)	56
Tablo 4.7. Etkisi Temasına Göre Ekranda Haftalık Kullanılan İçerik Miktarı	58
Tablo 4.8. Tercih Edilen İçerik Türleri	59

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3. 1. Ekran Günlüğü.....	37
Şekil 3. 2. Ebeveyn Rehberliğinde Bilinçli Ekran Kullanımı Bilgilendirici Web Sitesi....	40
Şekil 3.3. Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı Bilgilendirici Web Sitesi.....	41
Şekil 4.1. Dijital Araçların Haftalık Kullanım Eğilim Grafiği.....	56
Şekil4.2. Dijital Araçların Günlük Kullanım Eğilim Grafiği.....	57

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Erken çocukluk döneminde teknoloji, çocuğun günlük hayatının bir parçası haline geldiği (Livingstone ve Ross, 2017) ve giderek daha da yaygın kullanılmaya başlandığı (Şahin, Taş, Oğul, Çilingir ve Keleş, 2015) bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Plowman, Stephen ve McPake (2010, s.5) dijital teknolojiyi evlerde ve eğitim ortamlarında bulunan elektronik nesnelere olarak tanımlanmıştır. Günümüzde televizyon, tablet, bilgisayar, akıllı telefon gibi birçok dijital teknoloji çevremizde bulunmaktadır. Dijital teknolojiler erişimin kolaylığı ve insanların sosyal ve kültürel hayatının bir parçası haline gelmesinden dolayı bireylerin yaşamlarında hızla yaygınlaşmaktadır (Budak, 2017).

Erken çocukluk döneminde özellikle tablet, akıllı telefon gibi dijital araçlarının erişimi ve bu araçlarda kullanılan uygulamaların satın alınması ve araçlara yüklenmesinde ebeveynler önemli roller üstlenmektedir (Fisher, Hirsh-Pasek, Golinkoff ve Gryfe, 2008; Işıkoğlu Erdoğan, 2019; Johnson, 2015). Günümüz ebeveynleri çocukluklarında dijital araçlarla vakit geçirmediler. Kendi çocukları ise dijital bir dünyada ekran kullanımı ile büyümektedirler (Işıkoğlu Erdoğan, 2019). Ekran kullanımının çocuklara bilinçli ve dengeli bir şekilde sunulmasının onlara birçok deneyim kazandıracacağı şüphesizdir. Bu nedenle çocukların ekran süreleri ve içeriklerin ebeveynler tarafından kontrol edilmesi oldukça önemlidir (Işıkoğlu Erdoğan, 2019). Bu sebepten dolayı erken çocukluk eğitiminde ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı ile ilgili bilimsel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmanın birinci bölümünde; problem durumuna, alt problemlere, araştırmanın amacı ve önemiyle birlikte araştırmanın sınırlılıklarına yer verilmiştir. İkinci bölümünde kavramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar üzerinde durulmuştur. Araştırmanın üçüncü bölümünde yer alan yöntem kısmında; araştırma deseni, çalışma grubu, veri toplama araç ve teknikleri, veri toplama süreci, program oluşturma süreci, verilerin nasıl analiz edildiğine dair bilgiler bulunmaktadır. Araştırmanın dördüncü bölümünde, elde edilen verilerin her bir alt probleme yönelik tekniklerle yapılan analizlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Beşinci ve son bölümde ise bulgular alanyazından faydalanılarak tartışılmış ve önerilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Okul öncesi dönem, yaşamın sihirli yılları olarak tanımlanmakta ve çocuğun ileriki hayatını etkileyecek önemli bir süreci kapsamaktadır (Oktay, 1992; Cömert ve Güleç, 2004). Bu dönem çocuğun bilişsel, dil, sosyal-duygusal becerinin şekillenip gelişmesinde önemli bir yere sahiptir (Berk, 2013; Rebello Britto, Engle ve Super, 2013; Sylva, Melhuish, Sammons, Siraj-Blatchford ve Taggart, 2010). Özellikle alan yazında güncel araştırmalar gelişim alanlarını doğrudan etkileyen beyin gelişiminin 0-6 yaşta kritik öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır (Shonkoff ve Phillips, 2000). Bu dönemdeki deneyimlerle beyinde yeni bağlantılar oluşmakta ve çocukların öğrenmeleri ve gelişimleri bu bağlantılar aracılığı ile şekillenmektedir (Gilmore, Santannelli ve Gao, 2018). Deneyimlerin oluşabilmesi için çevresel uyarıcılara ihtiyaç vardır. Günümüzde insan yaşamını etkileyen çevresel uyarıcılar arasında teknolojik araçlar ve uygulamalar yer almaktadır (Neumann ve Neumann, 2014). Çocukların gelişimini etkileme potansiyeli olan çevresel faktörler arasında teknolojinin gelişimi ve günlük yaşama dahil olması göze çarpmaktadır (Berk, 2013; Bronfonrenner, 1970; Kağıtçıbaşı, 2009). Özellikle 21. yüzyıl ile beraber teknolojide meydana gelen gelişmeler insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Günümüz çocukları teknolojinin yaşamın her alanında var olduğu bir dünyada büyümekte ve günlük yaşamlarında dijital araçlarla geçmiş dönemlerde doğan çocuklara göre daha uzun zaman geçirmektedirler (Budak, 2020; Işıkoğlu, 2019). Goodwin (2018) araştırmasında 1970'lerin sonlarından bu yana, çocukların açık havada geçirdikleri zamanda %50' lik düşüş olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre altı-10 yaş grubu çocukların bilgisayar, internet ve cep telefonu kullanma yaşının hızla daha küçük yaşa indiği özellikle bilgisayar ve internet kullanımında altı, cep telefonu kullanımında ise yedi yaşa kadar düştüğü görülmektedir. Yine TÜİK verilerine göre 16-74 yaş grubundaki bireylerde bilgisayar ve internet kullanım oranı sırasıyla %59,6 ve %72,9 seviyelerindedir (TÜİK, 2013).

Teknolojinin gelişimi ve küçük çocukların ekran aracılığı ile çeşitli etkinliklere katılmaları ve etkileşimlerde bulunmaları son yıllarda çocukluk çağı deneyimlerinden biri haline gelmiştir (Çelik, Özer, Özcan, 2021; Darga, 2021; Işıkoğlu ve Ergenekon, 2021; Toran, Ulusoy, Aydın, Deveci ve Akbulut, 2016). Çok küçük yaşlardan hatta bebeklikten itibaren televizyon, akıllı telefon, tablet, bilgisayar gibi ekranı olan her araç ve ekran olan her yerde çocukların oyunlarının, sosyal yaşamlarının, iletişim becerilerinin ve öğrenme stratejilerinin etkilendiği vurgulanmaktadır (Durdur, 2018; İnci ve Kandır, 2017). Akıllı

telefon, bilgisayar, televizyon, tablet gibi teknolojik araçlar çocukların günlük yaşlarının bir parçası haline gelmiştir. Bilinçli kullanılması durumunda belirtilen teknolojik araçların çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, özbakım gelişimlerini ve öğrenme stillerine olumlu yönde etkilediğine ilişkin düşünceler her geçen gün yaygınlaşmaktadır (Mustafaoğlu, Zirek, Yasacı ve Razak Özdinçler, 2018).

Erken çocukluktan itibaren kullanılmaya başlanılan akıllı telefon, tablet, bilgisayar, televizyon gibi dijital ekranların büyüme ve gelişme dönemindeki çocukların gelişimlerini farklı şekillerde etkilediği bilinmektedir (AAP, 2016; Epstein, 2015; Gündoğdu, Seytepe, Pelit, Doğru, Güner, Arıkız, Akçomak, Kale, Aydoğdu ve Kaya, 2016; Hipp, Gerhardstein, Zimmermann, Moser, Taylor ve Barr, 2016; Lauricella, 2015). Erken çocukluk döneminde çocukların akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi ekran kullanımı üzerine yapılan araştırmalarda ekran kullanımının çocuklarda olumlu ya da olumsuz etkilerine dikkat çekildiği görülmektedir. Olumlu yönde etkileri ileri süren çalışmalarda uygun kullanım süresi ve yaş ve gelişime uygun içerik gibi niteliklerle sınırlandırılmış ekran kullanımının çocukların bilişsel, dil ve kavram gelişimini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır (Akkoyunlu ve Tuğrul, 2002; Gündoğan, 2014; Outhwaite, Gulliford ve Pitchford, 2017). Bununla birlikte çocuklarda yaratıcılık ve kendini ifade etme becerisinin gelişimine katkı sağladığı ileri sürülmektedir (Ergüleç ve Kiremit, 2019). Aynı zamanda çocuklardaki üreticiliği destekleme, motivasyonu artırma, duygusal rahatlama, çocukların anadili ve ikinci dil edinimini destekleme, teknolojiyi kullanma gibi becerilerin kandırılmasına katkı sağlayacağı belirtilmektedir (Şimşek ve Işıkoğlu, 2021; Yücelyiğit ve Aral, 2020). Olumsuz yönde etkileri öne süren çalışmalarda ise aşırı ve uygunsuz ekran kullanımının çocuklarda obezite, uyku ve sağlık problemi, anti sosyallik, siber zorbalık, ticari riskler, tembellik ve bağımlılık gibi olumsuz etkilere zemin hazırlayacağı belirtilmektedir (Muslu ve Gökçay, 2019).

Çocukların günlük hayatlarının vazgeçilmezi olan dijital araçların bilinçli bir şekilde kullanmak ve imkânlarından en yüksek derecede faydalanmanın ekran kullanımının zararlarını en aza indirgenmesine ve yararının artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir (İnci ve Kandır, 2017). Amerikan Pediatri Akademisine (AAP) göre ekran başında geçirilebilecek günlük zamanın yaşa ve ekrana bağlı etkinliklere göre kısıtlanması gerekmektedir. AAP'nin ekran kullanım tavsiyelerine göre iki-beş yaş arasındaki çocukların günde bir saat yüksek kaliteli programları izlemesi ve bu sürenin aralıklarla gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Benzer şekilde ülkemizde bağımlılıkla

mücadele eden Yeşilayın raporlarında bebeklerin ekran kullanımının çok sınırlı ya da hiç olmamasını üç-altı yaş arası çocuklar için ise 30 dakikalık bir etkileşimin yeterli olacağı önerilmektedir (Yeşilay 2021). Güncel araştırma sonuçları üç-altı yaş çocuklarda bu sürenin çok fazla aşıldığını göstermektedir (Budak, 2020; Güzen, 2021). Örneğin Işıkoğlu'nun (2019) araştırmasında ekran süresinin üç-altı yaş grubu için günlük ortalama üç saate ulaştığı belirtilmektedir. Aynı şekilde Gündoğdu ve arkadaşlarının yaptıkları (2016) çalışmada da altı yaş altındaki çocukların bilgisayar kullanım düzeyinin %35, tablet kullanımı %31 ve cep telefonu kullanım düzeyleri ise %26 olarak bulunmuştur. Ayrıca çocukların yaş ve gelişimin özelliklerine uygun şiddet ve saldırganlık içermeyen zeka gelişimini destekleyici nitelikteki ekran kullanımının, çocukların zihinsel gelişimine olumlu katkı sağlayacağı öne sürülmektedir.

Erken çocukluk dönemindeki çocukların ekran kullanımları özellikle bilgisayar, akıllı telefon, tablet gibi dijital araçlara erişimleri ve ekranlarla birlikte kullanılan uygulamaların satın alınmasında ebeveynlerin kritik rolleri bulunmaktadır (Bahçivan Bahçivan, Kalay ve Bay, 2018; Fisher, Hirsh-Pasek, Golinkoff ve Gryfe, 2008; Işıkoğlu, 2019; Johnson, 2015). Kendi çocukluklarında ekran kullanımları sınırlı olan günümüz ebeveynleri, çocuklarının ekran kullanımı ile ilgili tecrübeye sahip değildirler. Bu yüzden ebeveynlerin değişen ekran kullanımı ile ilgili eğitim ve desteğe ihtiyaçları ortaya çıkmıştır (Işıkoğlu ve ark. 2018; Tezel Şahin ve Özbey, 2007; Toran ve ark., 2018). Ebeveynlerin çocuk gelişimi, dijital medyada çocuklarıyla kurabilecekleri bağ ve nasıl rehberlik yapabilecekleri hususunda eğitim almaları, daha iyi çocuklar yetiştirmelerine katkı sağlamaktadır (Kaya, 2002). Ebeveynlerin çoğu bunu yapmak için isteklidir; ancak bu kaynakların daha görünür hale getirilmesi ve ebeveynlere verilen ekran süresi tembihlerinin mevcut ebeveyn eğitimi içeriklerine entegre edilmesi oldukça önemli bir ihtiyaçtır. Ebeveynler sadece çocuklarını kontrol etmeyi istememekte, çocuklarıyla ilgilenebilmek, onların gelişimlerine uygun ekran kullanımıyla ilgili somut tavsiyeler de istemektedirler. Bu tavsiyelerin kapsamının kaliteli, çocuğun yaşına uygun, ilgi ve özel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi önemlidir (Livingstone ve Ross, 2017).

Erken çocukluk yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin dijital araçları çocukları ile birlikte nasıl kullanmaları gerektiği ile ilgili bilimsel araştırmalar ülkemizde son yıllarda yapılmaya başlamaktadır. Bu çalışmaların büyük bir bölümü ise ekran kullanım durumu tespit etmeye yönelik çalışmalardan oluşmaktadır (Çelik, Özer, Özcan, 2021; Darga, 2021; Işıkoğlu ve Ergenekon, 2021; Işıkoğlu, 2019; Toran ve ark, 2018). Özellikle ekran

kullanımı ile ilgili ebeveynlerin bilinçlendirilmesine yönelik ampirik araştırmaya ülkemizde rastlanmamıştır. Uygun nitelikte teknolojik araçlar ve ekranlara dayalı etkinlikler çocukların gelişimlerine olumlu etkilerinin olduğu alan yazında vurgulanmaktadır. Okul öncesi dönem çocukları için uygun ekran içeriklerinin genellikle çocukları okula hazırlamaya yönelik kavramları ve dil gelişimini özellikle de dinleme ve anlama becerilerine dayalı etkinlik ve oyunlardan oluştuğu söylenebilir. Bu nedenle ebeveynlerin ekran kullanımına rehberlik etmeleri konusunda desteklemenin çocukların okul olgunluklarına ve dil gelişimlerine olumlu etkisi olabileceği düşünülmüştür. Bu kapsamda mevcut araştırma ebeveynlere sağlanan ekran kullanımına dönük eğitimlerin çocukların dil gelişimlerine ve okul olgunluklarına olan etkilerini incelemeye odaklanmıştır. Ayrıca araştırmanın ebeveynlerin çocukların ekran kullanımları üzerindeki etkilerini yansıtan özgün araştırmalardan biri olma özelliğini taşıdığı ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemi cümlesi Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı Eğitim Programının (EREK) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden dört-altı yaş çocuklarının dil gelişimine, okul olgunluklarına ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarına olan etkileri ve programa yönelik ebeveyn görüşleri nelerdir? olarak tanımlanmıştır.

1.3. Alt Problemler

Bu genel problem doğrultusunda nicel ve nitel bulguların bir arada bulunduğu karma araştırma deseninde gerçekleştirilen çalışmada aşağıda belirtilen alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların dil gelişimi, okul olgunlukları düzeyleri ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ön test sonuçları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
2. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların dil gelişimi, okul olgunluk düzeyleri ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ön test- son test sonuçları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

3. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların dil gelişimi, okul olgunlukları ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları son test sonuçları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
4. Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı Eğitim Programı (EREK) eğitim programına yönelik ebeveyn görüşleri ve uygulamaları nasıldır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı programının (EREK) dört-altı yaş çocukların okula hazırbulunuşluk, dil gelişimi ve ebeveyn tutumlarına olan etkisini incelemektir.

1.5. Araştırmanın önemi

Ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımının okul öncesi dönem çocuklarına etkileri üzerine ülkemizde yapılan araştırmaların sayıca sınırlı olduğu görülmektedir. Alan yazındaki araştırmalar incelendiğinde çocukların ekran kullanım süreleri, içerikleri, ebeveynlerin bu konuyla ilgili görüşleri ve uygulamaları ile ilgili betimleyici ve durum tespitine yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. Günümüz koşullarında özellikle okul öncesi çağda çocuğu olan ebeveynlerin ekran kullanımı hususunda çocuklarına rehberlik etmelerini sağlayacak bilgi ve becerileri kazanmaları önemli bir ihtiyaçtır. Yapılan bu araştırma ile etkili ekran kullanımına yönelik ebeveyn eğitim programının geliştirilmesi ve çocuklara ve ebeveynlere olan etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Böylece çocukların ekran kullanımı ile ilgili saptanan problemleri durumlara bu araştırma sonuçlarıyla çözüm üretilmesine katkı sağlanacaktır. Araştırma, ebeveynlerin çocukların ekran kullanımları üzerindeki etkilerini yansıtan özgün araştırmalardan biri olma özelliğini taşımakta ve ebeveynlere olduğu kadar çocuklarla ilgili çalışma yürüten okul öncesi öğretmenlerine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.6. Sayıtlar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir.

1. Geliştirilen ebeveyn rehberliğinde etkili ekran kullanımı (EREK) eğitim programının katılımcıların hedeflenen becerilerini geliştireceği,

2. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynleri görüşme sorularını cevaplarırken içtenlikle doldurduğu,
3. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynleri ekran günlüklerini, düzenli olarak ve gerçek bilgiler ile tuttıkları, varsayılmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Denizli il merkezinde bulunan özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinin görüşleri ile,
2. Okul öncesi kuruma devam eden dört-altı yaş çocukları ve anne-babaları ile,
3. 46 deney, 45 kontrol grubu olmak üzere 91 çocuk ve ebeveynleri ile,
4. Kullanılan ölçekler ile,
5. Hafta içi beş gün olmak üzere toplam sekiz haftalık uygulama süreci ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Ekran kullanımı: Ekran kullanımı, bilgisayar, tablet, cep telefonu, televizyon gibi elektronik araçların ekranları üzerinde (Maden, 2016) kullanımlarıdır.

Ebeveyn eğitimi: Ebeveyn eğitimi, okullara reklam ajanslarının ebeveynlerine ebeveynlik becerileri ve çocuklarının gelişimsel, akademik, sosyal ve sağlık konularında yardımcı olmaları için verilen özel eğitim ve destek olarak tanımlanmaktadır (DiCamillo, 2001). Ebeveyn eğitiminde temel amaç, anne ve babalardaki özgüveni artırmak, çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine yönelik ebeveynlik becerilerini geliştirmek için onlara rehberlik edebilmektir (Arkan ve Üstün, 2010).

Dijital medya: Türk Dil Kurumu'na [TDK] (2015) göre dijital kelimesi sayısal olarak verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Medya terimi ise iletişim ortamı, iletişim araçları olarak ifade edilmektedir (TDK1, 2015). Dolayısıyla yalnızca kelime anlamları dikkate alınarak dijital medya kavramını sayısal olarak, bir ekran üzerinden iletişim şeklinde tanımlayabiliriz. Burada dijital medya kavramıyla temel olarak iki konu ifade edilmektedir. Dijital medya kavramı ilk anlamıyla, dijital ortamda iletişim amacıyla kullanılan materyalleri ifade etmektedir. Bu yönüyle dijital medya, bilgisayar ortamında sayısal olarak kodlanmış her

çeşit ses, video, yazı, fotoğraf ve benzeri materyalleri kapsamaktadır. Dijital medya teriminin ikinci anlamıyla ise bireylerin elektronik, yani bilgisayar gibi araçlarla dijital olarak iletişim kurma şekilleri ifade edilmektedir. Bu bağlamda elektronik ortamda yer alan her çeşit kitle iletişim aracı dijital medya tanımının kapsamına girmektedir. Bu iletişim çeşidinde, masaüstü ve dizüstü bilgisayarlar, tabletler, PDA2 (cep bilgisayar) gibi avuç içi cihazlar, akıllı telefonlar gibi çok farklı araçlar yer almaktadır (Kanat, 2016).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde erken çocukluk döneminde teknoloji kullanımına, erken çocuklukta ekran kullanımına ve ebeveyn rehberliğine yer verilmiş; ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı ile yapılan araştırmalar ve alanyazında yer alan bilgiler kuramsallaştırılarak incelenmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Erken Çocukluk Döneminde Teknoloji Kullanımı

Günümüzde teknolojinin hemen her alana yayılması ve kullanımının daha da kolay ve yaygınlaşması erken çocukluk döneminde de etkisini göstermiştir. Çocuklar için geliştirilen teknolojilerle birlikte yetişkinler için olan cep telefonu, bilgisayar, tablet gibi teknoloji içerikleri çocukların fazlasıyla ilgisini çekmektedir (Scantlin, 2008). Bu nedenle çocuklar yaşlarına uygun teknoloji ve içerikler bir yana, genel kullanım için üretilen içeriklere karşı korunaksız durumdadırlar. Teknolojinin bu kadar yaygın ve kuralsızca kullanımı çocukların doğal gelişim süreçlerine olumsuz etki etmekte, aile bilincini ve rehberliğini daha da önemli kılmaktadır.

Gündelik yaşamın rutini içinde görülen televizyon, bilgisayar ve tabletler güncel hayatın bir parçası olmanın yanında eğitim faaliyetlerinin de bir parçası olmuştur. Bu tür teknolojileri kullanırken doğrudan ihtiyaç duyulan içeriklere ulaşmak hem yetişkin hem de çocuklar için zaman almakta, birkaç deneme ya da adımdan sonra ancak ulaşılmaktadır. Bu zaman zarfında ekranda sunulan görüntü ve ses çocuk için gereksiz olduğu gibi zararlı da olabilmektedir. Kaldı ki, yapılan araştırmalarda bu teknolojilerin içeriklerinin son zamanlarda çocukları şiddete yönelttiğini, beslenme alışkanlıklarını olumsuz etkilediğini göstermektedir (Akçay ve Emiroğlu, 2019; Gentile, Bender ve Anderson, 2017; Swing ve Anderson, 2014; Garrison, Liekweg ve Christakis, 2011). Her ne kadar mobil cihazların çocuklarda bilişsel ve iletişim becerileri geliştirdiği ve desteklediği düşünülse de, araştırmalar çocuklar tarafından kullanılmasının bilişsel ve iletişimsel sorunların yanında dikkat eksikliği, asosyallik gibi davranışları da geliştirdiğini göstermektedir (Enagandula, Singh, Adgaonkar, Subramanyam ve Kamath, 2018).

Bu tür teknolojilerin henüz gelişim çağında olmaları nedeniyle çocuklar için zararları tartışılırken, faydalı olduğu yönlerini ön plana çıkaran araştırmalar da vardır

(Wong ve Neuman, 2019; Gong ve Levy, 2009). Roseberry, Hirsh-Pasek, Michnick Golinkoff (2009) ve Chiong ve Schuler (2010) çocukların eğitim müfredatlarıyla uyumlu içeriklerin çocuklarda dil, yaratıcılık ve sosyal iletişim becerilerini olumlu yönde etkilediğini belirten araştırmalara dikkat çekmektedir. Bu nedenle tamamen reddetmek ya da serbest bırakmak yerine cep telefonu, bilgisayar, tablet ve televizyon gibi teknolojilerin kullanımında ebeveynlerin çocukların yararlanabilmesi için daha bilinçli ve kontrollü davranmaları gerekir.

2.1.2. Erken Çocuklukta Kullanılan Teknolojik Araçlar

Teknolojinin her geçen gün daha fazla insan hayatına girmesi sonucu iş ortamında olduğu kadar ev ortamında da sık sık kullanılır hale gelmiştir. Gerek ebeveynlerin gerekse aile üyelerinin günlük hayatta sıklıkla bu teknolojileri kullanması bir şekilde erken çocukluk dönemindeki çocukların da erişimine imkan tanımaktadır. Aile üyelerinin göstermesi ya da doğrudan kullanım şeklinde edinilen bu tecrübe zamanla sıklaşmakta ve çocukları bu tür iletişim teknolojilerini de kullanır kılmaktadır (Saracho ve Spodek, 2008).

Carr (2000) çocuklar için akıllı teknolojiler birer araç değil oyun ve eğlence parçası olduğunu belirtir. Bu araçlar çocukların hayatını bir yandan hareketli kılarken diğer yandan bazı yeni alışkanlıklar edinmelerine de sebep olmaktadır. İletişim teknolojileri olarak belirtilen televizyon, bilgisayar, mobil telefonlar ve tabletlerin çocukların bilişsel ve dil gelişimine olumlu etki ettiği sık sık vurgulanmaktadır. Bunun örnekleri televizyondan okumayı, şarkı söylemeyi ya da renkleri ayırt etmeyi öğrenen çocuklarla gösterilmektedir (Bergen, 2008). Buna karşın tehditlerinin de olduğu ve hiç de hafife alınmaması gerektiğini vurgulayanlar da vardır. Cordes ve Miller (2000) uzun süre ekran karşısında kıpırdamadan oturan gelişim çağındaki bu çocukların kas ve kemik ağrılarının yanında odaklanma ve iletişim bozukluklarının da yaşandığını belirtmektedir. Bir diğer endişe ise bu tür teknolojilerde ekrana gelen sanal dünyaların gerçeklikle fazla örtüşmüyor olmasıdır. Plowman, McPake ve Stephen (2010) okul öncesi çağındaki çocukların ekran karşısında olmasalar bile evde açık olan televizyondan etkilendiklerini savunmaktadır. Akbulut (2013) bu tür tartışmaların hep var olduğunu fakat gelişim çağındaki çocukların uzun süre ekran karşısında hareketsiz durmalarının omurga ağrıları başta olmak üzere sosyal izolasyon ve görüş sorunu yaşadıklarına dikkat çekmektedir. Bu değerlendirmeler karşılaştırıldığında gerek bilgisayar, cep telefonu ve tablet gibi etkileşimli teknolojiler, gerekse televizyon gibi yaygın araçlarının çocuklara hızlı ve hazır öğrenme materyalleri

sunmasının bilişsel açıdan faydalı ama gelişim çağlarında olmaları nedeniyle fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak zararlı etkileri olduğu kanaati oluşmaktadır. Bu nedenle çocukların bu tür teknolojileri ebeveyn kontrolünde kullanmaları gerekmektedir.

2.1.2.1. İnternet kullanımı. İnternetin bir tür bilgiye erişim ağı olması ve iletişimi daha yaygın hale getirmesi okul öncesi çağda da olsa, internetin aşırı kısıtlayıcı olunmaması görüşünü yaygın kılmaktadır. Ceyhan ve Ceyhan (2011) bu görüşü destekleyen açıklamaları okul öncesi çağın bir tür okula hazırlık dönemi olmasına bağlamaktadır. Benzer görüş Li ve Atkins (2004) tarafından da destek görmektedir. İnternetin çoklu erişim imkanı, aynı zamanda hem görsel hem işitsel hem de etkileşimsel açılardan çocukların bilişsel becerilerine olumlu etki ettiği düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında internet teknolojisinin erken çocukluk döneminde evde öğrenme ve kendi kendine öğrenme becerilerini artırdığı görüşü ağır basmaktadır. Araştırmacılar da bu görüşün benimsenmesine internet kullanan çocukların okuma yazmaya erken başladıkları, hazırlıkluluk becerilerinin diğerlerine göre daha da gelişkin olduğu yönündeki tespitleri destek olmuştur (Johnson, 2006). Bunun yanında Greenfield ve Subrahmanyam (2003) internet kullanımının çocuklarda dil gelişimlerini olumsuz etkilediği görüşünü savunmaktadır. İnternet her ne kadar bilgi dünyası olsa da, kitap kadar doğal ve masum değildir. Yapılan araştırmalar internet kullanımının kitap okuma zamanına göre iki kat fazla olduğunu göstermektedir (Holloway ve Green, 2013).

2.1.2.2. Bilgisayar kullanımı. Bilgisayar bilgiyi işleme amaçlı kullanılan teknoloji olsa da, artık bilgiye erişimin ve iletişimin de yaygın aracı gibidir. Geliştirilen çeşitli iletişim ve oyun programları sayesinde okul öncesi çağdaki çocuklar bile okuma yazma becerileri olmadığı halde bilgiyari açabilmekte, bildiği ya da daha evvel ziyaret ettiği bir web sitesinde dolaşabilmekte ya da yaygın kullandığı bir oyunu çalıştırıp oyunun yönlendirmelerine uyum sağlayabilmektedir (Muslu ve Bolışık, 2009). Tucker (2008) bir araştırmasında çocukların ekran başında geçirdikleri zamana göre aktif hareket oranlarında da ciddi azalma olduğunu tespit etmiştir. Her ne kadar bu teknoloji çocuğun bilişim hareketlerinde yoğunlaşmayı sağlasa da, gerçek hayatta daha da pasifleştirebildiğinden endişe duyulmaktadır.

2.1.2.3. Mobil araçların kullanımı. İletişim teknolojilerinin kullanımı kişileri bireyselleştirmekte, yer ve zaman bakımından daha da özgür kılmaktadır. Bu nedenle cep telefonu ya da tablet gibi mobil araçları kullanan çocukların bir masada oturmaları ya da bir yerde durmaları gerekmez. Yatarken, yere uzanmışken ve artık yürürken bile aktif kullanılabilir. Çocukların bu tür araçları etkin kullanımları her geçen gün daha da artmaktadır (Vandewater ve Lee, 2009). Bu mobil cihazların gelişim çağındaki çocukları kendine bağımlı kılacak kadar yaygın kullanımı kimilerini endişeye iterken, bilişsel gelişime, özgür ve katılımcı davranışlar kazandırdığı için destekleyenler de çıkmaktadır.

Son zamanlarda uzaktan eğitim programları ve oyun teknolojilerinin de gelişmesiyle tabletler çocukların vazgeçilmez araçları haline gelmiştir. Hem internete erişim hem bir oyun oynama hem de istedikleri videoyu ya da filmi seyredebilme özgürlüğü veren tabletler sayesinde çocuklar yeni bilgi öğrenmekte, duygu ve düşüncelerini yakın arkadaş edindiği kişilerle görüntüler ya da tıklamalar yardımıyla paylaşabilmektedir (Couse ve Chen, 2014). Okul öncesi çağıdaki sıfır-iki yaşındaki çocukların %25'inin, üç-beş yaşlarındaki çocukların ise %36'sının kendisine ait bir tableti olduğu rapor edilmektedir. Bu veri tabletlerin çocuklarca ne kadar yaygın kullanıldığını göstermesi bakımından oldukça dikkat çekicidir. Bu teknolojinin çocuklar tarafından bu kadar yaygın kullanılmasında, oyun ve internet erişimi sağlayan uygulamaların yazı dili yerine dokunarak işlem yapılmasına imkan veren dokunmatik görsel buton teknolojisini tercih etmelerinin rolü büyüktür. Bu sayede çocuklar ebeveyn ya da bir yetişkinin yardımı olmaksızın tabletleri etkin kullanmaktadırlar. Erken yaştaki çocukların tabletleri kullanmasıyla ilgili olumsuz görüşlerin varlığı daha çok bu tabletlerle ne yaptıkları ya da ne kadar süre kullandıkları ve bu nedenle normal hayattan ne kadar süre koştuklarıyla ilgilidir (Miller, 2005). Bu nedenle zarar ya da faydasının tam olarak ne olduğu halen tartışma konusudur.

Çocuklara benzer imkanlar sunan akıllı telefonlar daha çok tabletlerin yaygınlaşmasından önce ebeveynlerin kendi telefonlarını çocuklarına kullandırmasıyla yaygınlaşmıştır. Bugün için tabletler çocukları hem daha etkin kıldığı hem de ebeveynler tarafından pek tercih edilmediği sebebiyle çocuklar tarafından kullanılmaktadır. Cep telefonları ise kimi ebeveynler tarafından çocukları avutmak, susturmak ya da bu zaman zarfından kendi işlerini rahat görebilmeleri için çocuğu uzaklaştırmak amacıyla tercih edilmektedir. Park ve Park (2014) bu nedenle okul öncesi çağıdaki çocuklarda bile mobil telefon bağımlılığına rastlandığını belirtmektedir. Benzer eleştiri Kızıldaş ve Ertör (2018)

tarafından yapılmakta, uzun süre cep telefonu ekranına bakan çocukların normal hayata döndüklerinde bile sabit kaldıkları ve pek fazla hareket etmedikleri savunulmaktadır. Yapılan araştırmalar üç-dört yaşındaki çocukların daha çok Youtube kullandıklarını, beş yaşındaki çocukların ise Whatsapp ve Facabook kullandıklarını göstermektedir. Çocukların bu teknolojileri kullanırken hiç değilse başlangıç seviyesinde okuma becerisine sahip olmaları gerekirken Buzzi (2011) aile yardımını olmadan kullanabildiklerini belirtmektedir.

2.1.2.4. Televizyon seyretme. Televizyon teknolojisi ve yayınları izleme çocukların akıllı araçlardan önce en yaygın kullandıkları teknolojiydi. Yine de okul öncesi çağda olan çocuklar çizgi film ya da ilgi çekici bir program olduğunda yaşları iki-üç de olsa programları veya kanalları seçebilmekte, yazılı ve görsel sahneleri rahat hatırlayabilmektedirler. Çocukların uzun süre ekran karşısında kalmaları televizyon teknolojisinin tercih ettiği sahne, renk ve hareketlerle ilgilidir (İrkin, 2013). Özellikle parlak ve çekici renklerin, çabuk değişen sahnelerin tercih edilmesi çocukların hem ilgisini çekmekte hem de ekran kullanım sürelerini daha da uzatmaktadır. Buna bağlı olarak özendirici reklam ve sahnelerin varlığı çocuklarda bir takım yeni tüketici alışkanlıkları oluştururken, bir yandan da fiziksel sorunları beraberinde getirmektedir (Babaoğlu ve Hatun, 2013).

2.1.3. Erken Çocuklukta Ekran Kullanımı

Ekran kullanımı iletişimin ekran kullanılarak sağlandığı teknolojilerin kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Bu teknolojiler arasında bilgisayar, televizyon telefon, tablet gibi akıllı teknolojiler sayılmaktadır (Pınar, Ünal ve Pınar, 2018). Televizyonun sadece görsel ve işitsel imkan tanınması erken çocuklukta daha fazla kullanılan teknoloji olmasını sağlamaktadır. Sık değişen sahneler, ilgi çekici efektler arttıkça çocuklar ekran başında daha fazla kalmaktadırlar. Çocukların ekran karşısında kalmaları sadece kendi tercihleri değil, aynı zamanda ebeveyn tercihi de olabilmektedir. Özellikle tek çocuklu ailelerde çocuklar ebeveynleriyle birlikte zaman geçirirken, ebeveynlerinin tercih ettikleri zaman süresince televizyon seyredebilmektedir. Brett (2006) aileler üzerine yaptığı araştırmada çocukların iki-üç saat ekran karşısında kaldıklarının ebeveynler tarafından dile getirildiğini belirtmektedir. Çocukların ekran kullanımları ilk başlarda içerik sebebiyle masum görünse de, zamanla bu bağımlılığa ya da davranış bozukluğuna sebep olabilir. Bu sebeple American Academy of Pediatrics (AAP) (2001) çocukların ekran karşısında en fazla bir-iki

saat kalmalarının yeterli olacağını belirtmektedir.

2.1.3.1. Ekran kullanımının etkileri. Çocukların ekran kullanımları kimi araştırmacılarca içerik bakımından kimi araştırmacılarca da süre bakımından eleştiri konusu olmuştur. Çocukların yetişkinler gibi örtük düşünceleri yeteri kadar anlayamadıkları için kimi içeriklerden olumsuz etkilenebilmektedirler. Özellikle kurmaca sahnelerin ve repliklerin sık tercih edildiği televizyon dünyası özellikle çocuklar için uyarılama yapılmamışsa, çocukta istenmeyen davranışların ya da olumsuz örneklerin oluşması kaçınılmazdır. Bu nedenle ister süre isterse program içeriği olsun, okul öncesi yaştaki çocukların aile rehberliğinde ekran kullanması sağlanmalıdır (Samaniego ve Pascual, 2007).

Televizyonun toplumsal kültürü yansıtması, çocukların sosyalizasyonu bakımından değerlidir. Ekranda seyrettikleri olayları akış içinde takip eden çocukların olaylar arası sebep sonuç ilişkisini daha rahat kavradıkları görülür. Zaman zaman senaryodaki başkahramanla özdeşleşen çocuklar kendilerine iyi örnekleri rol model alabilmekte, yaşama tutunma becerileri daha artmaktadır.

2.1.3.2. Ekran kullanımının sakıncaları. Çöteli (2017) erken çocukluk dönemindeki çocukların bir yetişkin gibi sorgulama becerisi olmadığı nedeniyle gördüklerini aynen kabul edebilmelerinin ciddi bir risk olduğunu belirtmektedir. İlgi çekici sahneler çocukları ekrana kilitlerken bu arada tüketilen atıştırma malikoları bilerek değil, istemsizce ve sınırsız bir şekilde tüketme gözlenmektedir. Bu durumun çocuklarda obetizeyi tetiklediğini belirtilmektedir.

Televizyon yayınlarının içerik olarak toplumsal kültüre göre şekillenmesi çocukların içinde yaşadıkları toplumun rollerini ve davranış biçimlerini edinmelerini daha da kolaylaştırmaktadır. Özellikle okul öncesi çağıdaki çocukların iyi-kötü, doğru-yanlış gibi sorgulama becerisi henüz tam gelişmediği için etkili karakterleri rolmodel alabilmekte, yetişkin davranışlarını benimseyebilmektedir (Göçen, 2011). Çocukların bilinçsiz ekran kullanmalarının onları yalnızlaştırdığı, kendisini sadece ekrandaki olaylar zinciri içinde görebileceği endişesi hep vardır (Kalkan, 2008). Bunun dışında kimi yayınlar gizli reklamlarla toplum duygu ve düşüncelerini, tüketim alışkanlıklarını etkilemeye çalışmaktadırlar. Kapalı ya da açık reklamların henüz muhakeme becerisi gelişmemiş çocuklar üzerinde bilinçsiz tüketim alışkanlıkları oluşturacağından dolayı tehlikeli

görülmektedir (Levent, 2013).

Ekran kullanımı, özellikle en basit şiddet görüntüsüne maruz kalan çocukların olumsuz etkilenmesi sebebiyle de ciddi risk taşımaktadır. Günümüz çizgi filmlerinde hep bir kötünün iyilerle mücadele etmesi ve onu ortadan kaldırmak için çeşitli tuzaklar ve kötülükler planlayan programları seyretmesi, çocuğun psikolojisi ve ruh sağlığını etkilemektedir. Molitor ve Hirsch (1994) bu durumun toplumsal yapıdaki bozulmalara ve sosyal ilişkilerin istenmeyen şekilde nitelik değiştirmesine sebep olduğunu belirtmektedir. Bu tür olumsuz etkilerin birer göstergesi, kimi çocukların ekranlarda şahit oldukları olayları gündelik yaşamlarında denemeleri, benzer yollardan ilerlemeleri, zaman zaman kendilerine ve çevreye zarar veren davranışlar sergilemeleridir.

Çocukların hayatları oyun üzerine kuruludur. Her buldukları boş vakitte planlı ya da plansız, kurgulu ya da kurgusuz bir oyun içindedirler. Bu oyunların kimisi ya sosyal yaşamın birer denemesi ya da tamamen kurgusal nitelikte olabilir. Ekran karşısında zaman geçiren çocuklar eğer ebeveyn kontrolünde değillerse sınırsız zaman aralığını bu amaçla kullanabilirler. Çocukların kimisi televizyonda veya bilgisayar ekranında seyrettikleri karakterleri ya da olayları normal hayatta canlandırmaya ve denemeye çalışmaktadır. Bu iyi örnekler açısından bakıldığında olumlu bir etkidir. Zimmerman (2004) bu durumu çocuklarda oyun becerisi geliştirdiği ve yaratıcılığı tetiklediği için olumlu karşılamaktadır.

Çocuklar içinde yaşadıkları toplumun dil ve kültürünü ne kadar çabuk öğrenirlerse, olayları algılama ve anlamada o kadar rahat olur. Bu sebeple ebeveynlere çocukları ile sık sık sohbet etmeleri önerilmektedir (Yavuzer, 2005). Televizyon bu açıdan zengin konuşma tecrübesi kazandıran bir araçtır. Bu görüş Linebarger ve Walker (2005) tarafından yapılan bir araştırmayla da desteklenmiştir. Araştırmada özellikle ilgi çekici karakterlerin rol aldığı çizgi film seyreden okul öncesi çağı çocuklarının diğerlerine göre daha etkin dil becerisine sahip oldukları tespit edilmiştir. Programların kurgusal özellikleri de dikkate alınarak çocukları konuşturan, onları harekete geçiren yapımların çocukların dil becerileri üzerinde olumlu etkiler bıraktıkları kesindir. Ertürk (2013) kısa süreli ekran kullanımının çocukların dil gelişimine olumlu etki bıraktığı fakat bu sürenin dört saatten fazla olması durumunda çocuklarda düşünme becerilerinin pasifleştiği ve konuşma becerilerinin gerilediği görüşündedir.

2.1.3.3. Ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı. Çocukların gelişim

dönemlerinde ebeveyn desteği önemini korumaktadır. Özellikle dış etkenlere açık olduğu ve etkinin azaltılmadığı zamanlarda ailenin böyle bir görevi yerine getirmesi bir hayli zorlaşmaktadır (Altınkılıç, 2014). Batmaz ve Aksoy (1995) yaptıkları araştırmada ebeveynlerin çocukların televizyon izleme durumlarına çok müdahale etmedikleri tespit edilmiştir. Tokgöz' ün (2006) çalışmasında ebeveynlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocuklarının daha kontrollü televizyon izledikleri ancak eğitim seviyesi düşük ebeveynlerin televizyon izlemenin çocukları nasıl etkilediğine ilişkin bilgi sahibi olmadıkları bulgusuna ulaşmıştır. Bu tür bilgisiz ya da sorumsuz ailelerin televizyon izlerken çocuklarını kontrolsüz bıraktıkları, zaman zaman birlikte izlerken atıştırmalıkları sınırsız tükettikleri ve böylece çocuklarında yeme bozukluğuna sebep oldukları görülmüştür. Benzer şekilde cep telefonları, tablet ve bilgisayarların da kullanımında yaşanan kontrolsüzlük dikkat çekmektedir.

Ekran kullanımında ailelerin kısıtlayıcı ya da en azından değerlendirici rolünde ekran kullanımı imkanı sunması çocuklarda olumsuz davranış ediniminde azalma, olumlu davranışlar ediniminde artışlara sebep olduğu bilinmektedir (Matheson, Killen, Wang, Varady ve Robinson, 2004). Ebeveynlerin rehberlik ya da diğer bir ifadeyle aracılık rollerini etkin bir şekilde kullanmaları ekranın doğru kullanımının yollarını açmaktadır (Weaver ve Barbour, 1992). Kısıtlamalar sanki istenmeyen bir durum gibi görünse de, bilinçli ebeveynler tarafından açıklayıcı ya da farkettilmeden icra edilmektedir. Okul öncesi yaştaki çocuklar engellendiklerinde kimi zaman agresif davranışlar sergiledikleri dikkate alındığında ve ebeveyn-çocuk arasında sağlıklı bir iletişim kurulduğu düşünülürse, açıklayıcı kısıtlayıcılık daha büyük bir anlam kazanmaktadır (Bağlı, 2003). Ebeveynlerin rehberlik ya da diğer bir ifadeyle aracılık rollerini etkin bir şekilde kullanmaları ekranın doğru kullanımının yollarını açmaktadır (Weaver ve Barbour, 1992).

Çocukların ekran kullanımında ebeveynlerin bilinçli rehberlik etmeleri elbette eğitimleriyle ve kendilerinin medya alışkanlıklarıyla da ilgisi vardır. Bu bağlamda eğer kendileri de ekran kullanımında istenmeyen alışkanlıklar edinmişlerse, rehberliklerinde de sorun yaşanmaktadır (Hwang, Choi, Yum, ve Jeong, 2017). Bu nedenle Livingstone (2007) ebeveynlerin ekran kullanımıyla ilgili tutumları, alışkanlıkları ve iletişim biçimlerinin doğrudan çocuklarına rehberlik davranışlarını etkilediğini belirtir. Brito, Francisco, Dias ve Chaudron (2017) yaptıkları bir araştırmada sıfır-sekiz yaş aralığında çocukları olan talepkar ebeveynlerin ekran kullanımında daha bilinçli olduklarını ve medyayı çocuklarıyla birlikte kullandıklarını tespit etmişlerdir.

Çocukların bu dönemleri hem gelişim bakımından kritik hem de sağlıklı gelişim için aile bilinci ve destek eğitimlerinin önemini daha da artırmaktadır (AÇEV, 2005). Bu dönemde ebeveyn-çocuk ilişkisi bir yandan çocuğa güvenli bir gelişim imkanı sunarken, diğer yandan özellikle toplumsal değer ve rollerin öğretilmesinde ilk davranış örneklerini oluşturmaktadır (Tümekaya, 2012).

MEB (2006) okulöncesi eğitimin temel amaçlarından birinin çocukları tüm gelişim alanları bakımından okul eğitimine hazırlamak olduğunu belirtir. Yapılan araştırmalar erken dönem çocuklukta alınan bir eğitimin okul çağında bilişsel, sosyal, dil ve duygusal açıdan olumlu etki ettiğini göstermiştir (Polat ve Yavuz, 2016). Bu yaş döneminde özellikle sosyal alanlardaki etkinliklerini artıran çocukların fonolojik dil gelişimlerinin daha da arttığı görülmektedir (Hatfield, Burchinal, Pianta ve Sideris, 2016). Çocukların okul öncesi çağda aileleriyle sosyal faaliyet yürütmeleri bir yandan bilişsel gelişimlerini artırırken, diğer yandan da okula hazır bulunuşluklarında daha iyi performans sergiledikleri görülmüştür. Çocukların okul öncesi çağda edinebilecekleri bilişsel ve duyuşsal beceriler onları planlı, görev sorumluluğu olan okul çağı etkinliklerine akademik açıdan da hazırlamaktadır. Bu dönemde çocukların okuyup yazması ya da dört işlem gibi matematiksel işlemleri yapması beklenmez fakat metin, rakam, işlem, azlık-çokluk, yakınlık-uzaklık, benzerlik-farklılık gibi düzenleyici becerileri edinmesi onları akademik okur yazar hale getirebilir. Çocukların bu dönemde gelişim düzeylerine uygun içerik ve uyarılarla dolu bir çevre oluşturulması önemlidir (Kandır ve Orçan, 2009). Ebeveyn yardımı ya da ebeveynle birlikte yapılan etkinlikler çocukların bu geçiş döneminde edinecekleri becerilerin bir örneklerini görmelerini sağlamaktadır.

Çocukların akademik yönden hazır bulunuşluklarını artıran eğitici materyallerin birçoğuyla zaten ya aile ya da kendi hayatında sık karşılaşmaktadır. Akademik bir içerik ya da amaçla olmasa da, çikolata paketlerinin üzerlerinde bulunan yazılar, yazıların yönleri, telefon rehberleri, televizyon kumandasındaki kanal numaraları, bilgisayar şifresi ya da kullanılan bir programın yer aldığı web sitesinin adı bu türden öğretici materyallere dönüşmektedir (Parlak yıldız ve Yıldızbaş, 2004). Çocukta hazır bulunuşluğu artırıcı etkinliklerde ebeveynlerin etkileri büyüktür. Ebeveynler çocuklarıyla birlikte kitap okuma, televizyon seyretme ya da bilgisayar oyunları oynama gibi etkinliklerde planlı olmasa da metinlerin okunuşu, programların açılıp kapatılması, rakamların sayılması, sınıflandırma veya seslendirme gibi destekler sunmaktadır (Cassel, 2011; Han, 2010).

Saracho ve Spodek (2010) ebeveynlerin televizyon programlarını açıp kapatırken,

film seyredirken veya bilgisayarda bir program kullanırken gösterdiği her davranışın çocuk için birer örnek niteliğinde olduğunu belirtmektedir. Ebeveynlerin bu davranışlarla aynı zamanda neyi ne kadar kullanmalı, neleri istekle seyretmeli ya da neleri seyretmemek gerektiğini rol model davranışla gösterdiklerini açıklamaktadır. Bu tür ortamlarda çocuklar ebeveynle birlikte film seyretme ya da bilgisayarda bir program kullanma esnasında sosyal ilişkileri keşfeder, doğru-yanlış, iyi-kötü kavramlarını öğrenir. Erken çocukluk döneminde özellikle tablet, akıllı telefon gibi dijital araçlarının erişimi ve bu araçlarda kullanılan uygulamaların satın alınması ve araçlara yüklenmesinde ebeveynler önemli roller üstlenmektedir (Fisher, Hirsh-Pasek, Golinkoff ve Gryfe, 2008; Işıkoğlu Erdoğan, 2019; Johnson, 2015). Bu yüzden ekran kullanımının ebeveynler tarafından kontrol edilmesi oldukça önemlidir. (Işıkoğlu Erdoğan,2019).

2.1.4. Ebeveyn Rehberliği

Erken yaş döneminde çocukların gerek gündelik yaşama gerekse, ileriki yaşlara hazırlayıcı desteklere ihtiyaçları olduğu kaçınılmazdır. Özellikle anne ve babalar başta olmak üzere aile bireylerinin ve okul çağında doğru eğitimcilerin bu konuda sorumluluk almaları gerekir. Literatür incelendiğinde, ebeveynlerin bu süreçte rehberlik ya da aracılık davranışlarının çocuğun bu süreci daha sağlıklı atlatmasında faydalı olduğu değerlendirilmektedir (Atkin, Greenberg ve Baldwin, 2006).

2.1.4.1. Ebeveyn rehberliği kavramı. Ebeveyn rehberliği ya da farklı bir açıdan bakıldığında ebeveyn aracılığı, çocukları alışık olmadıkları hayata hazırlayan ya da zararsız geçişlerini sağlayıcı ebeveyn davranışlarını ve kullandıkları stratejileri kapsar. Özellikle dijital medya söz konusunda gündeme gelen bu kavram Warren (2001, s. 212) tarafından ebeveynlerin çocukları için içeriği kontrol etmek, denetlemek veya yorumlamak için kullandıkları herhangi bir strateji şeklinde ifade edilmiştir. Sıklıkla dile getirilen konu dijital medyanın çocuk üzerinde olumsuz etkileri olduğu ve ebeveynlerin bu konuda önleyici rol oynamaları gerektiğidir. Bu bağlamda ebeveyn rehberliği bu olumsuz etkiyi önleyici ebeveyn-çocuk ilişkisini önemsemektedir (Clark, 2011). Kavram olarak ebeveyn aracılığı, ebeveynlerin kullandıkları stratejiler üzerinden tanımlandığı için kavramın tanımları çoğunlukla bu stratejilerin ne olduklarıyla yapılmaktadır. Kavramı aracılık olarak tanımlayan literatür ebeveyn rehberliğini aktif, kısıtlayıcı ve birlikte izleme olarak sınıflandırmıştır (Nikken ve Jansz, 2014; Beyens ve Beullens, 2017; Shin ve Li, 2017 ve

Piotrowski, 2017). Kavram hem Bybee, Robinson ve Turow (1982) tarafından hem de Van der Voort, Nikken ve Van Lil (1992) tarafından ebeveyn rehberliği olarak tarif edilmiş olup kısıtlayıcı, değerlendirici ve odaklanmamış (birlikte izleme) şeklinde sınıflandırmaktadırlar. Her iki bakış açısına da bakıldığında kapsamlarının aynı olduğu dikkat çekmektedir.

Ülken (2011) aktif aracılığı ebeveynlerin bir medya içeriğiyle ilgili onlarla konuşmalarını, yararlı ya da zararlı yönlerini ortaya koymalarını, içeriği birlikte tartışıp sorugumalarıyla açıklar. Ebeveynlerin bu stratejiyi uygulamaları halinde çocuklarla sağlıklı iletişim kurdukları ve çocukların da bu iletişimden olumlu etkilendikleri belirtilir. Çocukları ekran karşısında seyrettikleri ya da kullandıkları medya konusunda bilinçlendirici iletişim yerine ebeveynleri ekran karşısında geçirdikleri süreyi kısıtlayıcı davranışlar sergiledikleri de görülebilir. Ebeveynlerin tercih ettikleri bu strateji kısıtlayıcı aracılık olarak tanımlanır (Valkenburg, Piotrowski, Hermanns ve De Leeuw, 2013). Bu stratejiyi tercih eden ebeveynlerin genellikle zaman kısıtı veya da içerik kısıtı koymayı tercih ettikleri bilinir. Bu strateji içeriğin olumsuzluğu durumlarında tercih edildiği gibi medyanın çocuklar tarafından kullanılmasına olumsuz bakmakla da ilgilidir. Bu nedenle belirli saatlerde ve belirli miktarlarda kullanılması taraftarıdır. Ebeveynlerin herhangi bir kısıt getirmeksizin çocuklarla birlikte medyayı kullanmaları yani fiziksel olarak ortamda bulunmaları birlikte izleme/kullanma stratejisi olarak adlandırılır (Shin ve Li, 2017). Bu strateji tercih edilirken ebeveynlerin fiziki olarak ortamda bulunmaları bir tür kontrol mekanizması gibi işler fakat ebeveynler içerikle ilgili yorum ya da eleştiri yapmazlar. Çocuklar aile tercihlerine göre hangi içeriği ne kadar tercih edeceklerini öğrenirler.

Ebeveyn rehberliğinin neyi kapsaması ya da neden bir ihtiyaç olduğu genelde dijital medyanın sakıncaları dikkate alınarak açıklanmaktadır. Bu konuda medyanın kontrolsüz yayın yaptığı ya da bilerek tüketimi tetiklediği düşünülmekte ve bu tutumun çocukların gelişimine olumsuz etki ettiği düşünülmektedir. Buna karşın dijital medya kullanımının çocuğun konuşma, dinleme ve bilişsel gelişimine olumlu etkileri olduğu da bir gerçektir. Clark (2011), dijital medyanın olumlu ve olumsuz yönleri dikkate alındığında ebeveyn rehberliğini çerçeve ve kapsamının yeniden belirlenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Ebeveyn rehberliğinin nasıl icra edilmesi gerektiğiyle ilgili farklı görüşler incelendiğinde ebeveynlerin sosyo-kültürel özelliklerine bağlı olarak çocuğun yaşına göre değiştiği görülmektedir. Çocukların ilk yıllarında kısıtlayıcı, dört-beş yaşlarında değerlendirici ve daha ileri yaşlarda birlikte izleme stratejilerinin çocuklarda ekran

kullanımının daha sağlıklı yürüyebileceği görüşü hakimdir (Austin, 1993; Nathanson, 2001 ve Nathanson ve Botta, 2003). Ebeveyn rehberliğinin gerekliliği ya da nasıl olması gerektiğiyle ilgili bu farklı görüşlerin hem kültürel farklılıktan hem de teknolojinin farklı zamanlarda farklı şekilde geliştiğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Ebeveyn rehberliğinin sanki çocukların gelişimlerini engelleyici bir yönü de olduğu düşünülse de, Kandır ve Başaran (2006); Kaya ve Uzunoğlu (2003) ve Özen (2001) çocukların hem sorumluluk duygularının gelişimi ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesi hem de dijital içeriklerle ilgili bilinçlendirilmeleri için ebeveyn rehberliğinin gerekli olduğunu vurgulamaktadırlar.

2.1.4.2. Ebeveyn çocuk ilişkisi. Erken çocuklukta çoğun büyüdüğü aile ortamının sosyal ve psikolojik durumu önemlidir. Aile içindeki kişi sayısı, gündelik konuşmalar, ailenin ne ile meşgul olduğu, baba varlığı, ailedeki kişilerin gelişmişlik seviyeleri çocuk açısından hem bir örnek hem de etkileyici bir faktör olarak yer alır. Özellikle anne ya da çocuğun bakımıyla ilgilenen kişilerin psiko-sosyal ve kültürel durumu çocuğun hem kişiliğinde hem de gelişiminde önemli bir belirleyici rol oynar. Çocuk ailede güven ister (Bowlby, 1973). Ailede ihtiyaçlarının gideriliş biçimi, sevilip sevilmediği ya da kendisiyle ne kadar iletişim kurulduğu çocukta bu güven duygusunu geliştirici ya da köreltici etki yapar. Bu açıdan bakıldığında ebeveyn-çocuk ilişkisinin sağlıklı yürümesi, aile bireylerinin çocukla daha ilgili olmasına bağlıdır. Schimel, Landau ve Hayes (2008) ilgisiz büyüyen çocukların kendilerini suçlayabilecekleri ve olumsuz davranışlar edinebilecekleri konusunda uyarılmaktadırlar. Buna rağmen kimi ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkileri her zaman istenen nitelikte olmayabilir. Bu konuda ailenin tercih ettiği farklı ebeveynlik stillerinden kaynaklandığı belinmektedir (Baumrind, 1991). Bu görüşe göre kimi ebeveynler çocuklarına karşı daha özgürlükçü demokratik, kimileri otoriter, kimileri ise izin verici yani daha serbertlikten yana bir yol tutabilirler.

Demokratik ebeveynlerin aile içinde daha özgürlükçü, karşılıklı olumlu ilişkiyi destekledikleri bilinir. Buna karşın yetkeci ebeveynler kural koyucu ve kimi zaman engelleyici ve daha soğuk ilişki türünü benimserler. Bunların aksine izin verici aileler çocuklarına karşı sevecen ve ilgilidirler fakat ondan beklentiler konusunda bir fikir sahibi değildirler. Wenar (1994) izin verici aile stillerinin çocuklarda bencilliğe ve sorumluluk almadan kaçınmaya sebep olduğu, yetkeci ailelerde ise çocukların stres ve kaygı dolu bir yaşam sürdürdüklerini belirtir ve demokratik aile tipini önemser. İzin verici ebeveynlerin çocuklara sevgide kusur etmedikleri fakat istek ve davranışlarına bir sınır koymadıkları

için istenmeyen davranış edinmeleri kaçınılmazdır. Bu durumdan dolayı Kağıtçıbaşı (2005), ebeveynlerin nasıl olması gerektiğiyle ilgili hem sıcak ilginin hem de kontrollü olmanın birbirini tamamlayan aile içi davranışlar olduğunu belirtir.

Aileler çocuklarını daha özgürlükçü bir ortamda büyütmek amacıyla ne isterse evet deme yolunu ya da daha iyi bir çocuk yetiştirmek amacıyla her davranışını bir programa bağlı katı kurallarla çevrelenmiş bir yetiştirme tarzını tercih edebilirler. Her ikisi de çocukta istenmeyen eğilimlere yönelme, sorumluluktan kaçınma, ya da suçluluk psikolojisiyle kendinden beklenen davranışları gösterme konusunda bilinçsiz davranır. Ebeveynlerin kendi aralarındaki ilişkinin tutarlılığı, çatışmacı ya da uzlaşmacı bir yönde ilerlemesi de çocuk için farklı etkiler yapan bir durumdur. Belsky (1984) bu durumu duygusal güvenlik olarak tanımlar. Bu nedenle aile içindeki atmosfer de çocuk için belirleyici niteliktedir.

Çocukların kendilerini güven içinde ve rahat hissederek gelişimlerini tamamlamaları için ebeveyn-çocuk ilişkisi birincil derecede etken faktördür. Bowlby (1973) güvenli bağlanma olarak ifade ettiği çocuk-ebeveyn arasındaki sağlıklı ilişki ailede güven sarsıcı gelişmelerden olumsuz etkilenir. Buna karşın kaygılı bağlanan çocukların strese kolay girdikleri, kaçınması davrandıkları ve kimi zaman protesto davranışları sergiledikleri bilinir. Sümer (2006) kaçınmacı ya da kaygılı bağlanmanın genelde erken çocuklukta yetersiz, sorumsuz ya da aşırı otoriter ebeveyn-çocuk ilişkisinden kaynaklandığını belirtmektedir. Çocukların ebeveynlerde olumlu ilişkilerinin niteliği bir yandan gelişimlerini sağlıklı yürütmelerini sağlarken, bir yandan da geleceklerini şekillendiren kişiliklerinin sağlıklı bir yolda ilerlemesine yardımcı olur.

Erken çocukluk çocuğun yeni şeyler öğrenme ve keşfetme dönemidir. Bu açıdan bakıldığında güvenli ortam olan ailenin ve çocuğun bakımıyla ilgilenenlerin çocuğu desteklemesi, ona rehberlik etmesi gerekir. Çocukta yeni şeyler öğrenmeye açıklık veya isteklilik ailede gelişen bağlanma türüyle de ilişkilidir. Carew (1980) kaçınmacı bağlanmalarda çocuğun duygusal stres içinde olacağı için öğrenmeye isteksiz davrandıklarına vurgu yapar. Bu dönem çocuk için fiziksel gelişimden ziyade iletişimsel açıdan daha önemlidir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımının etkileri ile ilgili yapılan araştırmalar yurt dışı alanyazın kapsamındaki araştırmalar ve yurt içi alanyazın kapsamındaki araştırmalar başlığı altında toplanarak aşağıda sunulmuştur.

1.2.1. Yurtiçi Araştırmalar

Yurtiçinde yapılan araştırmalar ekran kullanımının, farklı boyutlarda ele alındığını göstermektedir. Ekran kullanımı kapasamında erken çocukluk döneminde sayıları çok fazla olmamakla beraber farklı çalışmalar yer almaktadır. Sezgin ve Tonguç (2016) araştırmasında mobil teknolojilerin, okul öncesi eğitimde fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimi sağlama amacını gerçekleştirmek için nasıl bir katkı sağlanacağı tespit edilmeye çalışılmış ve bunun için örnek bir uygulama üzerinde çeşitli testler kullanılmıştır. Bu araştırmada, Antalya bölgesinde yaşayan üç-altı yaş arası çocukları bulunan 266 ebeveyn anket uygulaması yapılmıştır. Anketin sonuçlarına göre ebeveynlerin %37,6'sı günde ortalama üç-dört saat, çocukların %43,2'si günlük bir-iki saat arası mobil cihaz ile vakit geçirdiğini saptanmıştır. Bununla beraber ebeveynlerin %67,3 ü çocuklarına mobil cihazı oyun oynaması için vermekte, %56,4'ü mobil cihazların zararlı olduğunu düşünmekte ve %47'si mobil cihazların çocuğunun gelişimine katkı yaptığını düşünmemektedir.

Ekran tabanlı medya kullanımının erken çocukluk gelişimi üzerine etkilerini araştıran Pınar ve diğerleri (2018) son birkaç yıldır ekran tabanlı medya kullanımında farklı yaş aralıklarını da içine alacak şekilde dramatik bir artışın varlığını tespit etmişlerdir. Akıllı telefon, tablet veya bilgisayar benzeri teknolojik araçların aşırı ve kontrolsüz kullanımı, bazı sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Avrupa'daki birçok ülkede çocuk ve genç nüfusta teknolojik araç kullanımından kaynaklı görme bozuklukları sürekli artış göstermekte olduğunu ve Doğu Asya ülkelerinde prevalansın çok daha yüksek seyrettiği bilinmekte olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, orantısız ekran tabanlı medya kullanımı ile erken çocukluk evresinde farklı yaşlarda; dikkat dağınıklığı, depresyon, uyku bozuklukları, akademik yetersizlik, anksiyete ve dil gelişim bozuklukları gibi bazı sorunların ortaya çıktığını saptamışlardır. Kontrolsüz ve orantısız ekran tabanlı medya kullanımının her geçen gün daha da arttığı belirtilmektedir. Bu kısa değerlendirme makalesiyle mevcut problemin genel çerçevesiyle mercek altına alınması, erken çocukluk evresinde beyin plastisitesinin öneminin vurgulanması ve kontrolsüz ekran tabanlı medya kullanımının özellikle dil gelişimi üzerine etkilerinin güncel araştırmalardan yola çıkılarak

tartışılması amaçlanmıştır.

Gündoğdu ve diğerleri (2016) çocuklarda medya kullanımını araştırdığı çalışmada, büyüme ve gelişim çağında olan okul öncesi çocukların sağlığına medyanın zararlı etkileri hakkında ebeveynlerinin bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Kocaeli ilindeki bir anaokuluna devam eden iki-altı yaş aralığındaki çocuklar katılmıştır. Bu çocukların ebeveynlerine teknolojik araçlarla ilgili sorulardan oluşan bir anket yapılmıştır. Anket çalışmasına 102 çocuğun ebeveyni katılmıştır. Anketten elde edilen verilere göre bütün çocukların teknolojik araçlardan en az bir tanesiyle günlük 1saat veya daha fazla zaman geçirdikleri tespit edilmiştir. Çocuklardan büyük bir kısmının teknolojik araçları yemek saatinde kullandığı ve ebeveynlerin bu araçların zararlı etkileri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır.

Şahin ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi eğitimde tablet bilgisayarların destek materyali olarak kullanılması ele alınmıştır. Araştırmanın amacı, okul öncesi eğitimde sınıf ortamında tablet bilgisayarlar kullanılırken ortaya çıkan problemlerin belirlenmesi ve bu problemlerden yararlanarak etkili kullanım ilkelerinin belirlenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) deseni kullanılmıştır. Verilerin toplanılmasında gözlem, görüşme ve video kaydından yararlanılmıştır. Okul öncesi eğitimde tablet bilgisayar kullanımının motivasyonu ve etkileşimi artırıcı, öğrenci merkezli eğitimi destekleyici bir özellik taşıdığı sonucuna varılmıştır. Araştırma Adana ilinin Çukurova ilçesinde yer alan bir anaokulundaki beş-altı yaş grubundaki 34 çocuk ve bir öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri ile eğitimde tablet bilgisayarın kullanımına ilişkin hem öğretmenlerin hem de çocukların olumlu fikir beyan ettikleri ve çocuk gelişimi açısından olumlu sonuçlar doğurduğu saptanmıştır. Dijital teknolojinin kullanımı ile ilgili bilimsel çalışmaları araştıran İnci ve Kandır (2017) bilimsel çalışmaların değerlendirilmesini amaçlamıştır. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanması ve yorumlanması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Google Akademik ve Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarında arama yapılarak, okul öncesi eğitimde dijital teknolojinin kullanımına dair yapılan çalışmalar belirlenmiştir. İkinci evrede ise, belirlenen araştırmalar türü, yayınlanma yılı, üniversitesi, dili, kimleri kapsadığı, konusu, seçilen teknoloji, araştırma deseni, araştırma yöntemi, örneklem çeşidi, veri toplama araçları gibi kriterleri dikkate alınarak incelemeye tabi tutulmuştur. Araştırma dahilindeki çalışmalar yurt içinde yapılmış 2010 yılı ve sonrası olacak şekilde sınırlandırılmıştır. Bilimsel çalışmaların içeriği yüksek lisans ve doktora tez

çalışmaları ile makalelerden meydana gelmektedir. Bu bağlamda araştırma kapsamında, yurt içinde 2010-2016 yılları arasında yapılmış 49 bilimsel çalışma değerlendirilmiştir.

Ekran kullanımı hakkında ebeveynler ve öğretmenlerin görüşleri araştırmalarda ele alınmaktadır. Öğretmenlerin okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri üzerinde duran Kaçan ve Kimzan (2017) okul öncesi eğitim kurumlarında vazifeli öğretmenlerin teknoloji kullanımlarını araştırmayı hedeflemişlerdir. Araştırmanın evreni Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarında vazifeli öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye’nin bütün bölgelerinden rastgele örnekleme yöntemi ile tespit edilen il bünyesinde MEB’e bağlı ilkököl anasınıfı ve MEB’den bağımsız anaokullarında görev yapan, gönüllü 131 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin yaklaşık üçte biri sınıfta çocuklar için, yaklaşık üçte ikisi sınıfta kendisi için kullanımına hazır bilgisayar olduğunu; neredeyse tamamı okulda ve yaklaşık yarısı da sınıfta internet bağlantısı olduğunu; büyük çoğunluğu da bilgisayar dersi/kursu aldıklarını belirtmiştir. Ekran kullanımında kapsamında Budak(2017) okul öncesi ve çocuk gelişimi öğretmenleri ile annelerin dijital çocuk oyunlarına bakış açılarının incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmanın evrenini Türkiye’deki okul öncesi eğitim kurumlarında ve kız meslek liselerinde vazifeli öğretmenler ile çocuğu bir okul öncesi eğitim kurumuna giden anneler oluşturmaktadır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı bu çalışmada dijital çocuk oyunlarına dair yarı yapılandırılmış mülakat modeline dayalı görüşme gerçekleştirilmiştir. Sorulardan elde edilen cevaplar içerik bakımında değerlendirmeye tabi tutularak beş başlık altında toplanmış ve her başlık için aranan özellikler tespit edilmiştir. Araştırmanın amacına yönelik ulaşılan verileri analiz etmek için frekans ve yüzde dağılımlarından yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; dijital oyunlar genellikle elektronik cihazlarla oynanmaktadır. Bu oyunlar çoğunlukla şiddet içerikli olmakta, çocuklar günlük bir-üç saat civarında dijital oyunlara vakit harcamaktadır. Dijital oyunların canlı oynanan oyunlara göre sosyalleşme bakımından çok büyük fark taşıdığı ve dijital oyunların en önemli olumsuz yanının psikolojik sorunlara neden olduğu saptanmıştır. Dijital oyun ile ilgili yapılan bir diğer araştırmada Hazar ve Hazar (2017) çocuklar için dijital oyun bağımlılığı ölçeğini araştırmıştır. Bu araştırmanın amacı çocuklar için dijital oyun bağımlılığı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğinin saptanmasıdır. 152’ si kız (%42), 212’ si erkek (%58) olmak üzere toplamda 364 kişiden oluşan ortalama 12 yaşındaki bir çalışma grubuna uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğinin sağlanabilmesi için açımlayıcı faktör analizi

(AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçme aracının güvenilirliği, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve Test-tekrar test yöntemi ile test edilmiştir. Ölçeğin bütünü için Croanbach Alpha iç tutarlık katsayısı .90 iken, birinci alt faktör değeri .78, ikinci faktör .81, üçüncü faktör .76 ve dördüncü faktör ise .67 dir. Test-Tekrar Test korelasyon katsayısı toplam ölçek için .81, birinci alt faktör için .82, ikinci alt faktör için .88 üçüncü alt faktör için .73 ve dördüncü alt faktör için .70'tir. Yapılan analiz sonuçları ÇİDOBÖ' nün çocukların dijital oyun bağımlılık durumunu ölçme ve değerlendirmek bakımından geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekran kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri tartışmalı bir konu olmakla beraber ekran kullanımının çocukları etkilediği farklı araştırmalarda ele alındığı görülmektedir. Ulum (2016) çocuklarda ekran kullanımının bağımlılık ve duygu ayarlayabilme üzerindeki etkilerini incelediği araştırmasında, çocuklarda bilgisayar oyun bağımlılığının ve duygu ayarlama yetkinlikleri orta düzeyde olduğunu ve çocuklarda ekran kullanımı bağımlılığı ve duygu ayarlama arasında kuvvetli ve ters yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Ekran kullanımının etkileri üzerine yapılan bir diğer araştırmada Şahin, Çoban ve Karaman (2018) medyanın çocukların beslenme alışkanlıkları ve bozuklukları üzerindeki etkisini öğretmenlerin bakış açıları doğrultusunda incelemiştir. Araştırmanın amacı, medyanın çocukların beslenme alışkanlıkları ve bozuklukları üzerindeki etkisine yönelik okul öncesi öğretmenlerinin bakış açılarını belirlemektir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara'da vazife yapan 12 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin elde edilmesinde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenleri, aile ve medya, çocukların beslenme alışkanlıkları ve bozuklukları üzerine etki etmektedirler.

Ekran kullanımı ile ilgili betimsel ve durum tespitine yönelik yapılan çalışmar incelendiğinde Akkuş ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırmada 3-60 ay arası çocukların televizyon izleme alışkanlıklarının incelenmesi araştırılmıştır. Araştırmanın amacı, 3-60 ay arası olan çocukların televizyon izleme alışkanlıklarının incelenmesidir. Araştırmaya Ankara'da bir Hastanenin Genel Pediatri Polikliniği'ne Aralık 2014-Ocak 2015 tarihleri arasında başvuran, yaşları 3-60 ay arasında değişen 155 çocuğun ebeveyni katılmıştır. Bu ebeveynlere anket uygulanmıştır. Yapılan araştırma verilerine göre; 30-60 ay arası çocukların günde ortalama 2.08 saat televizyon izlediği tespit edilmiştir. Çocukların %21,2'lik kısmının hiç televizyon izlemediği, %31'inin günlük iki saate kadar,

%47,7'sinin iki saat ve üzerinde TV izlediği belirlenmiştir. 3-24 ay arası çocukların ise yalnızca %35,2'sinin TV izlemediği, %42,2'sinin iki saate kadar, %22,5'inin iki saat ve üzeri TV izlediği belirlenmiştir. 25-60 ay arası çocukların %69'unun iki saat ve üzeri TV izlediği saptanmıştır. Araştırma kapsamına dahil edilen ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, temel bakımı sağlayan kişi, aile yapısı, evde bulunan televizyon sayısı, çocuğun odasında televizyon bulunup bulunmaması, ebeveynlerin TV izleme süresi ile çocuğun TV izleme süresi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ebeveynlerin çocuklar için oyun tercihlerinin incelemesini ele alan Işıkoğlu Erdoğan (2019) ebeveynlerin oyun tercihlerini dijital oyuna odaklanarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın katılımcıları anaokuluna devam eden 351 ebeveynidir. Veriler eşli karşılaştırmalar metodu ile geliştirilen ebeveyn oyun tercihi ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde iki yönlü Anova ve Monova kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre uzun süre TV tablet bilgisayar ve telefon da zaman harcayan çocukların ebeveynleri daha fazla dijital oyun tercih ettiklerini göstermektedir. Yine araştırma sonuçlarına göre ekran karşısında geçirilen sürenin 182 dakika olduğu sonucuna varılmıştır.

İnan Kaya ve diğerleri (2018) tarafından dijital ebeveynlik dijital risklere dair algılar araştırılmıştır. Araştırmanın amacı ebeveynlerin dijital riskler ve bu riskler için önlem almak konusunda kendilerini ne kadar yeterli gördüklerine dair algılarının ve dijital medyanın çocukları tarafından kullanımına aracılık ederken hangi boyutlarda bilgi sahibi olmak istediklerinin incelenmesidir. Katılımcılar 38 anne 41 baba olmak üzere toplam 79 ebeveyn den oluşmaktadır. Katılımcılara kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan bir anket kullanılmıştır. Araştırma nicel ve nitel olarak analiz edilmiştir ve sonuç olarak ebeveynlerin riskler konusunda bilgili oldukları, dijital ebeveynlik stratejilerini ve Dijital medya ile ilgili bilgi sahibi olmak istediklerini ortaya koymuştur.

1.2.2. Yurtdışı Araştırmalar

Cristia ve Seidl (2015) tarafından yapılan araştırmada erken çocukluk döneminde dokunmatik ekran kullanımı üzerine ebeveyn raporları araştırılmıştır. Araştırma Fransa'da 5 ile 40 aylık bebeklere sahip 450 ebeveyn üzerinde yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Araştırma anketinde temel olarak bebeklerin ve küçük çocukların dokunmatik ekranı ne sıklıkla kullandığı, dokunmatik ekranlarda hangi içeriği tercih ettikleri, bebek ve çocuklar ekran başında iken göstermiş

oldukları jest ve mimikler temel alınmıştır. Bulgular 20 kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre dokunmatik ekran kullanımının yaygın olduğu tercih edilen içerik olarak video izlemek olduğu ve göstermiş oldukları jest ve mimiklerin günlük yaşamda gösterilen jest ve mimikler den farkı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Neumann ve Neuman (2014) dokunmatik ekranlı tabletler ve yeni okuryazarlığı incelemiştir. Dokunmatik ekranlı tabletlerin okul öncesi dönem çocukları tarafından evde ve diğer ortamlarında kullanımı artmaktadır. Tabletlerin basit dokunsal yapısı ve parmak tabanlı kullanım özellikleri, okul öncesi çocukların tablet uygulama yazılımlarını kullanmalarını kolaylaştırabilir ve okuryazarlık vb. gibi alanlarda eğitimsel gelişimlerini destekleyebilir. Bu makale, dokunmatik ekranlı tabletlerin erken okuryazarlık gelişimini teorik bir çerçevede desteklemede kullanma konusundaki bulgularını gözden geçirmektedir. Bulgular, tabletlerin çocukların ortaya çıkan okuryazarlık becerilerini (örneğin, alfabe bilgisi, baskı kavramları ve yeni ortaya çıkan yazılar) geliştirme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Duch ve diğerleri (2013) üç yaşın altındaki çocuklarda tarama süresi kullanımı ve korelasyonların sistematik bir incelemesini araştırılmıştır. Makale Ocak 1999 ile Ocak 2013 arasında yayınlanan literatürü sıfır ile 36 aylık çocuklar arasındaki ekran zamanı ile ilişkilendirmektedir. Bu incelemeyi yürütmek için iki yöntem kullanılmıştır: (1) Bilgisayarlı veri tabanı araştırmaları ve (2) Mevcut gözden geçirmelerin ve birincil çalışmaların referans bölümleri kullanılmıştır. Makaleler 2011-2013 yılları arasında derlenmiş ve 2012 ve 2013 yıllarında değerlendirme yapılmıştır. Bununla ilgili 29 çalışma tanımlanmıştır. Bulgulara baktığımızda üç yaşın altındaki çocukların büyük bir kısmı (% 68) günlük olarak televizyon, DVD ve video oyunları gibi ekran medya kullandığı, bebek ve küçük çocuklar arasındaki yüksek ekran süresi ile çocuğun yaşı etnik köken arasında en sık ilişki bulmuştur. Yine bebek ve küçük çocuklar arasındaki yüksek ekran süresi ile annenin tv izleme süresi, annenin depresyon durumu ve ev ortamındaki uyarıcılar arasında ilişkili bulunurken babanın eğitim durumu, evde yaşayan çocuk sayısı ve çocuk cinsiyeti ile ilişki bulunamamıştır.

Livingstone ve Ross (2017) tarafından yapılan araştırmada ekran kültürü araştırılmıştır. Araştırma çocukların medya kullanımını yönetebilmek amacıyla çok sayıda motivasyon ve normlar ortaya koymuştur. Dijital medya uygulamalarına dair 73 ailenin katılımıyla 30-150 dakika arasında değişen ayrıntılı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış formlarla gerçekleştirilen bu görüşmeler ile Ekran Süresi kavramının artık

demode bir kavram olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sürenin aile, çocukların yaşları (yeni doğandan 17 yaşına kadar), sosyo-ekonomik statüleri ve etnik yapılarına göre çeşitlilik göstermekte olduğu sonucuna varmışlardır. Sonuçlar, dijital teknolojilere adapte olarak büyümüş yeni nesil ebeveynlerin, medyayı eşit bir Şekilde kullanmadıklarını ve farklı sonuçlara ulaştıklarını fark etseler dahi, kendileri ve çocukları bakımından dijital medyaya nasıl daha çok erişim sağlayabildiklerini ve kullanabildiklerini belirtmektedir.

Roseberry, Hirsh-Pasek, Golinkoff (2014) interaktif bir Şekilde ekran kullanımının çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sosyal durumun kelime öğrenmeyi destekleyip desteklemediğine odaklanmaktadır. 24-30 aylık çocukların dil öğrenmesine yardımcı olarak üç etkileşime maruz bırakmışlardır. Araştırmada canlı etkileşim eğitimi, sosyal olarak koşullu video sohbeti, video eğitimi ve koşulsuz video eğitimi (videosuz). Araştırmanın sonuçlarına göre çocukların sosyal olarak koşullu etkileşimlerde (canlı etkileşimler ve görüntülü sohbet) yalnızca yeni fiilleri öğrendiklerini göstermektedir. Bu alışma, dil öğrenimi için etkileşimlerdeki sosyal koşulların önemini vurgulamaktadır ve kelime öğrenimini görüntülü sohbet teknolojisi ile inceleyen çalışma olarak, medya aracılığıyla öğrenme ile ilgili literatürü bilgilendirmektedir.

Palaiologou (2016) beş yaşın altındaki çocuklar ve dijital teknolojileri araştırmıştır. Araştırmanın amacı beş yaşın altındaki çocukların evde kullandığı dijital teknoloji türlerini ve bunların erken çocukluk eğitimi için olası etkilerini incelemektir. 2010-2012 yılları arasında dört Avrupa lkesinde (İngiltere, Yunanistan, Malta, Lüksemburg) gerçekleştirilmiştir. Çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama ailelerde hangi dijital teknolojinin kullanıldığını bulmak için aileler ve çocuklar ile yapılan toplu görüşmelerden oluşmaktadır. İkinici aşama Ebeveynler için anket oluşturulmuştur. nc aşamada ise anket analizlerini takip eden ebeveyn ve çocukların görüşlerini incelemek için tekrar görüşme yapılmıştır. Araştırmanın analiz sonuçlarına göre beş yaş altı çocukların dijital teknolojilerin yoğun kullanıcıları olduğu ortaya çıkmıştır ve Dijital oyun aile ile beraber oynandıkları zaman birlikte öğrenme deneyimleri sunmaktadır.

Nevski ve Siibak (2016) tarafından ebeveynlerin ve ebeveyn rehberliğinin sıfır-üç yaş grubu çocukların akıllı cihazlarla oyuna etkisi araştırılmıştır. Araştırmada sıfır-üç yaş grubu için ne tür cihazlar kullanıldığı, ebeveynlerin bunları ne sıklıkla kullanmalarına izin verdiği, akıllı cihazlar ile yaptıkları aktiviteler ve hangi uygulamaları kullandıkları öğrenilmek istenmektedir. Araştırmanın sonucuna baktığımızda aileler dijital oyuna rehberlik ettiklerinde çocukta olumlu gelişimsel kazanımlar görülmektedir. Olumlu

rehberlik stratejileri arasında bilgilendirme, model olma, katılma, soruları cevaplama yer almaktadır.

Plowman, McPake, ve Stephen (2010) uyguladıkları çalışmada okul öncesi çocukların evde teknolojiyle öğrenme yaşantılarını incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcıları 346 aileden oluşmaktadır. Bir ankete ve 24 vaka çalışmasına dayanarak üç dört yaşındaki çocukların evde teknolojiyi kullanma konusu araştırılmıştır. Araştırmada küçük çocuklar evde hangi teknoloji ile karşılaşır, bu karşılaştırmada ne tür bir öğrenme gerçekleşir, ebeveynler öğrenmeyi nasıl destekleyebilir soruları öğrenilmek istenilmiştir. Araştırmanın sonucuna baktığımızda küçük çocukların evde tv, bilgisayar, telefon gibi teknolojik araçlar ile karşılaştığı ve ailelerin dengeli ve sınırlı teknoloji kullanımını desteklemekte olduğu ortaya çıkmıştır.

Nikken ve Jansz (2014) küçük çocukların internet kullanımında ebeveyn arabulucuğu ölçeği üzerine çalışmışlardır. Araştırmanın amacı ebeveynleri küçük çocukların çevrimiçi aktivitelere nasıl rehberlik ettikleri konusunda bilinçlendirmektir. İki-12 yaş arası çocukların 792 Hollandalı ebeveynleri arasında internet anketi yapılmıştır. Verilerin analizi faktör analizi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına baktığımızda ebeveynlerin uyguladıkları rehberlik stratejileri; birlikte kullanım, aktif ebeveyn rehberliği, kısıtlayıcı ebeveyn rehberliği, etkileşim sürecini denetleme, yakın çevresinden izleme olarak belirtmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanan verilerin çözümlenmesinde yararlanılan istatistiksel yöntem ve teknikler hakkında bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada yarı deneysel araştırma desenlerinden öntest-sontest eşleştirilmiş kontrol gruplu desen tercih edilmiştir. Deneysel desenlerde bir bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin değişimi araştırılır. Bu amaçla bir deney grubu oluşturulur ve bu grup bir bağımsız değişkenin etkisi altında bırakılarak değişimin nitel ve nicel boyutları ortaya çıkarılmaya çalışılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Araştırmada deney ve kontrol grubunun oluşturulması ve deney sürecinin yapısı araştırma deseninin de türünü belirler. Bu araştırmada belirli özelliklere göre benzer nitelik taşıyan iki gruptan biri deney, diğeri ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Büyüköztürk (2011) grupların oluşturulmaları seçkisiz atama içermemesini eşleştirilmiş desen olarak tarif eder. Bu nedenle bu araştırma da gruplar seçkisiz atama içermediği için eşleştirilmiş desen niteliği taşımaktadır. Yarı deneysel desenlerde bağımsız değişkenin bağımlı değişkende nasıl bir etki bıraktığını belirlemek için gruplar bağımlı değişken bakımından uygulama öncesinde ve sonrasında öntest-sontest uygulanarak ölçüme tabi tutulur (Büyüköztürk ve diğ. 2008). Bu sayede bağımlı değişkenin nasıl bir değişime uğradığı istatistikî analizlerle ortaya konulmaya çalışılır. Bu araştırma da öntest-sontest eşleştirilmiş kontrol gruplu desene göre tasarlanmıştır.

Aynı zamanda karma araştırma olarak tasarlanan bu araştırmada daha sağlıklı veri elde edilebilmesi için araştırma sürecinde nitel ve nicel teknikler bir arada kullanılmıştır. Bu sayede veri kapsamı genişlemekte ve verilerin doğrulanması daha kolay sağlanmaktadır (Cresswell ve Plano Clark, 2014). Karma araştırma modelinde araştırmacı verileri daha geniş bir kapsamda anlama ve doğrulama amacı güderek nitel ve nicel araştırma yöntemlerini eş zamanlı olarak birlikte kullanır (Creswell, 2006; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Yakınsayan paralel karma model olarak tanımlanan bu türde nicel ve nitel veriler birlikte toplanır ancak ayrı ayrı analiz edilir (Creswell ve Plano Clark, 2019). Araştırmada, ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımının okul öncesi çocuklara ve ebeveynlere etkileri nicel ve nitel teknikler kullanılarak bütüncül bir bakış açısıyla incelenmiştir. Ebeveyn

Görüşme Formu ve Ekran Günlükleri aracılığı ile nitel veriler elde edilmiştir.

3.1.1. Öntest-Sontest Kontrol Gruplu Desen

Bu desen bir bağımsız değişkenin deney grubunun bağımlı değişkeninde bir etki oluşturup oluşturmadığını, eğer oluşturduysa, bu etkinin boyutlarını beklirmek amacıyla tercih edilir (Büyüköztürk ve diğ. 2008). Bunun için oluşturulan deney grubunun özelliklerini taşıyan bir de kontrol grubu oluşturulur. Bağımsız değişkenin etkisinin tam belirlenebilmesi için başlangıçta hem deney hem de kontrol grubunun yeterince benzer özelliklerde birbirine yaklaştırılması sağlanır. Araştırma sürecinde farklı etkenlerden etkilenebilecekleri nedeniyle her iki gruba da öntest uygulanarak başlangıç değerleri kayıt altına alınır. Deney grubu bağımsız değişkene maruz bırakıldıktan (uygulama yapıldıktan) sonra her iki grup tekrar bir testten (sontest) geçirilerek sonuç değerleri belirlenir. Böylece uygulama öncesi ve sonrasında elde edilen değerler arasındaki ilişki veya değişimin boyutları istatistiki tekniklerle ortaya konularak bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni (deney grubunun bir özelliğini) nasıl etkilediği tespit edilir (Büyüköztürk, 2011). Buna göre bu çalışmada aşağıdaki desen uygulanmıştır.

Tablo 3. 1. *Araştırmada Tercih Edilen Desen*

Gruplar	Öntest	Uygulama	Sontest
Deney grubu	TEDİL; METROPOLİTAN; Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)	Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı (EREK) Programı	TEDİL; METROPOLİTAN; Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)
Kontrol grubu	TEDİL; METROPOLİTAN; Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)		TEDİL; METROPOLİTAN; Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

3.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini Denizli il merkezindeki okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş çocuklar ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Denizli il merkezindeki iki farklı anaokulunda eğitim görmeye devam eden 91 çocuk ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır.

Örnekleme ulaşılabilir örneklem yoluyla belirlenmiş iki özel anaokulundan oluşmuştur. Araştırmaya deney ve kontrol gruplarında üçer sınıf olmak üzere toplamda altı farklı sınıfa devam eden 4-6 yaş çocuklar ve aileleri katılmıştır. Araştırmacının okul öncesi öğretmeni olarak görev yaptığı kurumda okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş çocukları ve ebeveynleri deney grubu olarak belirlenmiştir. Kontrol grubu olarak belirlenen

okula devam eden çocukların aynı mahallede olmalarına ve sosyoekonomik yönden birbirine yakın özellikte olmalarına dikkat edilmiştir.

Araştırmada katılımcıların ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı programına katılmakla ilgili düşüncelerine ulaşılabilme amacı ile deney grubunda yer alan dört ebeveyn ile görüşme yapılmıştır. Seçilen ebeveynlerin gönüllü olma ve daha önce ekran kullanımı ile ilgili herhangi bir eğitime katılmama durumu dikkate alınmıştır. Ayrıca ebeveynler ile yapılan görüşmeler ve çocuklara uygulanan ölçekler için okul içerisinde boş bir sınıfın bulunmasına dikkat edilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan çocuk ve ailelerine ait demografik değişkenler Tablo 3.2.'de gösterilmektedir.

Tablo 3. 2. *Çalışma Grubunu Oluşturan Çocukların Demografik Özellikleri*

Demografik Özellikler	Grup	Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		N	%	N	%
Cinsiyet	Kız	24	53.3	23	51.8
	Erkek	22	46.7	22	48.2
	Toplam	46	100	45	100
Yaş	48-60 Ay	18	37.8	19	
	60-72 Ay	28	62.2	26	57.8
	Toplam	46	100	45	100
Doğum Sırası	İlk	22	48.9	21	46.7
	Orta	19	42.2	18	40.0
	Son	5	8.9	6	13.3
	Toplam	46	100	45	100
Kardeş Sayısı	1	14	31.1	11	24.4
	2	23	51.1	23	51.1
	3+	9	17.8	11	24.4
	Toplam	46	100	45	100
Aile Öğrenim Durumu	İlkokul	4	8.9	12	26.6
	Ortaokul	21	44.4	13	28.9
	Lise	4	8.9	3	6.7
	Üniversite	17	37.8	17	37.6
Toplam	46	100	45	100	
Aile Gelir Durumu	2999 tl ve altı	7	15.6	5	11.1
	3000-4999 tl arası	7	15.6	6	13.3
	5000 tl ve üzeri	32	68.8	34	75.6
	Toplam	46	100	45	100

Tablo 3.2 ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde deney grubu çocuklarından 24 çocuğun (%53.3), kontrol grubu çocuklarından 23 çocuğun (%51.8) kız olduğu; deney grubu çocuklarından 18 çocuğun (%37.8), kontrol grubu çocuklarından 19'unun (%42.2) 48-60 ay yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarında bulunan ebeveynlerin eğitim düzeylerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Tablodaki sonuçlar deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların birbirlerine benzer demografik özellikler taşıdıklarını göstermektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, çocukların sosyo-demografik özelliklerini saptamak için kişisel bilgi formu, çalışmaya katılan çocukların ebeveyn rehberliğinde etkili ekran kullanımı programının ebeveyn tutumlarına etkisini belirlemek amacıyla Ebeveyn Tutum Ölçeği (Demir ve Şendil, 2008); EREK programının çocuklara okula hazır bulunuşluklarına etkisi Metropolitan Okul Olgunluğu Testi; çocukların dil ve kavram gelişimine etkisini belirlemek için Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (Güven ve Topbaş, 2014) olmak üzere üç farklı nicel veri toplama aracı kullanılmıştır. Ayrıca nitel veriler için ise Ebeveyn Görüşme Formu ve Ekran Günlükleri araçları kullanılmıştır. Nitel veriler sadece deney grubuna dahil olan çocukların ebeveynlerinden toplanmıştır. Ebeveyn Görüşmeleri için gönüllü ebeveynlerden oluşan üç kişiyle 20-45 dakika arasında değişen sürelerde bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiş ve ses kaydına alınmıştır. Ayrıca, deney grubuna dahil edilen bütün ebeveynlerden ekran günlükleri tutmaları istenmiş ve bu amaçla hazırlanmış olan haftalık formlar ebeveynlere her hafta verilmiştir. Ekran günlüklerinde, ebeveynler bir hafta sürecinde ekran kullanımının süre ve sıklıklarını kaydetmeleri istenmiştir. Tüm veri toplama araçlarıyla ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Form çalışma grubuna dâhil edilen çocukların yaşlarını, cinsiyetlerini, kardeş sayılarını, kaçınıcı çocuk olduklarını, anne ve babalarının öğrenim durumlarını, ailelerinin aylık gelirlerini ve okul öncesi eğitime devam yıllarını belirlemek için kullanılmıştır. Bu form çocukların bilgi dosyalarının incelenmesiyle doldurulmuştur.

3.3.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Bu ölçek Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından, 2-6 yaş arasında çocuklara sahip olan ebeveynlerin çocuk yetiştirme davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek likert tarzındadır. Oluşturulan maddeler davranış biçimleri şeklindedir. Her bir davranış biçiminin karşısında sıklık oranlarına göre beş seçenek bulunmaktadır. Bunlar; Hiçbir zaman böyle değildir; Nadiren böyledir; Bazen böyledir; Çoğunlukla böyledir ve Her zaman böyledir şeklinde oluşturulmuştur. Böylece soru maddelerini cevaplayan ebeveynlerin, bahsedilen davranışı ne kadar sıklıkta yaptıklarını belirtmeleri sağlanmıştır. Her maddede bu seçeneklerden birinin işaretlenmesi lazımdır. Maddeler puanlanırken Her zaman böyledir beş, Hiçbir zaman böyle değildir ise bir puan üzerinden değerlendirilir. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanmakta ve her boyut için ayrı bir puan elde edilmektedir. Bir boyuttan yüksek puan alınması, o boyutta temsil edilen davranış biçiminin benimsendiği anlamını taşımaktadır.

ETÖ'nün boyutları tespit edilirken demokratik, otoriter, izin verici ebeveyn tutumları ile aşırı koruyuculuk boyutu dikkate alınarak ölçeğe eklenmiştir. Ölçek maddelerinin oluşturulmasında ebeveyn tutum ve davranışlarının ölçülebilmesi için yurt içi ve dışında geliştirilmiş 12 farklı ölçek incelenmiş, demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarının tanımlarını içeren 560 maddelik bir havuz meydana getirilmiştir. Bütün maddeler değerlendirilip, benzer özellik taşıyanlar elenmiş, yabancı çeviriler nedeniyle belirsizlik içeren maddeler de ölçekten çıkarılmıştır.

3.3.3. Metropolitan Okul Olgunluğu Testi

Metropolitan Olgunluk Testi Hildert ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olup Oktay (1980) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Testin amacı çocukların ilkökula hazırlık düzeylerin hangi ölçüde olduğunu saptamaktır (Önder, 1997). 16 sayfalık kitapçıktan oluşan testin altı ayrı alt boyutu vardır. Test toplam 100 maddeden oluşmaktadır (Gündüz ve Çalışkan, 2013). Alt testler ve alt testlere ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

1. Kelime Anlama (19 madde), dilin algılanması ve kavranılması testidir. Çocuklardan her sıradaki dört resimden sırasıyla verilen yönergeyi göstermesi ve işaretlemesi istenir.

2. Cümleler (14 madde), cümlelerin anlaşılması ve kavranılıp uygun resmi işaretlemesi istenir. Öğrencilere işaretlemesi istenen resimle ilgili açıklamalar yapıldıktan

sonra öğrencinin anlatılan resmi işaretlemesi istenir.

3. Genel Bilgi (14 madde), çocuğun günlük hayatta karşılaşılabileceği nesnelere ait resimleri göstermesi istenir. Nesnenin ismi söylenmeden ne işe yaradığı ile ilgili açıklama yapılır.

4. Eşleştirme (19 madde), görsel algılama testidir. Testin ortasında yer alan daire içine alınmış geometrik şeklin, hayvanın veya nesnenin aynısını bulması ve işaretlemesi istenir.

5. Sayılar (24 madde), sayıları tanıma, toplama, yazma ve sıralama gibi becerilerini ölçmek içindir.

6. Kopya Etme (10 madde), öğrencilerden gösterilen şekli anlamaları ve doğru olarak kopya etmeleri istenir.

Testin sonunda çocukların okuma olgunluğu, sayı olgunluğu ve toplam olgunluk düzeyleri belirlenir. Ölçeğin yapı geçerliliği 0.34-0.53 arasında bulunurken güvenilirliği ise 0.53-0.83 arasında bulunmuştur.

3.3.4. Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL)

TEDİL, 2;0- 7;11 yaş arası çocukların dil gelişiminin değerlendirilmesini amacıyla Hresko, Reid ve Hammill (1999) tarafından geliştirilmiştir. Bu testin amacı erken dönemde çocukların dil gelişimlerini belirlemektir. Erken dönemde çocukların dil bozuklukları, ifade edici ve alıcı dil bozukluklarının tespiti amacıyla da kullanılmaktadır. 2005 yılında Topbaş ve arkadaşları tarafından Türkçe uyarlanmaya başlanan TEDİL, o günden bu yana tipik gelişen, dil konuşma gecikmesi olan, gelişimsel/özgül dil bozukluğu olan, işitme ve zihin yetersizliği olan çocuklarla çeşitli pilot araştırmalarla denenmiştir. 2007 yılında testin madde analizleri geçerlik ve güvenilirlik çalışması ile son düzenlemesi tamamlanmıştır.

TEDİL' in altı genel amacı bulunmaktadır:

- (a) Erken dil becerilerinin gelişimi bakımından yaşlılarından geride kalmış çocukları belirlemek; olası bir dil bozukluğu öncül davranışını kestirebilmek,
- (b) Çocuğun bireysel sözlerdir yeterliliğinin güçlü ve zayıf olan yönlerini belirlemek,
- (c) Çocuğun olası bir dil terapisini program ve sürecini ana hatlarıyla belirlemek,

- (d) Erken çocukluk döneminde dil becerilerinin araştırılmasına yönelik bir ölçek özelliği taşımak,
- (e) Diğer gelişimsel/ klinik değerlendirme yöntem ve araçlarına desteklemek,
- (f) Dil bozukluklarında önleme veya dil bozukluğu olan çocukların erken bir müdahale almasını sağlamak için dil ve konuşma terapisi hizmetlerinin sunulmasına zemin hazırlamak.

TEDİL, A ve B olmak üzere iki paralel ölçme setinden meydana gelmektedir. Her bir ölçme setinin resim kitapçıkları (A ve B Resim kitabı) ile uygulama kayıt formları (A ve B Kayıt Formu) ayrı oluşturulmuştur. Her bir set (A ve B) Alıcı ve İfade Edici Dil olarak iki alt testi barındırmaktadır. Paralel formların her birinde dilin anlam bilgisi ve dil bilgisi alanlarını ölçmeye yarayan toplam 76 madde yer almaktadır. TEDİL maddeleri ölçüt-bağımlı özelliktedir. Bazı maddelerde alt şıklar da kullanılmıştır. Her maddeye yönelik puanlama ölçütleri formlarda belirtilmiştir.

A Kayıt Formu Alıcı Dil Alt Testinde anlam bilgisini ölçen 24 ve dil bilgisini ölçen 13 madde; İfade Edici Dil Alt Testinde anlam bilgisini ölçen 22, dil bilgisini (sözdizimi ve biçimbilgisi) ölçen 17 madde bulunmaktadır. B Kayıt Formu Alıcı Dil Alt Testinde anlam bilgisini ölçen 25 ve dil bilgisini ölçen 12 madde; İfade Edici Dil Alt Testinde ise anlam bilgisini ölçen 24 ve dil bilgisini (sözdizimi ve biçim bilgisi) ölçen 15 madde bulunmaktadır.

Bu maddelerin bir kısmında görsel gösterme veya betimleme, diğer bir kısmında ise sözel yönergeleri yerine getirme ve soruları sözel olarak yanıt verme işlenmektedir (Topbaş ve Güven, 2013). Yapılan ölçümlerde testin iç tutarlılık katsayısı .86-.98 arasındadır. Bu testin uygulama süresi 15-40 dakikadır. Çocuk kendisine yöneltilen alıcı ve ifade edici dil becerisiyle ilgili sorulara verdiği her doğru cevapta bir yanlışlarda ise sıfır ile puanlanmaktadır. Toplam puan çocuğun her iki dil becerisi alanında ayrı ayrı hem yüzdeler dilimini hem de dil bozukluğunun seviyesini göstermektedir.

3.3.5. Ekran Günlükleri

Bu form araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup ebeveynlerin günlük olarak çocuğun ekranda geçirdiği zamanı deyatlı gözlememesi amacıyla düzenlenmiştir. Bir gözlem formu niteliğindeki bu form çocuğun televizyon, akıllı telefon, tablet ve

bilgisayarda geçirdiği süre, program, kiminle birlikte izlediği veya kullandığına ilişkin ebeveyn gözlem notlarının alınmasına imkan tanımaktadır. Aşağıdaki resimde de görüleceği üzere bu form bir yandan gözlem notu tutma imkanı verirken, bir yandan da ebeveynin çocuğun ekran kullanımıyla ilgili bilgilenmesini de salayıcı bir içeriğe sahiptir (Bkz. Ek 2).

Değerli velilerimiz bu günlüğü 4-6 yaş çocuğunuzu düşünerek doldurunuz. Çocuklarınızın, günlük olarak izlemiş olduğu dijital aletlerden; hangisini, ne kadar süre izlediklerini ve kiminle izlediklerini öğrenmek ve takip etmek amacı ile yapılmıştır. Birden fazla seçenek doldurabilirsiniz. Günlük olarak doldurmanız rica olunur. İlginiz için teşekkür ederim ☺

	TELEVİZYON	TABLET	BİLGİSAYAR	AKILLI TELEFON
PAZARTESİ	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
SALI	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
ÇARŞAMBA	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
PERŞEMBE	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
CUMA	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
CUMARTESİ	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
PAZAR	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:

Şekil 3. 3. Ekran Günlüğü

Bu form uygulama boyunca ebeveyn tarafından haftalık döngüler halinde sekiz hafta boyunca doldurulmuş, araştırmacının uygulamayla ilgili nitel veri toplamasına imkan sunmuştur.

3.3.6. Ekran Kullanımı İle İlgili Görüşme Formu

Çocukların ekran kullanımı ile ilgili ebeveyn görüşlerinin alınması amacıyla uzman onayı alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen form, çocuğun ekran kullanımı ile ilgili ebeveynlere yöneltilen sorulardan oluşmaktadır. Form çocuğun ekran kullanım düzeyiyle ilgili üç grup sorulardan oluşmaktadır. Birinci grup sorular açık uçludur. Çocuğun ekran kullanımından neyi, nasıl ve ne kadar tercih ettiğine yönelik yarı yapılandırılmış 8 sorudan oluşmaktadır. İkinci grup sorular 16 adettir. 5’li Likert formunda hazırlanan sorular çocuğun gündelik hayatında ekran kullanım biçimini, ekran kullanmadan normal sosyal

etkinlik süre ve çeşitlerini kapsamaktadır. *Boya, kalem ve defterlerle etkinlikler yapar Sizinle kitap okur* türündeki sorular çocuğun ekransız sürelerine yönelik olurken *Bilgisayar veya tableti sizinle oynar* ve *Kendisi televizyon, video gibi medyayı izler* türündeki sorular ise ekran kullanımına yöneliktir. Üçüncü grup sorular yedi adet olup çoktan seçmeli olarak düzenlenmiştir. *Ekran kullanımı çocuğunuzu etkiliyor mu? (a) Evet (b) Hayır (c) Emin değilim ve (d) Diğer....., Evet ise sizce nasıl etkiliyor?* türündeki bu grubun soruları ebeveynin doğrudan ekran kullanımı konusundaki tutumlarını içermektedir. Ebeveynler bu formun ilk kısmına sözlü ya da yazılı cevap verir. İkinci grup sorulara ise Hiç, 1-30 dakika, 31 - 59 dakika, 1-2 saat ve 3 saat ve daha fazla şeklinde işaretleyerek cevap verir. Üçüncü gruptaki soruları ise seçenekleri işaretleyerek cevap verir. Form Ek-1’de verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Deney ve kontrol gruplarında yer alan çocuklara, çalışmaya başlamadan önce ön testler uygulanmıştır. Ön testlerde; TEDİL (Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi) ile çocukların dil gelişimi seviyeleri, Metropolitan Okul Olgunluk Testi ile okul olgunluk düzeyleri ve ETÖ (Ebeveyn Tutum Ölçeği) ile ebeveynlerin tutumları ölçülmüştür. Sekiz hafta süren EREKP sonunda deney ve kontrol grubundaki çocuklara son testler uygulanmış ve böylece süreç tamamlanmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçme araçlarından “Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL)” A formu, ön test ve son test olarak sessiz bir odada çocuklarla birebir olacak şekilde uygulanmıştır. Öncelikle uygulama sırasında çocukların daha rahat olabilmesini sağlayabilmek için uygulayıcı ve çocuklar arasında kısa bir sohbet gerçekleştirilmiş daha sonra ölçek maddeleri çocuğa yöneltilmiştir. Çocuklardan ölçek maddeleri ile ilgili cevaplar alınırken herhangi bir müdahale edilmemiştir. Çocuğun dikkatinin dağıldığı durumlarda devam etmesi için “Devam etmek ister misin?” gibi çocuğu süreç içerisine dahil edici ifadeler kullanılmıştır. TEDİL testinin uygulama süresi, her bir çocuk için ortalama 15 dakika olarak hesaplanmıştır.

Çalışmada ikinci ölçme aracı olarak “Metropolitan Okul Olgunluğu Testi” kullanılmıştır. Uygulamaya başlamadan önce sınıf düzenlemesi gerçekleştirilmiş, formlar üzerine çocukların isimleri yazılmıştır. Her çocuk bireysel alınarak yönergeler verilmiştir. Metropolitan Okul Olgunluğu Testinin çocuklarla uygulanması yaklaşık 30-40 dk sürmüştür. Çalışmada kullanılan bir diğer veri toplama aracı ise “Ebeveyn

Tutum Ölçeği” dir. Ölçek ebeveynlere öğretmenler aracılığı ile hafta başında ulaştırılmış olup hafta sonunda yine öğretmenler vasıtası ile toplanmıştır.

Tüm ölçekler her bir çocuk için uygulama başlamadan önce ve uygulama bittikten sonra; ön test ve son test olmak üzere iki defa uygulanmıştır. Ön test ve son test için verilerin toplanması toplam 14 gün sürmüştür.

Çalışmada ön testler yapıldıktan sonra sadece deney grubundaki çocukların ebeveynlerine araştırmacı tarafından hazırlanan Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı (EREK) Programı sekiz hafta sürecinde uygulanmıştır. Bu program; ebeveynlerin ekran kullanımının çocuklar üzerindeki etkisi hakkında bilinçlendirmeyi amaçlayan bir programdır. Araştırmacı programı uygulamaya başlamadan önce Pamukkale Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi bölümü alanında uzmanlardan EREK’i incelemeleri istenmiştir. Üç alan uzmanından alınan geri bildirimler doğrultusunda programda gerekli önerilen düzeltmeler yapmış ve programın son hali verilmiştir.

Deney grubunda yer alan çocukların ebeveynleri ile okullarında yüz-yüze bir toplantı yapılmış ve EREK programı ve araştırma hakkında bilgi verilmiş ve bu eğitime katılmaları konusunda açıklamalar yapılmıştır. Bu toplantı sonucunda davet edilen tüm ebeveynler araştırma katılım onam formunu doldurarak çalışmaya katılmayı kabul etmişlerdir.

EREK programı kapsamında ebeveynlerle dönem başında-ortasında ve sonunda olmak üzere toplam üç defa seminer düzenlenmiştir. Eğitimin diğer kısımları web sayfası aracılığı ile çevrimiçi olarak yapılmıştır. EREK’in birinci eğitim semineri Aralık ayının ilk haftasında düzenlenmiştir. Üçer hafta ara ile ikinci ve üçüncü seminerler düzenlenmiştir. Uygulanan program süreci içerisinde, ekran kullanımı ve eğitim süreci hakkında ebeveynlerin düşüncelerine detaylıca ulaşabilmek amacıyla deney grubundaki 4 ebeveyn ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Seçilen 4 ebeveynin işbirliğine istekli olma durumu dikkate alınmıştır. Görüşmeler haftaiçi öğleden sonra okulda tahsis edilen boş, sessiz bir sınıfta yapılmıştır. Soru cevap şeklinde ilerleyen görüşme her ebeveyn için ortalama 40-45 dakika sürmüştür.

Nitel görüşmeleri desteklemek ve EREK programının uygulanıp uygulanmadığının takip edilmesi amacı ile her Cuma günü ebeveynlere bir hafta boyunca çocukların ekran kullanım süresini, ne izlediğini ve kimle beraber izlediğini not alabilecekleri ekran günlükleri verilmiştir. Bu süreçte ebeveynlere günlükler verilirken de kısa görüşmeler

yapılmış ve onlardan geri bildirim alınmıştır. Ekran günlükleri bir hafta sonra Pazartesi günü toplanırken uygulamanın işleyişi ile ilgili sohbet edilmiş ve katılımın dinamik olması sağlanmıştır. Ayrıca, sosyal medya aracılığı ile haftalık motive edici notlar ebeveynlere gönderilmiştir.

Deney grubu ebeveynleri için ekran kullanımı ile ilgili bilgiler, aile-çocuk beraber, evde uygulayabilecekleri etkinlik örnekleri ve faydalı bağlantı listeleri gibi bilgiler içeren web sayfası hazırlanmış ve takip etmeleri istenmiştir. Kontrol grubundaki çocuklara ve ebeveynlerine herhangi bir işlem yapılmamıştır (Bkz. Ek 7).

Şekil 3. 4. Ebeveyn Rehberliğinde Bilinçli Ekran Kullanımı Bilgilendirici Web Sitesi

Ön testlerin tamamlanmasının ardından 6 Aralık 2019 tarihinde deney grubu çocukların ebeveynleri ile eğitim ve uygulamalara başlanmıştır. EREK, 8 hafta sonra 15 Şubat 2020 tarihinde tamamlanmıştır. 17 Şubat- 14 Mart 2020 tarihleri arasında da deney ve kontrol grubundaki öğrencilere TEDİL (Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi), ETÖ (Ebeveyn Tutum Ölçeği), Metropolitan Okul Olgunluğu Testi uygulanmıştır.

3.4.1. Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı (EREK) Programının İçeriği ve Uygulanması

Araştırmacı tarafından aileleri, ekran kullanımı, ekran kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri ve bu bağlamda ailelerin dikkat etmesi gereken noktalar hakkında bilinçlendirmek amacı ile sekiz haftalık EREK programı hazırlanmıştır. EREK programı dönem başında-ortasında ve sonunda olmak üzere toplam üç defa ebeveynlere yüzyüze uygulanan seminerler ve çevirim içi eğitim alabilecekleri bir web sayfasından haftalık

gönderilen teşvik edici sosyal medya mesajlarından oluşmaktadır. Birinci seminerde okul öncesi dönemin önemi ve ebeveynlerin çocukların gelişimi ve öğrenmelerini desteklemek amacıyla kendilerini geliştirmelerinin önemli bir ihtiyaç olduğu açıklanmıştır. Bununla beraber ekran kullanımı kavramına giriş yapılmış ekran kullanımının içeriği, süresi ve bağlamı hakkında ebeveynlere bilgilendirme yapılmış ve EREK programı ve web sayfası tanıtılmıştır. Seminer 30-45 dakika sürmüştür. İkinci seminerde ebeveynlerin proje web sayfasının nasıl kullandıkları, önerileri ve çocukların ekran kullanımında dikkat edilecek noktalar tartışılmıştır. Son seminerde proje web sayfasının kullanımı, uygulama seçerken dikkat edilecekler ve ebeveynlerin süreçte yaşadıklarını paylaşmaları istenmiştir.

EREK program web sayfasında çocukların bilinçli ekran kullanımı hakkında bilgiler, mobil uygulama örnekleri, ekran kullanımı yerine yapılabilecek alternatif etkinlik örnekleri bulunmaktadır. EREK program sayfasına <http://www.bilincliEkranKullanimi.com> linki aracılığı ile erişilebilir. EREK web sayfasında ilk olarak ekran kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri ve ebeveynlerin bilinçlenmesi ile ilgili bilgilere ağırlık verilirken 3. 4. ve 5. haftalarda aileler için tavsiyeye eklemeler yapılmış ve yeni uygulamalar yüklenerek sekiz hafta boyunca içerik güncellenmiştir (Şekil 3.3.). Son haftalarda ebeveynlerin çocukların ekran kullanımı yerine beraber yapabileceği aktiviteler güncellenmiş ve ebeveynlere bildirilerek ebeveynlerin bu web sitesinden yararlanmaları sağlanmıştır. (Bkz. Ek 7).

Ana Sayfa Ebeveynlerin Bilmesi Gerekenler + Aileler İçin Öneriler Uygulama Seçme Kriterleri Uygulama Önerileri İrtibat

Bilinçli Ekran Kullanımı
Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı

bilgi@bilincliEkranKullanimi.com

Ekran Kullanımının Etkileri

EKRAN KULLANIMININ YARARLARI

Problem çözme becerilerini geliştirir. Ekran kullanımı bir amaç etrafında geliştirir ve çocukların uygulamada ilerlemesi ya da kazanması için karşısına çıkan engelleri ve çözümlerini aşması gerekir. Sürekli problemle karşılaşmak ve çözüm yolları bularak ilerlemek çocuğun problem çözme becerilerini geliştirir.

Üreticiliği destekler. Özellikle çocukların yeni karakterler, senaryolar ve materyaller üretebildiği (stratch, minecraft, paint, müzik) uygulamalar üreticiliği ve kendini üretici yollarla ifade etme becerilerini destekler.

EKRAN KULLANIMININ OLUMSUZ ETKİLERİ

Sağlıksal problemler → Aşırı ekran kullanımı, yatak odasında TV olması, obezite riskini artırabilir. Günde 5 saatten fazla TV izleyen çocuklar, 0 - 2 saat izleyen çocuklardan daha fazla kilolu olma eğilimindedir. Günde 1,5 saatten fazla televizyon izlemek, 4-9 yaş arası çocuklar için obezite için risk faktörüdür. Bu, çocukların yüksek kalorili gıdalar için reklamlara maruz kalması nedeniyle. Ayrıca çocukların, ekran ortamını izlerken daha fazla atıştırma veya fazla yemek yeme olasılığı daha yüksektir. Yine ekran karşısında çocuklar elektron bombardımanına açıktır, göz sağlığı olumsuz etkilenebilir, bedensel hareketliliğe engel olabilir ve fiziksel gelişimi olumsuz yönde etkileyebilir, bağımlılık yapabilir.

Şekil 3.3. Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı Bilgilendirici Web Sitesi

3.5. Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde, çocukların Metropolitan Okul Olgunluğu ve TEDİL testlerinden elde ettikleri puanlar hesaplanmış, Ebeveyn Tutum Ölçeğine ebeveynlerin verdikleri cevaplar ve SPSS 18.0 programına aktarılmıştır. İlk olarak deney ve kontrol grubunda bulunan öntest-sontest verilerinin ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanarak verilerin normal dağılım gösterdikleri saptanmış ve parametrik analiz teknikleri kullanılmasına karar verilmiştir. Verilerin istatistiksel olarak gerekli varsayımları incelenerek, normallik değerleri (Skewness ve Kurtosis) dikkate alınmıştır. Yapılan bu çalışmada kullanılan ölçme araçlarından elde edilen verilerin normalliğine ilişkin analiz sonuçları Tablo 3.5'te sunulmuştur.

Tablo 3.5. Grupların Normalliği İçin Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları

Grup	Test	Değişken	N	Çarpıklık	Basıklık	Çarpıklık	Çarpıklık	Basıklık
Deney	Öntest	TEDL Alıcı	45	-,226	-,624	Bağımlılık düzeyi	-,114	-,633
		TEDL İfade Edici	45	,372	-,520	Demokratik tutum	,569	,374
		TEDL Toplam	45	-,093	-,998	Otoriter tutum	-1,069	1,524
		Sayı	45	-,220	-1,000	Koruyucu tutum	,579	-,582
		Okuma	45	,092	-1,127	İzin verici tutum	,627	,247
		Metropolitan	45	-,032	-1,221	ETO Toplam	,850	1,827
	Sontest	TEDL Alıcı	45	-,495	,078	Bağımlılık düzeyi	-,009	1,108
		TEDL İfade Edici	45	,469	-,855	Demokratik tutum	,946	1,627
		TEDL Toplam	45	-,052	-,569	Otoriter tutum	-1,392	1,969
		Sayı	45	-,346	-,574	Koruyucu tutum	,572	-,387
		Okuma	45	-,840	,064	İzin verici tutum	-1,506	1,692
		Metropolitan	45	-,513	-,514	ETO Toplam	1,394	1,877
Kontrol	Öntest	TEDL Alıcı	45	-,840	1,306	Bağımlılık düzeyi	-,078	,098
		TEDL İfade Edici	45	,724	1,443	Demokratik tutum	-,307	-,310
		TEDL Toplam	45	-,635	1,184	Otoriter tutum	-,100	-,259
		Sayı	45	-,518	1,186	Koruyucu tutum	-,029	-1,003
		Okuma	45	-,971	,492	İzin verici tutum	-,170	-,631
		Metropolitan	45	-,884	,381	ETO Toplam	-,008	-,389
	Sontest	TEDL Alıcı	45	,081	-,729	Bağımlılık düzeyi	-,189	,405
		TEDL İfade Edici	45	,187	-,257	Demokratik tutum	-,299	-,206
		TEDL Toplam	45	-,061	-,784	Otoriter tutum	-,387	-,301
		Sayı	45	-,403	,228	Koruyucu tutum	-,010	-,695
		Okuma	45	-,633	,070	İzin verici tutum	,761	,904
		Metropolitan	45	-,770	,563	ETO Toplam	,083	-,257

Seçer (2015) normal dağılım varsayımının; “çarpıklık ve basıklık” değerlerine bakılarak değerlendirmenin daha doğru bir yaklaşım olduğunu değerlendirilmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013), çarpıklıkla basıklık değerlerinin +1,50 ve -1,50 değerlerinin arasında olduğu hallerde normal dağılımın sağlandığını kabul ederken George ve Mallery (2010), çarpıklıkla basıklık değerlerinin +2,00 ve -2,00 değerlerinin arasında olduğu hallerde normal dağılımın sağlandığını kabul etmektedir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda; parametrik testlerin uygulanabilirliği neticesine ulaşılmıştır. Daha sonra deney ve kontrol grupları arasındaki ilişkilerin analiz edilmesi için bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Ön ve son testler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla ilişkili örneklem t testi analizleri yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen nitel verilerin verilerin analizi için içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde Yıldırım ve Şimşek (2008) göre önce verilerin kodlanması için bir anahtar tablo oluşturulması gerektiğini ve ondan sonra verilerin bu tabloya göre kodlanması, temaların belirlenmesi, kategorilerin oluşturulması ve kavramların ortaya çıkarılması gerektiğini belirtir. Bu nedenle görüşme formları ve ekran günlükleri içerik analizine tabi tutulmuştur. Sıklıkla ifade edilen görüşlerin hangi temalar ve kategoriler altında yığıldıklarına bakılarak görüşlerin anlamlılığı diğer veri setleriyle de karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

İçerik analizi için öncelikle deney ve kontrol gruplarından elde edilen gözlem ve görüşme formları notları incelenerek temaların oluşturulmasıyla ilgili nasıl bir yol izlenebileceği ön değerlendirmesi yapılmıştır. Her veri seti birkaç defa incelenmek üzere gözden geçirilmiş ve görüşlerin temaları oluşturulmuştur. Her bir temanın hangi kategorilerden oluştuğu belirlenerek ebeveyn görüşleri bu tema ve kategoriler altında bir araya getirilerek incelenmiştir. Bu görüşlerin hangi tema ve kategori altında yığıldıklarının, yaş, cinsiyet ve aile durum değişkenlerine göre anlamlı bir değişimin olup olmadığının analizi için frekans, yüzde, tablo ve grafiklerden yararlanılmıştır.

İçerik analizi aşağıdaki sırayla yapılmıştır:

- Görüşme formalarındaki görüşlerde araştırma amacına göre anlamlı ifadelerin işaretlenmesi
- Belirlenen görüşlerin bir listesinin oluşturulması
- Birbirine benzer görüşlerin bir arada listelenmesi

- Her bir grubu temsil eden temaların yazılması
- Her bir tema altında toplanan görüşlerin kategorilere ayrılması
- Görüşlerin hangi kategori altında yer alıp alamayacağını tartışılması
- Tema, kategori ve görüşlerin frekans ve yüzdelerinin oluşturulması

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Bu araştırmanın temel amacı ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı programının (EREK) 4-6 yaş çocukların okula hazırbulunuşluk, dil gelişimi ve ebeveyn tutumlarına olan etkisini incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda bu bölümde, bir önceki bölümde açıklanan yöntemlerle elde edilen verilerin her bir alt problemle ilgili istatistik tekniklerle yapılan çözümlenmeleri ve elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1 Birinci Alt Problemle İlgili Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların dil gelişimi, okul olgunluk düzeyleri ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ön test sonuçları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu amaçla deney ve kontrol grubu çocukların ve ebeveynlerin ön test olarak kullanılan ölçme araçlarından aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları Tablo 4.1.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. *Deney ve Kontrol Grubu Çocukların ve Ebeveynlerin Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması*

Ön testler	Grup	N	\bar{x}	Ss	df	T	P
TEDL Alıcı	Deney	46	24,79	6,02	89	-.583	.56
	Kontrol	45	25,40	4,25			
TEDL İfade Edici	Deney	46	25,67	3,47	89	-.425	.67
	Kontrol	45	25,96	2,86			
TEDL Toplam	Deney	46	50,43	8,07	89	-.749	.45
	Kontrol	45	51,58	6,35			
Sayı	Deney	46	15,65	6,97	89	-.179	.89
	Kontrol	45	15,89	5,2			
Okuma	Deney	46	41,02	9,84	89	-1.75	.89
	Kontrol	45	15,89	5,52			
Metropolitan Toplam	Deney	46	56,67	15,32	89	-1.235	.89
	Kontrol	45	60,33	12,80			
Demokratik tutum	Deney	46	2,66	,41	89	,34	,73
	Kontrol	45	2,63	,41			
Otoriter tutum	Deney	46	3,08	,52	89	-,07	,94
	Kontrol	45	3,08	,45			
Koruyucu tutum	Deney	46	2,54	,39	89	,66	,51
	Kontrol	45	2,48	,38			
İzin verici tutum	Deney	46	3,26	,26	89	-1,65	,10
	Kontrol	45	3,37	,36			

* $p < .05$

Tablo 4.1.'de görüldüğü gibi deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların ön test alıcı dil gelişim testi puanları ($t_{89} = -.583$; $p > .05$), ifade edici dil puanları ($t_{89} = -.425$; $p > .05$), toplam dil puanları ($t_{89} = -.749$; $p > .05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Diğer bir ifadeyle, deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların dil gelişim düzeyleri birbirlerine benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca, katılımcı çocukların okul olgunluğunu ölçen Metropolitan Okul Olgunluk Testinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve sonuçlar deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların okul olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t_{89} = -1.235$; $p > .05$). Araştırma kapsamında ebeveyn tutumları incelenmiştir ve sonuçlar deney ve kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin tutumlarının demokratik tutum ($t_{89} = .34$; $p > .05$) Otoriter tutum ($t_{89} = -.07$; $p > .05$) Koruyucu tutum ($t_{89} = .66$; $p > .05$) ve İzin verici tutum ($t_{89} = -1.65$; $p > .05$). Elde edilen sonuçlar ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı eğitim programına (EREK) başlamadan önce deney ve kontrol gruplarında bulunan çocukların ve ebeveynlerin özelliklerinin benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

4.2 İkinci Alt Problemle İlgili Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların dil gelişimi, okul olgunluk düzeyleri ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ön test-son test sonuçları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın bu problemini yanıtlamak amacı ile deney ve kontrol grubu çocukların ve ebeveynlerin ön test-son test olarak kullanılan ölçme araçlarından aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Uygulamaya başlamadan önce deney grubunda yer alan çocuk ve ebeveynlerin ön test ve son test sonuçları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla Eşleştirilmiş Örneklem t Testi (Independent Samples t Test) yapılmış ve deney grubu sonuçları Tablo 4.2’de kontrol grubu sonuçları Tablo 4.3.’te gösterilmiştir.

Tablo 4.2. *Deney Grubu Ön Test- Son Test Puanlarının Karşılaştırılması*

Değişkenler N=46		\bar{x}	ss	T	P
TEDL Alıcı	Ön test	24,76	6,02	-3,83	,00
	Son test	27,80	3,56		
TEDL İfade Edici	Ön test	25,67	3,43	-6,65	,00
	Son test	28,98	3,48		
TEDL Toplam	Ön test	50,43	8,07	-7,05	,00
	Son test	56,54	6,06		
Sayı	Ön test	15,65	6,97	-9,84	,00
	Son test	22,00	6,64		
Okuma	Ön test	41,02	9,84	-8,23	,00
	Son test	48,17	7,13		
Metropolitan Toplam	Ön test	56,67	15,32	-12,56	,00
	Son test	70,17	12,66		
Demokratik tutum	Ön test	2,66	,41	-,71	,47
	Son test	2,72	,45		
Otoriter tutum	Ön test	3,08	,52	1,26	,21
	Son test	2,95	,42		
Koruyucu tutum	Ön test	2,54	,39	1,72	,09
	Son test	2,47	,38		
İzin verici tutum	Ön test	3,26	,26	-3,30	,00
	Son test	3,43	,36		

* $p < .05$

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi deney grubunda yer alan çocukların ön test-son test alıcı dil gelişim testi puanları ($t_{45} = -3,83$; $p < .05$), ifade edici dil puanları ($t_{45} = -6,65$; $p < .05$), toplam dil puanları ($t_{45} = -7,05$; $p < .05$), puanlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark incelendiğinde çocukların son test dil puanlarında anlamlı bir artış olduğu görülmektedir. Deney grubu çocukların okul olgunlukları yakından incelendiğinde Metropolitan Okul Olgunluğu testinin sayı alt testinde ($t_{45} = -8,84$; $p < .05$), okuma puanları ($t_{45} = -8,23$; $p < .05$), toplam puanları ($t_{45} = -12,56$; $p < .05$) olarak istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Bu farkların tamamı son testler lehine bulunmuştur yani EREK eğitimleri sonucunda çocukların okul olgunluk düzeylerinde anlamlı artış olmuştur. Anne baba tutumları incelendiğinde ise demografik tutum puanları ($t_{45} = -71$; $p > .05$), otoriter tutum puanları ($t_{45} = 1,26$; $p > .05$), koruyucu tutum puanları ($t_{45} = 1,7$; $p > .05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öte yandan ebeveynlerin izin verici tutum puanlarında ($t_{45} = -3,30$; $p < .05$) olarak saptanmıştır. Bu sonuç EREK eğitimleri sonunda ebeveynlerin izinverici tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir azalma saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle EREK eğitimlerine katıldıklarında ebeveynlerin çocuklarına karşı daha az izin verisi tutum sergiledikleri görülmektedir.

Tablo 4.3. Kontrol Grubu Çocukların Ön Test- Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler N=45		\bar{x}	ss	T	p
TEDL Alıcı	Ön test	25,40	4,25	-2,91	,00
	Son test	26,75	4,20		
TEDL İfade Edici	Ön test	25,95	2,86	-4,07	,00
	Son test	27,64	3,44		
TEDL Toplam	Ön test	51,58	6,35	-3,61	,00
	Son test	54,44	6,82		
Sayı	Ön test	14,62	4,52	2,51	,01
	Son test	15,60	4,38		
Okuma	Ön test	47,58	4,52	-3,08	,00
	Son test	49,49	4,38		
Metropolitan Toplam	Ön test	67,42	10,78	-4,24	,00
	Son test	70,91	10,04		
Demokratik tutum	Ön test	2,63	,41	-,49	,62
	Son test	2,67	,41		
Otoriter tutum	Ön test	3,08	,45	-1,46	,15
	Son test	3,23	,56		
Koruyucu tutum	Ön test	2,48	,38	,27	,78
	Son test	2,48	,42		
İzin verici tutum	Ön test	3,37	,36	-,33	,73
	Son test	3,39	,30		

Tablo 4.3.'te görüldüğü gibi kontrol grubunda yer alan çocukların ön test-son test alıcı dil gelişim testi puanları ($t_{44} = -2,91$; $p < .05$), ifade edici dil puanları ($t_{44} = -4,07$; $p < .05$), toplam dil puanları ($t_{44} = -3,618$; $p < .05$) olarak istatistiksel olarak anlamlı farklar saptanmıştır. Bu sonuç kontrol grubunda bulunan çocukların son test dil puanlarında artış olduğunu göstermektedir. Yine Okul Olgunluğun puanlarında okuma alt test puanları ($t_{44} = -3,08$; $p < .05$), Sayı alt test puanlarında ($t_{44} = 2,51$; $p < .05$), ve toplam ($t_{44} = -4,24$; $p < .05$) olarak saptanmıştır. Elde edilen bu sonuçlar kontrol grubunda yer alan çocuklarında son test puanlarında artış olduğunu göstermektedir. Ebeveyn tutumları incelendiğinde ise ETÖ'nün tüm alt boyutlarında ebeveynlerin tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

4.3 Üçüncü Alt Probleme İlgili Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi "Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların dil gelişimi, okul olgunlukları ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları son test sonuçları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?" olarak belirlenmiştir. Bu amaçla deney ve kontrol grubu çocukların ve ebeveynlerin son test olarak kullanılan ölçme araçlarından aldıkları puanlar bağımsız Örneklem t Testi ile karşılaştırılmıştır ve sonuçları Tablo 4.4.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4. *Deney ve Kontrol Grubu Çocukların ve Ebeveynlerin Son Test Puanlarının Karşılaştırılması*

		<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
TEDL Alıcı	Deney	46	27,80	3,56	1,28	,20
	Kontrol	45	26,75	4,20		
TEDL İfade Edici	Deney	46	28,97	3,48	1,83	,07
	Kontrol	45	27,64	3,44		
TEDL Toplam	Deney	46	56,54	6,06	1,55	,12
	Kontrol	45	54,44	6,82		
Sayı	Deney	46	15,24	4,85	-,37	,71
	Kontrol	45	15,60	4,38		
Okuma	Deney	46	48,17	7,13	-1,03	,30
	Kontrol	45	49,49	4,77		
Metropolitan Toplam	Deney	46	70,37	12,76	-,22	,82
	Kontrol	45	70,91	10,04		
Demokratik tutum	Deney	46	2,72	,45	,55	,58
	Kontrol	45	2,67	,41		
Otoriter tutum	Deney	46	2,95	,42	-2,69	,00*
	Kontrol	45	3,23	,56		
Koruyucu tutum	Deney	46	2,47	,38	-,12	,90
	Kontrol	45	2,48	,42		
İzin verici tutum	Deney	46	3,43	,36	,57	,57
	Kontrol	45	3,39	,30		

Tablo 4.4.'te görüldüğü gibi deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların son test alıcı dil gelişim testi puanları ($t_{89}= 1,28$; $p> .05$), ifade edici dil puanları ($t_{89}= 1,83$; $p> .05$), toplam dil puanları ($t_{89}= 1,55$; $p> .05$) olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar son testlerde deney ve kontrol grubu çocuklarının dil puanlarında bir değişim olmadığını göstermektedir. Benzer şekilde deney ve kontrol grubunda bulunan çocukların okul olgunluk düzeyleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t_{89}=-,22$; $p> .05$). Ayrıca deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların ebeveynlerinin tutumları karşılaştırılmıştır. Bu sonuçlar sadece otoriter tutum alt boyutunda deney ve kontrol grubu ebeveynleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu göstermektedir ($t_{89}=-2,69$; $p<.05$). Deney grubunda yer alan ebeveynlerin kontrol grubuna göre daha az otoriter tutum benimsedikleri görülmektedir.

4.4 Dördüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı Eğitim Programı (EREK) eğitim programına yönelik ebeveyn görüşleri ve uygulamaları nasıldır?” Nitel görüşme ve dökümanlara dayalı toplanan veriler içerik analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Ebeveynlerin çocukların ekran kullanımıyla ilgili görüşleri ve

ebeveynlerin ekran günlüklerine göre çocukların ekran kullanımı alt başlıklarıyla betimlenmiştir.

4.4.1.Ebeveynlerin Çocuklarının Ekran Kullanımı İle İlgili Görüşleri

Çalışma kapsamında deney grubunda yer alan dört ebeveyn ile 40-45 dakika süren yarı yapılandırılmış görüşmelerde, ebeveynlerin çocuklarının ekran kullanımı ile ilgili vermiş oldukları cevaplardan genel görüşler belirlenmiştir. Bu görüşler *dijital araç kullanımı ile ilgili görüşler, ekran kullanımının etkileri ile ilgili görüşler ve EREK seminerleri ile ilgili görüşler* olarak üç kategori altında incelenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının dijital araç kullanımı ile ilgili görüşlerine bakıldığında dijital araç kullanımının çocuklarda küçük yaştan itibaren başladığını, en çok bir şeyler izlemek için kullandıklarını ve ebeveynlerin çocukların izlemiş olduğu içerikten kısmen haberdar oldukları tespit edilmiştir. Görüşme verileri; (1) çocukların kullandığı dijital araçlar, (2) ekran kullanımının süresi, (3) ekran kullanımının başlama zamanı, (4) ekran kullanımına yönlendirme nedenleri ve (5) ebeveyn kontrolü olarak adlandırılan beş tema altında kodlanmıştır. Ebeveynler, çocuklarının kullanmış olduğu dijital araçların akıllı telefon, televizyon ve bilgisayar olarak cevapladıkları gözlemlenmiştir. Çocukların, dijital araçları youtube gibi platformlardan bir şeyleri izlemek için veya oyun uygulamalarını kullanmak için tercih ettikleri ve dijital aracın olduğu yerlerde vakit geçirmek istedikleri saptanmıştır. Örneğin Ebeveyn 3 *“Cep telefonu ve televizyonu sıklıkla kullanıyor* ifadelerini dile getirirken Ebeveyn 2 *Bilgisayar ve televizyondan çizgi film ve kısa videolar seyrediyor. Babasının ofisine gittiği zaman bilgisayardan kaldıramıyoruz. Sırf bilgisayar için gidiyor hocam.* “ İfadeleri ile çocukların farklı dijital araçları kullandıkları belirtmişlerdir.

Ekran kullanım süresi ile ilgili olarak araştırma bulguları ailelerin, ekran kullanımını serbest bırakan ve ekran kullanımını kontrol altında tutan olmak üzere iki farklı tutum sergilediklerini ortaya koymuştur. İlk olarak ekran kullanımını serbest bırakan ebeveynlerin çocuklarının gün içerisinde çok fazla ekran kullanımına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Ebeveyn 3’ ün *“Hafta içi iki-iki buçuk saate yakın oynuyor. Hafta sonu da üç saat kadar oluyordur. Bazen kendisi istiyor çoğu zamanda ben veriyorum”* görüşünü belirttiği gibi çocukların ekran kullanım süresinin hafta içi ve hafta sonu değişiklik gösterdiği ve hafta içi ortalama 120-150 dakika olduğu, hafta sonu ise bu sürenin 180 dakikalara kadar çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn 3’ün verdiği yanıt ebeveynin çocuğu dijitale yönlendirmesinden dolayı ekran kullanımının süresinin arttığını gösterir

niteliktedir. Ekran kullanımını kontrol altında tutan ebeveynlerin çocuklarının gün içerisinde sınırlı saatler arasında ekran kullanımının olduğu saptanmıştır. Örneğin, Ebeveyn 1 ekran kullanım süresi ile ilgili gün içerisinde çok fazla vermemeye çalıştığını, en fazla bir saat vakit geçirebileceğini belirtmiştir. Ek olarak, Ebeveyn 4 ekran kullanımı çocukla beraber gerçekleştiği zaman kontrol sağlamanın daha kolay olabildiğini aşağıdaki şekilde açıklamıştır. *“İzlediği ya da oynadığı şeyleri birlikte yapmaya özen gösteriyorum. Hem çocuğumla vakit geçirmiş oluyorum. Hem de izlediği şeyleri kontrol edebiliyorum.* “Buradan yola çıkarak ekran kullanımını kontrol altında tutan ebeveynlerin, ekran kullanımına yönlendiren ebeveynler ile kıyaslandığında ekran kullanım süresini daha kısıtlayıcı bir şekilde yaptığı ve kullanılan uygulamalar hakkında daha bilgili olduğu saptanmıştır.

Çocukların ekran kullanımına başlama yaşlarına dair ebeveynlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde, çok erken yaşlarda, çevresiyle iletişime başladığı ilk yıllardan itibaren ekran kullanımına başladıkları gözlemlenmektedir. Örneğin, Ebeveyn 3 bu durumu aşağıdaki sözleriyle açıklamaktadır. *“Katı gıdaya geçtiğimiz günden beri. Çünkü bir türlü bir şey yediremiyorum. Renkli şeyler dikkatini dağıtıyor ekrandaki. Özellikle reklamlar.”* Benzer şekilde Ebeveyn 1’in *“1-2 yaş civarı”* ve Ebeveyn 4’ ün *“2 yaşında”* sözleri ile ekran kullanımının küçük yaşlarda başladığını ifade etmişlerdir. Bu durum teknolojinin günlük yaşamımıza olan etkisi ile çocukların dijital uyarıcılar ile küçük yaşta karşılaştıkları sonucunu ortaya çıkmaktadır.

Ekran kullanımına yönlendirme sebepleri olarak ebeveynlerin çoğu kez kendi işlerini daha rahat yapabilmek, çocukları sakinleştirmek ya da çocukların beslenme ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla tablet, akıllı telefon gibi araçlar verdikleri anlaşılma ile beraber bazen çocuklarının eğlenceli ve eğitici vakit geçirdiklerini düşündüklerinden dolayı ekran kullanımına yönlendirdiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin çocuklarla baş etmede zorlandıkları Ebeveyn 2 *“Bazen sık boğaz ediyor beni bazen de sıkıldım diye durmuyor o zamanları veriyordum”* cevabından anlaşılmalıdır. Benzer görüş Ebeveyn 3’ün *“Eve varınca yemek hazırla ev topla hepsi beni bekliyor. Bu süre zarfında oyalansın diye veriyorum daha doğrusu veriyordum”* cevabıyla da desteklenmektedir. Bununla beraber çocukların eğlenceli vakit geçirmelerine yönelik olduğunu dile getiren Ebeveyn 4’ ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

Evet veriyorum. Oynadığı oyunlarda eğleniyor aynı zamanda bir şeyler öğrendiğini de düşünüyorum. Geçen oynadığı oyun ile bina yapmak için statik bilgilere sahip olmam gerekiyormuş gibi bir cümle kurmuştu. Normal hayatta inşaatlara götüremem. Babası da ben de mimar

olduğumuz için böyle şeyler ilgisini çekiyor. O da oyunlar ile oynuyor.

Yukarıdaki ebeveynlerin ifadelerinden görüldüğü gibi ekran kullanımına yönlendirme sebeplerinde farklılıklar görülebilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına tablet, akıllı telefon, bilgisayar gibi dijital araç vermekte olduğu fakat dijital araçları verme tutumlarının birbirinden farklı olduğu gözlenmiştir. Oyalanması ve sakinleşmesi gibi sebeplerden dolayı dijital yönlendiren ebeveynlerin ekran kullanımının içeriğinden haberdar olmadan bilinçsiz bir şekilde yönlendirdikleri görüşlerinin var olduğunu söyleyebiliriz.

Ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili dijital araçları ne kadar kullandıkları ya da ne kadar ekran kullandıkları konusunda belirttikleri görüşler incelendiğinde, ebeveynlerin gündelik işleri nedeniyle çocuklarıyla doğal yollardan yakından ilgilenmedikleri anlaşılmaktadır. Bunun yerine evde ya da iş yerlerinde genelde çocukların ağlama, hırçınlaşma, istekleri kabul etmeme ya da yemek yedirebilmek için dijital araçları kullandıkları tespit edilmiştir. Ebeveynlerin bu konuda görüşleri aşağıdaki gibidir:

Çocuğuma dijital araç maalesef veriyorum. Telefonda oyun oynadığı için veriyorum. Bu balon patlatma oyunu varya hocam babasıyla beraber onu oynuyorlar. Yani sebep olarak çocuk istiyor vermeyince hırçınlaşıyor o yüzden. (Ebeveyn 2)

Yemek yemiyoruz hocam biliyorsunuz ya o zaman veriyorum. Şuanda vermiyorum hocam görüştüğümüzden beri Nezihe Hanım da sağ olsun yemek yerken artık vermiyorum. Başta bir zayıfladık ama olabilirmiş böyle şeyler (Ebeveyn 3)

Ebeveynlerin, çocuklarının ekran kullanımı içeriğinden haberdar olup olmaması ile ilgili takip ettikleri ya da takip etmeye çalıştıkları görüşleri bulunmaktadır. Örneğin, Ebeveyn 3 “*Ne yaptığına mümkün merteye bakıyorum ama çok fazla anlamıyorum.*” görüşlerinden elde edilen veriler doğrultusunda içerikleri takip etmeye çalıştıkları fakat içeriğin ne ile ilgili olduğu konusunda çok bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Bununla beraber çocuklarının ekran kullanımı içeriğinden haberdar olduğunu belirten ebeveynler, çocuklarının izlediği/oynadığı şeyleri takip ettiklerini ve bunu yaparken bazen gözlemci bazen de katılımcı şeklinde oldukları belirlenmiştir. Örneğin, Ebeveyn 1 durumu aşağıdaki sözleri ile açıklamaktadır:

Evet. Cep telefonu ya da tablet verdiğim zaman neler yaptığını biliyorum. Bazen beraber yapıyoruz. Özellikle oyun oynayacaksa. Odasında bir şeyler izlediği zaman geçmişten ne izlediğini takip ediyorum.

Ebeveyn 1’in ifadelerinden anlaşılacağı üzere çocukların ekran kullanımının, takibini yapan ebeveynlerin kontrolü altında olduğu gözlenmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen görüşmelerden elde edilen veriler sonucunda oluşan bir diğer tema ekran kullanımının etkileri ile ilgili görüşlerdir. Bu görüşler “*ekran*

kullanımın olumlu etkileri ve ekran kullanımının olumsuz etkileri “olarak kodlanmıştır.

Ebeveynler çocuklarının taklit yaparak ya da rol model olarak öğrenme gerçekleştirdiklerinin ve ekran kullanımının bu kapsamda etkisinin büyük oranda olduğunu dile getirmişlerdir. Ebeveyn 4’ün “*Kesinlikle ekran kullanımının çocuğum üzerinde etkisi var. Ne izlerse onu taklit yapıyoruz bu bir gerçek. Rafadan tayfa kuru üzüm yiyor diye bizde kuru üzüm yemeye başladık.*” şeklinde ifade ettiği görüşü destekler niteliktedir. Bununla beraber ekran kullanımının olumlu etkileri kategorisi çerçevesinde “dil gelişimini artırdığı” şeklinde düşündükleri gözlemlendiği Ebeveyn 2’ nin aşağıdaki sözleri ile ortaya koyulmuştur: “*Evet etkiliyor. Bu izlediği şeylerden renkleri sayıları öğrenmiş İngilizce.*”

Ebeveyn 2’ de görüldüğü gibi ekran kullanımının çocuğun yabancı dil gelişimine olumlu etkide bulunduğu görüşü belirlenmiştir. Buna ek olarak ebeveynler, ekran kullanımının etkileri ile ilgili görüşlerinde ekran kullanımının olumlu etkileri olduğunu ve çocuğun gelişimine katkı sağladığını ancak çok uzun süre verildiği zaman zararlarının olabileceğini de belirtmişlerdir. Ebeveynlerin bu görüşü aşağıdaki gibidir:

İzlemiş olduğu şeylerden bir şeyler öğrendiğinin farkındayım. Bazen hafta sonları saatlerce tabletin başında oluyor. O zaman daha donuk ve hareketsiz olabiliyor. O yüzden aradaki sınırı iyi ayarlamak gerekiyor. (Ebeveyn 1)

Ekran kullanımının çocuğun davranışları ve gelişimi bakımından olumlu ve olumsuz yönde etkilediği görüşleri olduğu saptanmıştır. Ekran kullanımının olumsuz etkileri ile ilgili algılarına bakıldığında dijital bağımlılığa sebep olduğunu belirtmişlerdir. Ebeveyn 3’ün “*Evet etkiliyor. Bağımlı hale geliyor çocuk sürekli oyunları oynarsa ya da bir şeyler izlemek istiyor.*” şeklinde belirttiği gibi ebeveynlerin çocuklarının bağımlı olduklarının farkında olduğu gözlemlenmiştir.

Ebeveynlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda belirlenen bir diğer tema ise verilen eğitim semineri ile ilgili görüşlerdir. Verilen eğitim ile ilgili görüşler incelendiği zaman eğitim faydalı olduğu saptanmıştır. Bu durum ebeveynlerin ekran kullanımı konusunda ihtiyaçları olduklarını ve bu ihtiyaçların giderildiğini göstermektedir.

Sorulara verdikleri cevabın eğitimin faydalı olduğu ile ilişkilendiren ebeveynler, eğitimden sonra sergilemiş oldukları tutumların çocuk üzerindeki etkilerinin farkına vardığı ve bu tutumlarının değiştiği görüşünü belirtmişlerdir. Aynı zamanda ebeveynlerin tutumlarının değişmesinden kaynaklı çocuk üzerinde olumlu bir değişim olduğunu dile getirmişlerdir. Bilinçli ekran kullanımıyla ilgili verilen eğitimler sonrasında ebeveynlerin

hem kendilerini daha bilinçli hissettikleri hem de çocuğun ekran kullanımı konusunda hem süre hem de içerik bakımından neler yapmaları gerektiği konusunda bilgi sahibi oldukları aşağıdaki cevaplardan anlaşılmaktadır:

Çok faydalı buluyorum açıkçası böyle şeyleri. Şuanda çocuklar zehir gibi. Daha kaç yaşındayken benim telefonun şifresini çözmüş. Engel olamıyoruz çocuklara. Bende bir anne olarak bazen bunaltıyorum hocam. Kendime hiç vaktim kalmıyor. Çocuklar uyusun da rahatlayayım diye bakıyorum. Kafam almadığı zaman çocuğun eline telefon veriyordum. Aslında anlattığımız gibi çok etkisi oluyor. Ben bunu kısıtlayınca anladım. Çocuk benden ilgi bekliyor. Daha fazla vakit geçirmeye başladık.” (Ebeveyn 2)

Ben zaten bir şeyler yapmak istiyordum ama özellikle yeme içme konusu beni çok tedirgin hissettiriyordu. Çünkü normalde hiçbir şey yemiyor. Buraya ilk geldiğinde de öyleydi ya hocam. sonra sizle de konuştuk bu bağımlılık işini her davranışına yansıyor çünkü. Bir de ben yeme içme konusunda endişelendim biraz sizin toplantıdan sonra. Çocuk ne yediğinin farkında değil. Bende kilolu olunca çocuğum öyle olsun istemedim. İşte aralıktan beri çok dikkat ediyorum. Dedim ya başta çok kilo verdik ama şuan çok iyiyiz. Açıkçası benim için çok iyiydi. (Ebeveyn 3)

Siz kağıt verdiniz ya haftalık doldurulması gereken (ekran günlüklerinden bahsediliyor) İşte ben bak öğretmenim kağıt verdi her hafta buna bakacakmış dedim öyle kısıtlayabildik. Öğretmenim bakacak diye hiç izlemedi ilk başta. Bir de biz şeyi uyguladık. Bu belli alanlarda telefon kullanılmaması gerekiyor demiştiniz ya mutfaka ve yatak odalarına telefon ve bilgisayar kullanılmaz diye resim astık. Oda uyku düzenimizi yoluna soktu. (Ebeveyn 2)

Bizim için çok iyi oldu. Elimden geldiğince çocuğumun ekran kullanımını kontrol etmeye çalışıyorum ama daha fazla şey öğrendim. Mesela bağlam olarak bahsettiğiniz telefonu nerelerde kullanıp kullanmayacağı hususunda artık uygulamaya başladım. (Ebeveyn 4)

Ebeveynlerin bu cevapları araştırma uygulamasından önce çocuklarının ekran kullanımı konusunda yeterli bilgileri olmadığını gösterir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Çocukların erken yaş döneminde oldukları ve önceki sorulara verdikleri; “Bilgisayardan kaldıramıyoruz”, “Eskiden uzun süre başından kalmadan bir şeyler izliyordu youtubedan” (Ebeveyn 2), “Çünkü bir türlü bir şey yediremiyorum”.. “Bağımlı hale geliyor “ (Ebeveyn 3) cevapları dikkate alınır, ailelerin konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını ve bu yüzden dijitale yönlendirdiğini destekler niteliktedir. Programın etkisinden bahsederken mutfak, yatak odası ve yemek yerken ekran kullanılmaması kurallarını koyduklarından bahsetmeleri ve devamında Ebeveyn 2’nin verdiği “Eskiden uzun süre başından kalmadan bir şeyler izliyordu youtubedan. Şuan onu sınırlandırdık. kendisi de biliyor artık alarm çalınca kendisi getiriyor.” cevap örneği programın etkili olduğunu göstermektedir. Gerek Ebeveyn 2 ve gerekse Ebeveyn 3’ün programın etkisinden bahsederken artık diye açıklamaya başlayıp eğitimin etkisinin sonuçlarını kullanmıyoruz, kısıtladık, sınırlandırdık kalıcı davranış ifadeleriyle belirtmişlerdir. Bu açıklamalar, ailelerin bu eğitim programından önemli derecede olumlu yönde etkilendiklerini şeklinde yorumlanabilir. Bununla beraber eğitim seminerinden yeteri kadar verim elde edemediğini Ebeveyn 1 şu sözleri ile dile getirmiştir:

Gayet iyiydi. Bizim zaten ihtiyacımız vardı bu konuda. Biraz kalabalıktı ben de arkalardaydım

hocam siz bir şey attınız (burada web sitesinden bahsediyor) ya oradan okudum artık ben biraz. Toplantıdan sonra Ben kısıtlamaya çalışıyorum süreyi ama babası biraz taviz veriyor bu konuda.

Verilen bu görüş ile eğitim seminerinin yeterli olmadığı durumlarda ebeveynlerin web sitesinden yararlandığı ve verilen web sayfasının semineri tamamlayıcı özellikte olduğu kanısına varılmaktadır.

4.4.2. Ebeveynlerin Ekran Günlüklerine Göre Çocukların Ekran Kullanımı

Velilerin sekiz hafta boyunca doldurdukları ekran günlükleri incelenmiş, hangi tür dijital araç kullandıkları, ne kadar sıklıkla kullandıkları, her bir oturuşta ne kadar süre kullandıkları, kullanım amaç temaları ve içerik kategorileri belirlenmiştir. Günlüklerden elde edilen verilere göre ekran kullanımı temalarının kullanılan dijital araç, ekran kullanım süresi, oturum süresi, bağlam, içerik etkisi ve içerik türü olarak belirlenmiştir.

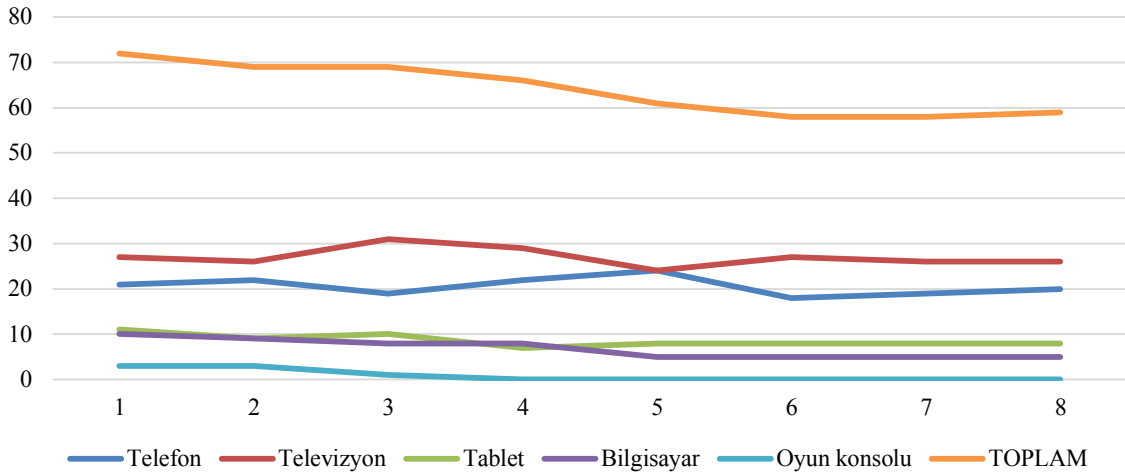
Kullanılan Dijital Araçlar

Ekran günlükleri ile ilgili veriler sayılarak elde edilen sonuçların frekansları ve yüzdelil değerleri hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 4.5'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. *Haftalık Dijital Araçları Kullanım Frekans ve Yüzdeleri*

	Haftalık frekanslar								Toplam f	%
	1	2	3	4	5	6	7	8		
Telefon	21	22	19	22	24	18	19	20	165	32,23
Televizyon	27	26	31	29	24	27	26	26	216	42,19
Tablet	11	9	10	7	8	8	8	8	69	13,48
Bilgisayar	10	9	8	8	5	5	5	5	55	10,74
Oyun konsolu	3	3	1	0	0	0	0	0	7	1,37

Tablodaki verilere göre 8 haftalık süre içinde bir ya da daha fazla dijital araç kullanmış olup, çocukların en yoğun ekran kullanımı televizyon (f=216; %42,19), ondan sonra telefon (f=165; %32,23) olduğu tespit edilmiştir. En az kullanılan ekran türü ise oyun konsolu (f=7; %1,37) olmuştur. Tablodaki verilere göre tablet ve bilgisayar kısmen kullanılmıştır. Sekiz haftalık sürede dijital araçların kullanımı birinci haftadan sekizinci haftaya doğru giderek azaldığı tespit edilmiştir. Ekran kullanımının haftalık kullanım eğilim grafiği aşağıda verilmiştir.

Şekil 4.1. Dijital Araçların Haftalık Kullanım Eğilim Grafiği

Şekildeki verilere göre her dijital aracın birinci haftadan sekizinci haftaya doğru kullanım frekansında anlamlı olmasa da bir düşüş tespit edilmiştir. Dijital araçların kullanım frekansları bir arada değerlendirildiğinde, genel olarak ekran kullanım frekansının sekizinci hafta sonunda $f=70$ 'den $f=60$ 'a doğru anlamlı derecede düştüğü anlaşılmaktadır. Bu düşüşün özellikle üçüncü haftadan itibaren tüm dijital aetlerde başlaması, ilk haftalarda verilen EREK programının olumlu etkisinden kaynaklanmış olabileceği düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

Ekran Kullanım Süresi

Öğrencilerin 8 hafta boyunca hangi dijital araçları tercih ettiğini gösteren verilerin oturum süreleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.6. Dijital Araçların Günde Ortalama Kullanım Süreleri (Dakika)

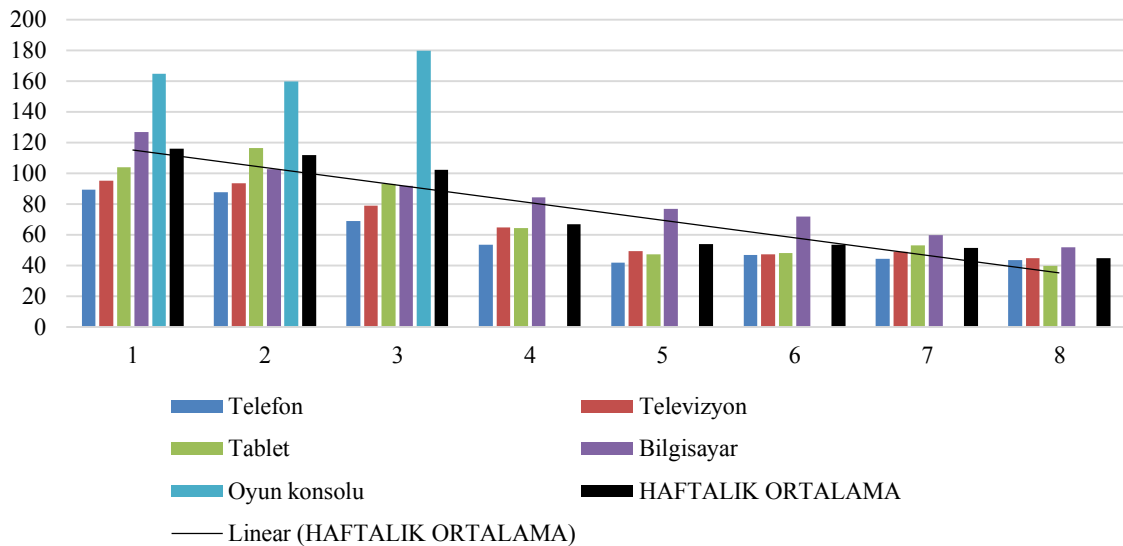
	Haftalar								1-8. hafta arası azalma oranı %
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Telefon	89,52	87,72	68,88	53,8	42,08	46,9	44,5	43,5	51,41
Televizyon	95,17	93,57	79	65	49,58	47,2	48,8	44,8	52,93
Tablet	104,09	116,66	93	64,3	47,5	48,1	53,1	40	61,57
Bilgisayar	127	102,77	91,87	84,4	77	72	60	52	59,06
Oyun konsolu	165	160	180	0	0	0	0	0	100,00
Ort.dk(günlük)	116,16	112,144	102,55	66,9	54,04	53,6	51,6	45,1	61,19

*46 çocuk için elde edilen sayıların ortalaması alınarak tablo oluşturulmuştur.

Ebeveynlerin doldurdukları ekran günlüklerinin analizi sonucunda ilk hafta öğrencilerin günde ortalama 116,16 dakika ekran kullandıkları, bu sürenin uygulamanın başlangıcından itibaren sekizinci haftanın sonuna doğru anlamlı derecede 45,1 dakika/gün

düştüğü tespit edilmiştir. Haftalık günde ortalama ekran kullanım sürelerinde ilk üç haftada 5-10 dakikalık düşüşler gözlemlenirken, dördüncü haftada ortalama kullanım süresi yaklaşık 40 dakika birden düşerek azaldığı tespit edilmiştir. Veriler dijital araçlar bazında incelendiğinde birinci haftadan itibaren sekizinci hafta sonuna kadar kullanım süresinde yaklaşık yarı yarıya düşüş tespit edilmiştir. Sekiz haftalık süre sonunda, günde kullanılan ekran sürelerinin ortalama % 61,19 oranında azaldığı tespit edilmiştir. Ekran kullanımında en yüksek oranda düşüş %100 oranıyla oyun konsolunda, ondan sonra sırasıyla %61,57 tablet, %59,06 bilgisayar, %52,93 televizyon kullanımında gerçekleşmiştir. Günlük ekran kullanım sürelerinde en düşük oranın (%51,41) telefon kullanımında olduğu tespit edilmiştir.

Günlük ekran kullanım sürelerindeki değişim daha rahat anlaşılabilmesi için, ekran kullanımındaki sekiz haftalık eğilim aşağıdaki sütun grafiğiyle gösterilmiştir.

Şekil4.2. Dijital Araçların Günlük Kullanım Eğilim Grafiği

Eğilim grafiğinden de anlaşılacağı üzere ilk hafta bütün dijital araçlar günde 80 dakika ve üzeri bir süreyle kullanılırken, 4. Haftadan itibaren anlamlı bir oranda azalma meydana gelmiş ve bu düşüş EREK programının sonuna (8. Hafta) kadar istikrarlı bir oranda devam etmiştir.

İçerik Etkisi

Çocukların ekran kullanımında tercih ettikleri içeriğin ne tür etkisi olduğuna yönelik analizde kategorilerin eğitici, eğlendirici ve sosyalleştirici olmak üzere üç grupta olduğu tespit edilmiştir. Bu üç kategoriye ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.7. *Etkisi Temasına Göre Ekranda Haftalık Kullanılan İçerik Miktarı*

	Hafta/İçerik sayısı							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Eğitici	6	6	7	12	18	25	24	27
Eğlendirici	36	36	37	30	23	17	21	17
Sosyalleştirici	4	4	2	6	5	4	1	2

Yukardaki tablo incelendiğinde ekran günlüklerinde çocukların ekran kullanımında eğitici, eğlendirici ve sosyalleştirici içerikler tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Veriler incelendiğinde çocukların daha çok eğlendirici, ondan sonra sırasıyla eğitici ve sosyalleştirici içerikleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. İlk haftalarda eğitici içeriklerin az eğlendirici içeriklerin daha çok tercih edildiği, son haftalara doğru ise bu tercihin ters bir yönde ilerlediği tespit edilmiştir.

İçerik Türü

Çocukların kullandıkları ekranlardan daha çok hangi içerik türlerine ulaştıkları incelendiğinde büyük çoğunluğunun oyun olduğu dikkat çekmektedir. Bu temaya ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.8. *Tercih Edilen İçerik Türleri*

	Hafta/içerik sayısı								Toplam f	%
	1	2	3	4	5	6	7	8		
Çizgi Film	20	19	24	24	22	22	20	17	21,00	45,65
Oyun	10	13	9	11	11	13	13	14	11,75	25,54
Video	5	4	4	3	4	3	5	6	4,25	9,24
Uygulama	3	3	1	2	2	2	1	1	1,88	4,08
Müzik	0	1	1	0	0	0	2	1	0,63	1,36
Film	1	0	1	2	0	0	0	0	0,50	1,09
Masal	0	1	0	0	1	1	0	0	0,38	0,82
Belgesel	0	0	0	0	0	1	0	2	0,38	0,82
Fotoğraf	0	0	0	1	1	0	0	0	0,25	0,54
Çeşitli	7	5	6	3	5	4	5	5	5,00	10,87

Ekran günlüklerinden elde edilen verilere göre sekiz haftalık uygulama sürecinde en çok tercih edilen içerik türünün çizgi film (%45,65), ondan sonra oyun (%25,54) ve video (%9,24) olduğu, en az tercih edilen içerik türünün ise fotoğraf (%0,54) olduğu anlaşılmıştır. Farklı içeriklerin bir arada tercih edilme oranı ise %10,87 olarak tespit edilmiştir. Ebeveynlerin gözlemlerine göre çocukların içerik tercihlerinin birinci ve sekizinci hafta arasında pek değişmediği tespit edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında EREK programının çocukların ekran kullanırken tercih ettikleri içerik türlerinin değişimine etki etmediği değerlendirilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın analizlerinden elde edilen bulgular temel alınarak varılan sonuçlara, bu sonuçların alanyazında yer alan çalışmalar bağlamında tartışılmasına ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın bulguları detaylı olarak incelendiğinde ilk olarak yapılan öntest değerlendirmelerinde deney ve kontrol grubunun dil gelişim düzeyleri, okul olgunluk ve ebeveyn tutumlarının benzer oldukları ve aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu benzerlik deney ve kontrol grubu özelliklerinin başlangıçta araştırmacı tarafından eşit düzeyde olması için çalışma grubunu oluşturmasıyla ilişkilendirilebilir. Öntest-sontest yarı deneysel desenli araştırmalarda her iki grubun öntest değerlerinin benzer olması beklenmez. Önemli olan her iki grubun da ön test ve son test değerleri arasındaki farklılığın anlamlı boyutlarda olup olmadığıdır. Buna rağmen grupların başlangıç değerlerinin eşit olması uygulama sonrası olası farklılığın bağımsız değişkene bağlı olabileceği görüşünü kuvvetlendirmiştir.

Araştırma amacına uygun olarak “EREK’in çocukların dil gelişimi, okul olgunluk düzeylerine ve ebeveyn tutumlarına etkileri”nin olup olmadığı, uygulama öncesinde gruplardan elde edilen ön test ve uygulama sonrasında sontest ölçüm değerleri arasındaki anlamlı bir farklılığın oluşup oluşmadığına bağlı olarak tartışılmıştır. Yapılan test sonuçlarında deney grubunun iki teste ait değerleri arasında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Özellikle dil ve okul olgunluk puanlarında bir artış olduğu tespit edilmiştir. Roseberry, Hirsh-Pasek, Golinkoff (2014) yaptığı araştırmada özellikle medyayı sık kullanan çocukların dil gelişimlerinin diğerlerine göre daha gelişkin olduğunu ve okul olgunluğu ve akademik başarıya olumlu etki ettiğini tespit etmiştir. Bu tespitleri destekleyen bir çalışma da Neumann ve Neuman (2014) tarafından yapılmış, medya kullanımının okur yazarlığı geliştirdiğini tespit etmiştir. Bu çalışma araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Buna rağmen yoğun ekran kullanımının çocukları olumsuz yönde etkilediği görüşü Cristia ve Seidl (2015) tarafından elde edilen araştırma bulgularıyla dikkat çekilmiştir. Her iki görüşü destekleyen çalışmaların olması araştırma bulgularından elde edilen ve özellikle ebeveyn görüşleriyle örtüşen bir değerlendirmeyi desteklemektedir.

Erken yaş döneminde ekran kullanımı çocukların dil gelişimi ve okul olgunluklarına olumlu yönde etki etse de, uzun süre ve kontrolsüz ekran kullanımının çocukta davranışsal ve psikolojik bozuklukları da tetikleyeceği benimsenmiştir.

Bu tartışmaya bağlı olarak, uygulanan EREK sonrasında ebeveynlerin demokratik, otoriter ve koruyucu tutum değerlerinde anlamlı bir fark bulunmazken, özellikle izin verici tutumlarında azalma olduğu belirlenmiştir. Matheson ve arkadaşlarının (2004) yapmış olduğu çalışmada ekran kullanımında ailelerin kısıtlayıcı ya da en azından değerlendirci rolünde ekran kullanımı imkanı sunması çocuklarda olumsuz davranış ediniminde azalma, olumlu davranışlar ediniminde ise artışlara sebep olduğu belirtilmektedir. Tespit edilen bulgular İnan Kaya ve diğerleri (2018) çalışmasında da belirtilen ebeveynlerin dijital araçların amacına uygun kullanılması noktasında kısmen de olsa bilgi sahibi olduğu yönündeki sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Her iki çalışmadan elde edilen sonuçlar araştırmanın nitel boyutta elde edilen ebeveynler her ne kadar dijital araçların olumsuz etkilerini bilseler de çocuklara karşı nasıl kullanacaklarını ve neler yapılması gerektiği konusunda bilgi sahibi olmak istedikleri sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Kontrol grubunun dil gelişimi ve okul olgunluğu öntest ve sontest puanları arasında elde edilen son test lehine fark çocukların gelişim çağı ve zaten kendi bireysel yaşamlarında sıklıkla dijital araçları yaygın kullanmalarıyla ilişkilendirilebilir. Akkuş ve diğerlerinin (2015) yapmış olduğu çalışma okul öncesi dönemdeki çocukların günlük iki saat civarında dijital araç kullandığını belirtmişlerdir. Bu bulgu Budak (2017) tarafından da teyid edilmiştir. Ebeveynlerin görüşlerinde ise genel anlamda bir fark tespit edemeyen Akkuş ve diğerleri (2015) bu durumu ebeveynlerin konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamalarına bağlanmaktadır. Gündoğdu ve diğerleri (2016) ebeveynlerin bu bilgi yetersizliğinin çocuklarda yaygın ekran kullanımını artırdığını savunmaktadırlar. Bu çalışmanın nitel verilerinden elde edilen çocukların ekran kullanımı konusunda ne yapabileceklerini öğrenmelerinin işlerini daha da kolaylaştırdığı yönündeki bulguyla örtüşmektedir.

Yapılan çalışmada deney ve kontrol gruplarının dil gelişimi ve okul olgunluk öntest ve sontest puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir farkın elde edilmemiş olması alanda yapılan araştırma bulgularıyla çelişir niteliktedir. Zira Şahin ve diğerleri (2015) ve Neumann ve Neuman (2014)'ın araştırma bulguları özellikle dil ve okul olgunluk gelişimine olumlu etki ettiği yönündedir. Buna karşın Livingstone ve Ross (2017) tarafından yapılan ve ekran kullanım süresinin günümüzde bir sorun olarak görülmesinin

veya olumsuz etkileri olacağı görüşünün artık benimsenmediği yönündeki bulguları araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Araştırmacılar bu durumu dijital araçların artık hayatın bir parçası haline geldiği görüşüyle açıklamaktadırlar. Bununla beraber her iki gruptaki çocuklar, okul öncesi kurumuna devam etmektedir. Erken çocukluk döneminde çocukların okul öncesi kuruma devam etmesi bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimini önemli derecede etkilemektedir (Berk, 2013; Bronfonrener, 1970; Kağıtçıbaşı, 2009). Yazıcının (2002) yapmış olduğu araştırmada çocukların okul olgunluğu düzeylerini okul öncesi eğitiminin etkilediği görülmüş ve okul öncesi eğitimi alan çocukların okul olgunluğu puanlarının, okul öncesi eğitimi almayan çocukların okul olgunluğu puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum da araştırmaya katılan deney ve kontrol gruplarındaki çocukların okul öncesi kurumuna devam ediyor olması yapılan araştırmayı destekler niteliktedir.

Şahin ve diğerleri (2018) erken yaşta dijital araçların yaygın kullanıldığını, bu tespitin Akkuş ve diğerleri (2015) ve Gündoğdu ve diğerleri (2016) tarafından da desteklendiğini ve her çocuğun günde en az iki saat dijital araç kullandığını belirtmesi, araştırmada ebeveynlerle yapılan görüşmeler ile örtüşmektedir. Ebeveynlerin çocuklarla baş etmek ya da kendileri meşgulken çocukların sorun oluşturmaması için bilinçli olarak telefon ya da tablet gibi araçları verdiklerini belirtmiş olmaları yine bu konuda bilgisizliklerini de göstermektedir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında ebeveynlerin konuya karşı ilgilerinin olduğu ve çocukların ekran kullanımı sürelerinin kısaltılması veya kontrol altına alınması konusundaki çabaları, EREK programı sonrasında ebeveynlerin evde bir düzen kurduklarını belirten görüşleriyle desteklenmektedir. Ebeveynlerin bu konuda çaba harcamalarının bir gerekçesi olarak çocuklarda gözlemledikleri olumsuz davranışlar ve hırçınlıklar gösterilmektedir. EREK programının ebeveynleri bilinçlendirme, izin verici davranışlarında azalma, çocukların ekran kullanımı süresi ve içeriğini kontrol altına alma davranışlarını geliştirdiği ebeveyn görüşleriyle desteklenmiştir.

EREK programının etkiliğini değerlendirmek amacıyla ebeveynlere verilen ekran günlüklerinden elde edilen verilerin analizine göre, çocukların genellikle tek başlarına ve ondan daha az olmak üzere ebeveynleriyle birlikte ekran kullandıkları anlaşılmaktadır. Süre bakımında her oturumda ortalama 116 dakikalık oturumlarla ekran kullandıkları anlaşılan çocukların EREK programından sonra bu oranın 40 dakikaya kadar düştüğü anlaşılmaktadır. Çocuklar televizyonlardan çizgi film, telefonlardan ise oyun oynadıkları anlaşılmaktadır. Tercih edilen çoğu içeriğin eğlendirici nitelikte bir etkiye sahip olduğu ve

daha çok oyun ve çizgi film türünün tercih edildiği dikkate alındığında çocukların genelde ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımından uzak kaldıkları değerlendirilebilir. Bu durum ebeveynlerle görüşme notlarına da yansımış, ebeveynler ev işlerinin yoğunluğu ya da ne yapacaklarını bilememekten dolayı çocukları kendi hallerine bıraktıklarının altını çizmektedirler. Çocukların başlangıçtaki bu tercihlerinin sekizinci haftanın sonuna doğru değişerek daha çok ebeveynle, az ekran kullanarak, eğlendiriciden ziyade eğitici içeriklerin tercih edilmesi EREK programının olumlu etkisini göstermektedir.

Yapılan araştırmada ebeveynlere uygulanan bilinçli ekran kullanımı programının ebeveyn ve çocuk davranışlarına etkilerinin olup olmadığı elde edilen bulgular ve alanda yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırmalı olarak tartışılmış ve bazı önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar arasında ebeveynlerin çocukların ekran kullanımı konusunda bilgileri düşük seviyede olduğu ve gündelik işlerini yapabilmek için bilinçli olarak çocukları dijital araçlara yönlendirmekte olduğu görüşüdür. EREK programı ile ebeveynlerde çocuklar üzerindeki ekran kullanımı davranışı bilinçli hale getirilmiş ve ebeveynlerin tutumlarını geliştirmiş, genelde ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı davranışında artış yaşanmıştır. Yine EREK programı ebeveynlerin bilinçli ekran kullanımı davranış edinmelerini sağlamıştır. Çocuklarının ekran kullanımı davranışları hakkında bilgi ve beceri sahibi olamayan ebeveynlerin çocuklarla başetme becerilerini geliştirirken, çocuklarının ekran kullanımı üzerindeki davranışları hakkında bilgi sahibi olan ebeveynlere ise EREK programı çocukların bilinçli ekran kullanımı davranışları kazanmasını sağlamıştır. EREK programı çocukların ekran kullanım sürelerini kısaltmıştır. Ebeveynlerin bilinçli ekran kullanımı konusunda eksiklerinin olduğunu fark etmelerini sağlamış ve daha fazla eğitim alma isteğini geliştirmiştir.

Çocukların gelişim alanlarına etkisine baktığımızda EREK programı çocukların dil gelişimlerini anlamlı derecede etkilememekte yine çocukların okul olgunluklarını anlamlı derecede etkilememektedir. Bununla beraber EREK programı ebeveynlerin izin verme davranışlarına pozitif yönde etki etmektedir.

Özetle ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı programının çocuklar üzerindeki etkisine bakıldığında, çocukların dil gelişimi ve okula hazırbulunuşluk düzeyleri bakımından anlamlı bir farklılık göstermemekle beraber ebeveynler üzerinde bir bilinçlenme olduğunun ve daha kısıtlayıcı bir tutum sergilemeye başladıkları saptanmıştır. Bu nedenle araştırma sonuçları ışığında uygulamaya yönelik, programın daha geniş ebeveyn kitlelerine ulaşmasının, EREK programı anne ve babalara birlikte ve ayrı ayrı

olmak üzere davranış kazandırma boyutunda uygulanmasının, program kapsamında bilinçli ekran kullanımı becerileri çocuklara kazandırılmasının yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Öğretmenler ve Ebeveynlere Yönelik Öneriler

Araştırmanın bulguları ışığında ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımının, ebeveynlerin tutumlarına etkili olduğu ve uygulanan eğitim seminerinin erken çocukluk eğitimi alanında öğretmenler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bu amaçla ebeveyn rehberliğinde bilinçli ekran kullanımı eğitimin nasıl şekillenmesi gerektiği ve eğitim sırasında nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili seminer ve videolar hazırlanarak öğretmenlerin erişimine sunulabilir. Ayrıca erken çocukluk eğitiminde ekran kullanımı ile ilgili öğretmenlere hizmet içi eğitimler kapsamında, gerekse öğretmen adaylarına uygulamalar sırasında ve ilişkili derslerde öğretilmesi yararlı olacaktır.

Yapılan çalışma kapsamında çocukların ekran kullanımına maruz kaldıkları saptanmıştır. Günümüz çocukları ve imkânları düşünüldüğünde çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek olan uygulamaların tercih edilmesi yerine öğretmen tarafından ekran kullanım uygulamaların belirlenip ebeveynlerle bu uygulamaların paylaşılması yararlı olabilir. Bu sayede çocukların evde maruz kaldıkları ekran süresi daha kaliteli hale getirilebilir. Ayrıca ebeveynlerin ekran kullanımı ile ilgili bilinçlendirilmesi ve çocuklarının ekran kullanımına bilinçli bir şekilde yön vermeleri oldukça önem taşımaktadır. Bu tarz ebeveyn seminerlerinin erken çocukluk eğitim sınıflarında amacına uygun olarak kullanılmasının yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Son olarak; ebeveynlere çocukların gün içerisinde ekran kullanım süresinin günde bir saati aşmayacak şekilde sınırlandırılması, çocukların izledikleri medyanın ya da indirdikleri uygulamanın içeriklerini kontrol etmeleri ve ekran kullanımını çocukları ile beraber yapmaları, izlediklerini açıklamaları ve onlara rol model olamaları önerilmektedir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Yapılan araştırma sonucunda gelecekte yapılması planlanan araştırmalar için araştırmacılara yönelik bazı öneriler belirlenmiştir. Ekran kullanımı ile ilgili yapılan araştırmaların birçoğunun betimleyici ve durum tespitine yönelik olduğu görölmektedir. Bu durum erken çocukluk dönemindeki çocukların aileleri ile deneysel çalışmaların azlığından kaynaklanmaktadır. Oysaki ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı programlarının oluşturulması ve çoğaltılması ile ebeveynlere yol gösterilmiş olup, onların ekran kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri hakkında bilgilenmeleri sağlanacaktır. Bu bakımdan araştırmacılara ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımının anne ve babalar üzerinde nasıl bir etki yapacağı üzerine bir araştırmanın yapılması önerilebilir. Çocukların ekran kullanımı davranışlarında farklı ekonomik ve sosyokütüre sahip ebeveynlerin bilinçli ekran kullanımı ile meydana gelebilecek davranışların karşılaştırılması olarak araştırılması ve çocukların ekran kullanımı konusunda istenmeyen davranış sebeplerinin araştırılması önerilebilir.

Yapılan araştırmada oluşturulan web sayfası sadece ebeveyne yönelik bilgilendirme aşamasında kalmış ve kaynakların sınırlı olmasından dolayı web sayfasından geri bildirim sağlanamamıştır. Gelecekte yapılması planlanan araştırmalar için araştırmacılara oluşturulabilecek web sayfasının interaktif bir şekilde kllanılması önerilebilir.

Araştırmaya sınırlı sayıda çocuk çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Bu durum sonuçların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Bu yüzden daha büyük çalışma grubu kullanılarak araştırmanın tekrar planlanması önerilebilir. Buna ek olarak gelecekte yapılacak çalışmalarda ölçme araçlarının çeşitlendirilmesi ve bu sayede kapsamın daha geniş olması sağlanabilir.

Bu araştırmada ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımının çocuklar üzerindeki okul olgunluk düzeyleri, dil gelişimi ve ebeveyn tutumları incelenmiş, bu alanlarla sınırlandırılmıştır. Bundan sonra yapılacak ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımının çocukların bilişsel, sosyal-duygusal gelişimleri, bağımlılık düzeyleri üzerine etkileri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aamodt, S. ve Wang, S. (2013). *Çocuğunuzun Beynine Hoş Geldiniz* (Çev. C. Duran). İstanbul: NTV Yayınları.
- AÇEV. (2005). *7 Çok Geç! Erken Çocukluk Dönemi*. İstanbul: AÇEV
- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının gelişimsel sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2) 53-68.
- Akçay, D. ve Emiroğlu, O. N. (2019). The effect of motivational interviewing with mothers on media interaction and aggression behaviours of preschool-aged children. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing*, 43(6), doi: 10.1080/24694193.2019.1651788
- Akkuş, S., Yılmaz, Y., Şahinöz, A. ve Sucaklı, İ. (2015). 3-60 ay arası çocukların televizyon izleme alışkanlıklarının incelenmesi. Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale". H. Ü. Kültür Merkezi, Ankara.
- Aksaçlıoğlu, A.G. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.
- Alpöge, G. (1991). *Çocuk ve Dil*. İstanbul: Yapı-Kredi Yayınları.
- Altıncılıç, Z. (2014). Televizyon izlemenin 1-6 yaş çocuk sağlığı üzerindeki etkilerine yönelik annelerin tutum ve davranışlarının belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Altun, D. (2018). A paradigm shift in school readiness: A comparison of parents', pre-service and inservice preschool teachers' views. *International Journal of Progressive Education*, 14(2), 37-56.
- American Academy of Pediatrics (2001). Children, adolescents, and television, *Pediatrics*, 107(2), 423–426. Erişim adresi: pediatrics.aappublications.org/content/107/2/423
- Arkan, B. ve Üstün, B. (2010). Ebeveyn eğitim programlarını değerlendirme rehberi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3 (2), 102-107.
- Ataman, A. (2005). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Atkin, D. J., Greenberg, B. S. ve Baldwin, T. F. (2006). The home ecology of children's television viewing: Parental mediation and the new video environment. *Journal of Communication*, 41, 40-52.
- Austin, E. W. (1993). Exploring the effects of active parental mediation of television content. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 37(2), 147-158.
- Ayhan, H. (1975). *Eğitim Bilimine Giriş*, İstanbul: Şule Yayınları.

- Babaoğlu, K. ve Hatun, Ş. (2002). *Çocukluk çağında obezite*. Erişim adresi: <http://www.ttb.org.tr/STED/sted0102/obezite.pdf>.
- Bağlı, M. T. (2003). Televizyona karşı anababa aracılığı: kısıtlayıcı aracılığın biçimleri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36, 1-2.
- Bahçivan, E., Kalay, B., ve Bay, N. (2018). Okul öncesinde okul aile işbirliğine yönelik ailelerin ve öğretmenlerin beklentileri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 58- 82.
- Bakkaloğlu, H. (2010). Erken Çocukluk Eğitimi. İbrahim Diken (Ed.), *Erken çocukluk Dönemi Öğretmeninin Özellikleri* içinde (s. 482-515). Ankara: Pegem.
- Başaran, İ.E. (1974). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Yargıçoğlu Yayınları.
- Baştürk, M. (2004). *Dil Edinim Kuramları ve Türkçenin Anadili Olarak Edinimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Batmaz, V. ve Aksoy, A. (1995). *Türkiye’de Televizyon ve Aile*, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Baumrind, D. (1991). Effective parenting during the early adolescent transition. In P. A. Cowan & M. Hetherington (Eds.), *Family Transitions Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum*, Pp: 111-163.
- Bayhan, P. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83–96.
- Berg, B. L., ve Howard, L. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Z. E. Özcan, çev.), Konya: Eğitimi Yayınevi.
- Bergen, D. (2008). New technologies in early childhood. Contemporary perspectives on science and technology in early childhood education, 87.
- Beyens, I., & Beullens, K. (2017). Parent–child conflict about children’s tablet use: The role of parental mediation. *New Media & Society*, 19(12), 2075-2093.
- Bloom, L. L. (1978). *Language Development and Language Disorders*. New York: John Wiley and Sons.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol. 2: Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Brett, A. (2006). Ask mr. dad. *Hamilton Journal News*, A9. Erişim Adresi: <https://www.journal-news.com/news/archive/>
- Brito, R., Francisco, R., Dias, P., & Chaudron, S. (2017). Family dynamics in digital

homes: The role played by parental mediation in young children's digital practices around 14 European countries. *Contemporary Family Therapy*, 39(4), 271-280.

- Budak, K. S.. (2020). *Okul Öncesi Çocuklar İçin Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeğinin ve Dijital Oyun Rehberlik Stratejileri Ölçeğinin Geliştirilmesi, Problem Davranışlarla İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Buzzi, M. (2011). What are your children watching on youtube? In *International Conference on Advances in New Technologies, Interactive Interfaces, and Communicability* (pp. 243-252). Springer, Berlin, Heidelberg. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/262250407_What_Are_Your_Children_Watching_on_YouTube
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 15. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi
- Bybee, C. R., Robinson, D., & Turow, J. (1982). Determinants of parental guidance of children's television viewing for a special subgroup: Mass media scholars. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 26(3), 697-710.
- Carew, J. (1980). Experience and the development of intelligence in children at home and in day care. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 45(6-9, No. 187), 1-115.
- Carr, M. (2000). Technological affordances, social practice and learning narratives in an early childhood setting. *International Journal of Technology and Design Education*, 10, 61-79.
- Cassel, R. (2011). *Home literacy factors affecting emergent literacy skills* (Unpublished Doctoral Dissertation). Nova Southeastern University, Florida, USA.
- Ceyhan, E. ve Ceyhan, A. A. (2011). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve İnternet kullanımının gelişimsel sonuçları. A. Kuzu (Ed.), *Bilgisayar II* (165-188). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Chiong, C., & Shuler, C. (2010). Learning: is there an app for that. In *Investigations of Young Children's Usage and Learning with Mobile Devices and Apps*. New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop.
- Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory*, 21(4), 323-343.
- Cole, L. ve Morgan, J. B. (1985). *Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Cordes, C. & Miller, E. (2000). Fool's gold: a critical look at computers in childhood. Erişim Adresi: <http://waste.informatik.hu->

berlin.de/diplom/DieGelbeKurbel/pdf/foolsgold.pdf

- Couse, L. J. & Chen, D. W. (2010). A tablet computer for young children? Exploring its viability for early childhood education. *Journal of Research on Technology in Education*, 43(1), 75-96.
- Cömert, D. ve Güleç, H. (2004). Okul öncesi kurumlarda aile katılımının önemi: öğretmen-aile - çocuk ve kurum. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 131-145.
- Cristia ve Seidl (2015). Erken Çocukluk Döneminde Dokunmatik Ekran Kullanımı Üzerine Ebeveyn Raporları, journals. plos. org.
- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2011). *Anne Baba Eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çöteli, S. (2017). Okul çağı çocuklarının (6-12 yaş) internet ile ilişki düzeyleri. *Journal of Current Researches on Social Sciences (JoCReSS)*, 7(3), 57-66.
- Demirkaya, S.K. (2010). Okul Öncesi (2-6 Yaş) Çocuklarda Psikopatolojik Belirtiler ve Alt Gruplardaki Risk Faktörlerinin Sağlıklı Kontrol ile Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul.
- DiCamillo, M. (2001). *Promising Practices for Family Involvement in Schools Parent Education As an Essential Component of Parent of Involvement Programs*. Editor. Diana HiattMichaelSy:153-179.
- Duch, H., Fisher, E., Ensari, İ. Ve Harrington, A. (2013). 3 yaşın altındaki çocuklarda tarama süresi kullanımı: korelasyonların sistematik bir incelemesi. *Uluslararası Davranışsal Beslenme ve Fiziksel Aktivite Dergisi*, 10, 102.
- Durdu, E. (2018). *Ekran Kültürünün Dinamikleri*. TRT akademi, 3(6), 479 – 479.
- Enagandula, R., Singh, S., Adgaonkar, G. W., Subramanyam, A. A., & Kamath, R. M. (2018). Study of internet addiction in children with attention-deficit hyperactivity disorder and normal control. *Industrial Psychiatry Journal*, 27(1), 110.
- Engin, G. ve Genç, S. (2020). Öğretmen adaylarının akıllı telefon ekran kullanım süreleri ile akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (1); 314-325.
- Ergin, M. (1986). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ertürk, Y.D. (2011). Anne, baba, öğretmen ve medya çalışanları için, çocukluk çağı gelişim dönemlerine göre medya kullanımı. *I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi*. Erişim Adresi: http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/docs/kongre_yayinlari/13_cocukhaklarivemed_yaelkitabi.pdf#page=51. 11 Mart 2021.
- Ertürk-Kara, H. G., Güler-Yıldız, T. ve Fındık, E. (2018). *Erken Çocukluk Döneminde Öz*

Düzenleme: İzleme, Değerlendirme ve Destekleme Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Garrison, M. M., Liekweg, K., & Christakis, D. A. (2011). Media use and child sleep: the impact of content, timing, and environment. *Pediatrics*, 128(1), 29-35.
- Gentile, D. A., Bender, P. K., & Anderson, C. A. (2017). Violent video game effects on salivary cortisol, arousal, and aggressive thoughts in children. *Computers in Human Behavior*, 70(2017), 39-43.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson
- Gong, Z., & Levy, B. A. (2009). Four year old children's acquisition of print knowledge during electronic storybook reading. *Reading and Writing*, 22(8), 889-905.
- Goodwin, K. (2018). *Dijital Dünyada Çocuk Büyütmek* (çev. Tülin Er), Aganta Kitap Yayınevi, İstanbul.
- Göçen, G. (2011). *Televizyonun Konuşma Eğitime Etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Sakarya.
- Greenfield, P. M. & Subrahmanyam, K. (2003). Online discourse in a teen chatroom: New codes and new modes of coherence in a visual medium. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 713,725-735.
- Gündoğdu, Z., Seytepe, Ö., Pelit, B., Doğru, H., Güner, B., Arıkız, E., Akçomak, Z., Kale, E., Aydoğdu, G. ve Kaya, E. (2016). Okul Öncesi Çocuklarda Medya Kullanımı. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 6-10.
- Gündüz, F. ve Çalışkan, M. (2013). 60-66, 66-72,72-84 aylık çocukların okul olgunluk ve okuma yazma becerilerini kazanma düzeylerinin incelenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 379-398.
- Gürses, İ. ve Kılavuz, M.Â. (2011). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.
- Han, J. (2010). *Influence of The Home Literacy Environment on Pre-Kindergarten Children's Emergent Literacy Skills* (Unpublished master's thesis). Sungkyunkwan University, Seoul, South Korea.
- Harlow, H. F. (1958). The nature of love. *American Psychologist*, 13(12), 673.
- Hatfield, B. E., Burchinal, M. R., Pianta, R. C. & Sideris, J. (2016). Thresholds in the association between quality of teacher-child interactions and preschool children's school readiness skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 36, 561-571.

- Haynes, R.M. (2010). *Contribution of the Home Environment To Preschool Children's Emergent Literacy Skills* (Unpublished doctoral dissertation). Texas A&M University, Texas, USA.
- Hazan, C., & Zeifman, D. (1994). Sex and the psychological tether. *In Attachment Processes in Adulthood* (Eds K. Bartholomew, D. Perlman): 151–178. London: Jessica Kingsley Publishers
- Hazar, Z., ve Hazar, M. (2017). Çocuklar için dijital oyun bağımlılığı ölçeği. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 203-216.
- Holloway, D., Green, L. & Brady, D. (2013, July 3-5). 0-8: Young children's Internet use. Paper presented at the *Australian & New Zealand Communication Association Conference*, Fremantle, Australia.
- Hresko, W. P., Reid, D. K., Hammill, D.D. (1999). *Test of Early Language Development (TELD)*. Third Edition. PRO-ED. Austin:Texas.
- Hwang, Y., Choi, I., Yum, J. Y., & Jeong, S. H. (2017). Parental mediation regarding children's smartphone use: Role of protection motivation and parenting style. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(6), 362-368.
- Işıkoğlu Erdoğan, N. (2019). Dijital oyun popüler mi? Ebeveynlerin çocukları için oyun tercihlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 1-17. doi: 10. 9779/pauefd. 446654
- İnan Kaya, G., Mutlu Bayraktar, D. ve Yılmaz, Ö. (2018). Dijital ebeveynlik dijital risklere dair algılar. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 131-157.
- İnci, M. ve Kandır, A. (2017). Okul öncesi eğitimde dijital teknolojinin kullanımıyla ilgili bilimsel çalışmaların değerlendirilmesi, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1705 – 1724.
- İrkin, A.Ç. Çocukların gelişim süreci ve televizyonun etkileri. Erişim Adresi: <http://www.rtuk.org.tr/upload/ut/6.pdf>.
- Johnson, G. M. (2006). Internet use and cognitive development: a theoretical framework. *E-Learning*, 4, 565-573
- Jordon, T. E. (1980). *Development in The Preschool Years (Birth To Age Five)*. New York: Academic Press Inc.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language. Lincolnwood: Scientific Software International.
- Kaçan, M. ve Kimzan, İ. (2017). Öğretmenlerin okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 203-215.
- Kağıtçıbaşı, C., & Ataca, B. (2005). Value of Children and Family Change: A Three-Decade Portrait From Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54 (3),

317-337.

- Kalkan, S. (2008). *Televizyon yayınlarındaki zararlı içerikten küçüğün korunması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Ankara.
- Kanat, S. (2016). Uluslararası ilişkiler yaklaşımları açısından dijital medya ve savaş. *TRT Akademi Dijital Medya Sayısı*, 1(2), 530-546.
- Kandır, A. ve Orçan, M. (2009). Alt ve üst sosyo- ekonomik düzeydeki ailelerin beş- altı yaş çocuklarının erken öğrenme becerilerinin bazı değişkenler yönünden incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(1), 1-13.
- Kandır, A. ve Başaran, N. (2006). Okul öncesi dönemde çocuklarda düşünme becerilerinin gelişimi, *Mesleki Eğitim Dergisi*, 8, 58-68.
- Karabulut Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği(ETÖ), *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (21), 15-25.
- Kaya, C. ve Uzunoğlu, S. (2003) *Anne Baba Ve Öğretmenlere Özel Çocuklar Ne İster?* İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Kaya, Ö. M. (2002). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okul öncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne-baba görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kıran, A. ve Kıran, Z. (2002). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kızıldaş, E. ve Ertör, E. (2018). Okul öncesi eğitim alan çocukların akıllı telefon kullanımı ile ilgili aile görüşlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-18.
- Kurt, A. A., Kurum, D. (2010). Medya okuryazarlığı ile eleştirel ilişki düşünme: kavramsal bir görünüm. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2), 20-34.
- Kurtulmuş, Z. (2003). *Anne eğitim programının 4-6 yaş grubu çocuğu olan alt sosyo-ekonomik düzeydeki anne davranışları üzerindeki ve annelerin okul öncesi eğitime yönelik görüşlerine ilişkin etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Levent, F. (2013). Çocuk ve medya hareketi için görüşler. Erişim Adresi: <http://www.cocukvededyahareketi.org/tr/yetiskin/cocuk-ve-medya-hareketi-icin-gorusler>. 15 Şubat 2021.
- Li, X. & Atkins, M. S. (2004). Early childhood computer experience and cognitive and motor development. *Pediatrics*, 113, 1715-1722.
- Linebarger, D. L. & Walker, D. (2005). Infants' and toddlers' television viewing and

- language outcomes. *American Behavioral Scientist*, 48(5), 624-645.
- Livingstone, S. (2007). Strategies of parental regulation in the media-rich home. *Computers in Human Behavior*, 23(2), 920-941.
- Livingstone, S. & Ross, A. (2017). Researching children and childhood in the digital age, *LSE Research Online*, 1-17.
- Maden, S. ve Maden, A. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin ekran okumaya yönelik tutumları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1305-1319.
- Matheson, D.M., Killen, J.D., Wang, Y., Varady, A. & Robinson, T.N. (2004). Children's food consumption during television viewing, *American Journal of Clinical Nutrition*, 79, 1088-1094.
- MEB. (2009). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocuğun Gelişimi*, Ankara: MEB.
- MEB. (2011). *Aile ve Tüketici Hizmetleri Gelişim Alanları*, Ankara: MEB.
- MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Programı*. Ankara: MEB.
- Mecz, I. T. (1998). *Anlambilim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mehmedoğlu, Y. (2003). *Ahlaki ve Dini Gelişim "Çocuğum Değerlerimizi Öğreniyor"* Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Miller, E. (2005). Fighting technology for toddlers. *Education Digest: Essential Readings Condensed for Quick Review*, 71(3), 55-58.
- Molitor, F. & Hirsch, K.W. (1994). Children's toleration of real-life aggression after exposure to media violence: A replication of the Drabman and Thomas studies. *Children Study Journal*, 24: 191-207.
- Morrison, G. S. (2006). *Fundamentals of Early Childhood Education* (4th Ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Morrow, L. (2012). Early childhood literacy: Which skills are critical to develop for later learning? *Reading Today*, 30(2), 38.
- Moses, A.M. (2008). Impacts of television viewing on young children's literacy development in the USA: A review of the literature. *Journal of Early Childhood Literacy*, 8(1), 67-102.
- Muslu, G. K. (2019). Teknoloji bağımlısı çocuklarda obeziteye neden olan risk faktörleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(2), 72-79.
- Muslu, G. K. ve Bolışık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5), 445-450.
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. ve Razak Özdiñler, A. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The*

Turkish Journal on Addiction, 5, 227–247.

- Nas, M. (2018). *Çocukluk dönemi gelişimi ve din eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Nathanson, A. I. (2001). Parent and child perspectives on the presence and meaning of parental television mediation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 45(2)*, 201-220.
- Nathanson, A. I., & Botta, R. A. (2003). Shaping the effects of television on adolescents' body image disturbance: The role of parental mediation. *Communication Research, 30(3)*, 304-331.
- Neumann, M. ve Neumann, D. (2014). Dokunmatik ekranlı tabletler ve yeni okuryazarlık. *Erken Çocukluk Eğitimi Dergisi, 42(4)*, 231–239.
- Nevski, E. & Siibak (2016). The role of parents and parental mediation on 0–3- year olds' digital play with smart devices: Estonian parents' attitudes and practices. Early Years, PhD thesis: (0-3 year olds touch-screen use and parental mediation strategies), Tallinn University, Institute of Educational Sciences. DOI: 10. 1080/09575146. 2016. 1161601
- Nikken, P. & Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning Media and Technology, 39(2)*, DOI: 10. 1080/17439884. 2013. 782038.
- Oktay, A. (2007). *Yaşamın sihirli yılları*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Okul Öncesi Eğitimi Programı Komisyonu, (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Programı*. Ankara.
- Okuturlar, M. H. (1966). Çocuk dilinin gelişimi. *Pedagoji Cemiyeti Dergisi, 516-526*.
- Önder, N. (1997). Türkiyede Kullanılan Psikolojik Testler, (3. Baskı), İstanbul, *Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 207-209*.
- Önder, M. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Aile Eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2011, 15(1), 377-386*.
- Öymen, M. R. (1966). Dil ve düşüncede anadili ve yabancı dil. *Pedagoji Cemiyeti Dergisi, 529-538*.
- Özbaydar, S. (1970). 12-24 Ay Arasında Dil Gelişmesi. *İ.Ü. Tecrübi Psikoloji Çalışmaları, 8, 79-86*.
- Palaiologou, L. (2016). Children under five and digital technologies: implications for early years pedagogy. *European Early Childhood Education Research Journal, 24(1)*. 5-24.
- Park, C. & Park, Y. R. (2014). The conceptual model on smart phone addiction among early childhood. *International Journal of Social Science and Humanity, 4(2)*, 147-

150.

- Parlakıyıldız, B. ve Yıldızbaş, F. (2004). Okulöncesi eğitimde öğretmenlerin okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına yönelik uygulamalarının ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Pınar, Y. Ünal, F., Kubilay Pınar, N. (2018). Impact of excessive screen-based media use on early childhood development: A short review. *Like Skills Journal of Psychology* 2(8):297-305.
- Piotrowski, J. T. (2017). The parental media mediation context of young children's media use. *In Media Exposure During Infancy and Early Childhood* (pp. 205-219). Cham, Switzerland: Springer.
- Plowman, L, Stephen, C, Stevenson, O & McPake, J (2012). 'Preschool children's learning with technology at home' *Computers & Education*, 59(1), 30-37.
- Plowman, L., McPake, J. & Stephen, C. (2010). The technologisation of childhood? Young children and technology in the home. *Children & Society*, 24(1), 63-74.
- Polat, Ö. & Yavuz, E. A. (2016). The relationship between the duration of preschool education and primary school readiness. *Childhood Education*, 92(5), 396-404.
- Polat, Ö. (2011). Okul öncesi dönemde ses ve yazma eğitimi. *Türkiye Özel Okullar Birliği I. Okul Öncesi Eğitimi Sempozyumu: Okul Öncesi Eğitimde Farklı Yaklaşımlar ve Uygulamaları* içinde (s. 12-13). İstanbul: Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği.
- Radesky JS, Schumacher J, Zuckerman B. (2015). Mobile and interactive media use by young children: the good, the bad, and the unknown. *Pediatrics*. 135(1), 1-3.
- Rahmawati, A., Tairas, M. M. W. & Nawangsari, N. A. F. (2018). Children's school readiness based on teachers' and parents' perceptions. *International Journal of Pedagogy and Teacher Education (IJPTE)*, 2(1), 201-212.
- Roseberry, S., Hirsh-Pasek, K. & Michnick Golinkoff, R. (2014). Skype me! socially contingent interactions help toddlers learn language, *Child Development*, 85 (3): 956-970.
- Roseberry, S., Hirsh-Pasek, K., Parish-Morris, J., & Golinkoff, R. M. (2009). Live action: Can young children learn verbs from video?. *Child Development*, 80(5), 1360-1375.
- RTÜK (2013). Türkiye'de çocukların medya kullanma alışkanlıkları araştırması, *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi*, 1. Baskı.
- Samaniego, C.M. & Pascal, A.C. (2007). The teaching and learning of values through television. *Review of Education*, 53, 5-21. doi: 10.1007/s11159-006-9028-6
- Santrock, J. W. (1998). *Child Development*. New York: McGraw-Hill Companies.

- Saracho O. N. & Spodekb. (2008). A future research agenda for earlychildhood science and technology, In O. N. Saracho & B. Spodek (Eds.) *Contemporary Perspectives on Science and Technology in Early Childhood Education* (pp. 167-181). Charlotte, NC: Information Age Publishing, Inc.
- Saracho, O.N. & Spodek, B. (2010). Families' selection of children's literature books. *Early Childhood Education Journal*, 37(5), 401-409.
- Saussure, F. D. (1985). *Genel Dilbilim Dersler*. New York: Birey ve Toplum Yayınları.
- Scantlin, R. (2008). Media use across childhood: access, time, and content. S. L. Calvert & B. J. Wilson (Eds.). *The Handbook of Children, Media, and Development*. UK: Blackwell Publishing.
- Schimmel, J., Landau, M., & Hayes, J. (2008). Self-esteem: A human solution to the problem of death. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(3), 1218-1234.
- Seçer, İ. (2015). *Spss ve Lisrel ile Pratik Veri Analizi*, 2. Baskı., Ankara: Anı Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (1994). Okulöncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır? *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 21-30.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim, Öğrenme ve Eğitim*. Ankara: Ertem Matbaacılık.
- Sezgin, E. ve Tonguç, G. (2016). Okul öncesi eğitimde mobil teknolojilerin kullanılmasına yönelik örnek bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 2146-9199.
- Shin, W., & Li, B. (2017). Parental mediation of children's digital technology use in Singapore. *Journal of Children and Media*, 11(1), 1-19.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21, 1-22.
- Swing, E. L., & Anderson, C. A. (2014). The role of attention problems and impulsiveness in media violence effects on aggression. *Aggressive Behavior*, 40(3), 197-203.
- Şahin, M. C, Taş, I., Oğul, İ. G., Çilingir, E., Keleş, O. (2015). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medyanın Çocukların Beslenme Alışkanlıkları ve Bozuklukları Üzerindeki Etkisine Yönelik Bakış Açıları. *İlköğretim Online*, 17(1), 125-142.
- Şahin, M. C, Taş, I., Oğul, İ. G., Çilingir, E., Keleş, O. (2015). Tablet bilgisayarların okul öncesi eğitimde destek materyali olarak kullanılmasının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 335-348.
- Tabachnick, B.G., Fidell. L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Sixth Ed. Boston: Pearson.
- Taşkın, N. (2016). İlkokula hazır olma. İçinde Turan, F. ve Yükselen, A. İ. (Ed.). *Çocuk Gelişimi 2 Okul Öncesi Dönemde Gelişim içinde* (s.307-320). Ankara: Hedef Yayıncılık.

- Tezel Şahin, F. ve Özbek, S. (2007). Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir? *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (12), 7-12
- Tokgöz, İ. (2006). *Okulöncesi çocuklarına yönelik kitapların dil gelişimi ve anlambilim açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Topbaş, S. Selçuk, G. (2013). *TEDİL Türkçe Erken Dil Gelişim Testi Kullanım Kılavuzu*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tucker P. (2008). The physical activity levels of preschool-aged children: a systematic review. *Early Childhood Res Q.* 23(4), 547–58.
- TÜİK. (2018). *Türkiye'nin İnternet Kullanım Alışkanlıkları Raporu*. Ankara: TÜİK
- TÜİK. (2013). *9. TÜİK, 6-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri ve Medya*. Ankara: TÜİK
- Tümkiye, S. (2012). Erken çocukluk eğitimi. Fikret Gülaçtı (Ed.), *Okul Öncesi Eğitim Döneminde Ailenin Rolü ve Önemi* (s.336-367). Ankara: Pegem.
- Uyanık-Balat, G. (2016). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Uzun, H., Yalçın, V., ve Dede, H. (2018). Türkiye’de erken çocukluk döneminde ebeveynler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Ülgen, G. ve Fidan, E. (1983). *Çocuk Gelişimi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Ülken, F. B. (2011). Televizyon izlemede anne-baba aracılığı ile çocukların saldırgan davranışları arasındaki ilişki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 195-216.
- Valkenburg, P. M., Piotrowski, J. T., Hermanns, J., & De Leeuw, R. (2013). Developing and validating the perceived parental media mediation scale: A self-determination perspective. *Human Communication Research*, 39(4), 445-469.
- Van der Voort, T. H., Nikken, P., & Van Lil, J. E. (1992). Replication: Determinants of parental guidance of children's television viewing: A Dutch replication study. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 36(1), 61-74.
- Vandewater E. & Lee S. (2009). Measuring children’s media use in the digital age: issues and challenges. *Behav Sci.*, 52: 1152–1176.
- Vygotsky, L. S. (1985). *Düşünce ve Dil*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children’s television viewing. *Journal of Family Communication*, 1(4), 211-231.

- Weaver, B. & Barbour, N. (1992). Mediation of children's televiewing. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 73, 236-242.
- Wenar, C. (1994). *Developmental Psychopathology: From Infancy through Adolescence* (3rd Edition). New York: McGraw-Hill, Inc.
- Wing, L. (1995). Play is not the work of the child: young children's perceptions of work and play. *Early Childhood Research Quarterly*, 10, 223-247.
- Wong, K. M., & Neuman, S. B. (2019). Learning vocabulary on screen: A content analysis of pedagogical supports in educational media programs for dual-language learners. *Bilingual Research Journal*, 42(1), 54-72.
- Yavuzer, H. (2005). *Bedensel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunun İlk Altı Yılı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2013). *Çocuğunun İlk 6 Yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, Z. (2002). Okul Öncesi Eğitiminin Okul Olgunluğu Üzerine Etkisinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 155, 135-145.
- Yenibaş, R. (2007). *Çocuk Gelişimi Eğitimi ve Sağlığı*, İstanbul: İSMEK.
- Yeşilyaprak, B. (2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Ankara: Pegama Yayınları.
- Yıldırım, B. (1997). Çocuğun şahsiyet gelişiminde ailenin yeri ve önemi üzerine bir inceleme, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 119-136.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, N. (2003). *Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimi, Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. (Ed.: Sevinç, M.), İstanbul: Morpa Yayınları.
- Yılmaz, T. (1974). *Dil Yapısının Okul Başarısındaki Rolü*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayını.
- Zimmerman, B. J. (2004). Sociocultural influence and students' development of academic self-regulation: A social-cognitive perspective. In D. M. McInerney & S. Van Etten (Eds.), *Big Theories Revisited* (pp.139-164). Greenwich, CT: Information Age.

EKLER

Ek 1. Ekran Kullanım Düzeyi Görüşme Formu

EKRAN KULLANIM DÜZEYİ

1. Açık hava oyun alanlarından yararlanır mısınız?
2. Çocuğunuz hangi dijital araçları kullanır?
3. Bilgisayar, akıllı telefon tablet gibi dijital araçları siz evde ne sıklıkla kullanırsınız?
Çocuğunuza tablet,bilgisayar,akıllı telefon vb. gibi dijital araçlar veriyor musunuz?
4. Çocuğunuza dijital araç vermenizin en önemli sebebi nedir?
.....
.....
.....
5. Çocuğunuz ekran kullanımına ilk olarak ne zaman başladı?
6. Çocuğunuzun kendine ait dijital aracı var mı?
(a) Evet.....
..... var (b) Hayır yok
7. Eğer çocuğunuz dijital araç ile vakit geçiriyorsa en çok vakit geçirdiği uygulamaların isimleri nelerdir?(Youtube-dijital kitaplar-eğitim uygulamaları-eğlence-tiktok-whatsApp-sosyal medya siteleri vb.)
8. Çocuğunuz dijital araç ile gün içerisinde ne zaman vakit geçirir?
(a)Uykudan kalkar kalmaz
(b)Yemek vaktinde
(c)Uyumadan önce
(d)Diğer.....

BÖLÜM B

Normal bir günde 4 -6 yaşındaki çocuğunuz bu etkinlikleri ne sıklıkla yapar lütfen uygun olan kutucuğu işaretleyiniz.

Etkinlikler	Hiç	1-30 dakika	31 - 59 dakika	1-2 saat	3 saat ve daha fazla
1.Bilgisayar veya tabletle kendisi oynar					
2.Bilgisayar veya tableti sizinle oynar					
3. Bahçeye, oyun veya çocuk parkına sizinle gider					
4. Bahçeye, oyun veya çocuk parkına kendisi gider					
5. Evcilik, arabacılık, doktorculuk gibi oyunlar oynar					
6.Sizinle evcilik, arabacılık, doktorculuk gibi oyunlar oynar					
7. Akıllı telefonla kendisi oynar					
8. Akıllı telefonu sizinle oynar					
9. Kitaplarla kendisi oynar					
10. Sizinle kitap okur					

11. Boya, kalem ve defterlerle etkinlikler yapar
12. Sizinle birlikte boya, kalem ve defterlerle etkinlikler yapar
13. Kendisi televizyon, video gibi medyayı izler
14. Televizyon, video gibi medyayı sizinle izler
15. Çocuğumla oyun oynarım
16. Çocuğum kendi kendine oynar

BÖLÜM C

1. Çocuğumla oynamak için yeterli zaman ayırdığımı düşünüyorum?
(a) Evet (b) Hayır
2. Eğer cevabınız hayırsa bunun en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
(a) Zamanım yok
(b) Çocuğum benimle oynamak istemiyor
(c) Çocuğumla oyun oynamanın gerekli olduğunu düşünmüyorum
(d) Diğer nedenler
.....
.....
3. Bilgisayar, Tablet veya akıllı telefon gibi dijital araçlarla oynarken çocuğunuzun nasıl faydalandığını düşünüyorsunuz?
(a) Eylediğini (b) Öğrendiğini (c) Bir şeyler yarattığını (d) Diğer.....
4. Ekran kullanımı çocuğunuzu etkiliyor mu?
(a) Evet (b) Hayır (c) Emin değilim (d) Diğer.....
•Evet ise sizce nasıl etkiliyor?
.....
.....
.....
5. Çocuğunuzun medya içeriğinden haberdar mısınız?
(a) Evet (b) Hayır (c) Emin değilim (d) Diğer.....
6. Dijital medya içeriklerinin çocuğunuz için uygun olduğunu düşünüyor musunuz?
(a) Evet (b) Hayır (c) Emin değilim (d) Diğer.....
7. Çocuğunuzun dijital araçlarla uzun zaman harcadığını düşünüyor musunuz?
(a) Evet (b) Hayır (c) Emin değilim (d) Diğer.....

Ek-2 Ekran Günlükleri Formu

Değerli velilerimiz bu günlüğü 4-6 yaş çocuğunuzu düşünerek doldurunuz. Çocuklarınızın, günlük olarak izlemiş olduğu dijital aletlerden; hangisini, ne kadar süre izlediklerini ve kiminle izlediklerini öğrenmek ve takip etmek amacı ile yapılmıştır. Birden fazla seçeneğe doldurabilirsiniz. Günlük olarak doldurmanız rica olunur. İlginiz için teşekkür ederim ☺

	TELEVİZYON	TABLET	BİLGİSAYAR	AKILLI TELEFON
PAZARTESİ	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
SALI	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
ÇARŞAMBA	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
PERŞEMBE	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
CUMA	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
CUMARTESİ	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:
PAZAR	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :	SÜRE :
	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:	NE İZLEDİ:
	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:	KİMİNLE İZLEDİ:

Ek-3 Uygulama İçin Gönüllülük Formu

Sayın Ebeveyn,

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitim Programında yüksek lisans yapmaktayım ve yüksek lisans kapsamında ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımı programının çocukların okul olgunluğu ve dil becerilerine etkisine yönelik bir araştırma yürütüyorum. Yapılacak araştırmada uygulanacak etkinlikler oyun temelli olarak tasarlanmıştır. Konu ile ilgili araştırmanın verilerini toplamak amacıyla çocuklarla yaklaşık 45 dakika süren ölçek uygulaması gerçekleştirilmem gerekmektedir.

Araştırmanın yürütülmesi noktasında vereceğiniz destek okul öncesi eğitim programlarının geliştirilmesinde büyük bir önem taşımaktadır. Çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmayı seçmeniz durumunda, çocuğunuza ait bilgiler ve sınıf ortamında çekilmiş olan görüntü kayıtları herhangi bir amaçla kimliğini belirtecek şekilde kullanılmayacak, sosyal medyada paylaşılmayacak ve açıklanmayacaktır. Bu araştırma sonucunda elde edilecek bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Elde edilen bilgiler sadece araştırmacı tarafından görülecek ve değerlendirilecektir. Çocuğunuzun etkinliklere katılımına ve ölçme araçlarının uygulanmasına onay veriyorsanız, lütfen aşağıdaki formu doldurunuz. Bu formu imzalamadan önce, çalışmayla ilgili sorularınız bulunursa benimle iletişime geçebilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Büşra KARAHAN

E-mail adresi: busrkrhn96@gmail.com

Veli Araştırma İzni

Çocuğumun Büşra KARAHAN'ın yüksek lisans tez çalışmasına katılımını kabul ediyorum ve izin veriyorum.

Velinin Adı-Soyadı:

Çocuğun Adı-Soyadı:.....

Çocuğun Doğum Tarihi:.....

İmza:

Ek- 4 TEDİL Testine Ait Örnek Maddeler

TELD3:T

Test of Early Language Development
Third Edition: Turkish**TEDİL****Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi**

Seyhun TOPBAŞ ve Selçuk GÜVEN (2011)

Uygulamacı Formu

A

Kız Okul Sınıf

Doğum Tarihi Uygulama Ekçesi

Yaş Aile Eğitimi Durumu

Konuşulan Diller Aile Gelir Durumu

Alınan Dil	Ham Puan	Standart Puan	Eşdeğer Yaş	%'lik Dilim	Bozukluk Derecesi
Sözel Dil Performansı					

Test Adı	Tarih	Standart Puan	TEDİL Eşdeğeri	Bozukluk Derecesi
1				
2				
3				

Std. Puan	Alınan Dil	İfade Edici Dil	Sözel Dil Performansı
150			
145			
140			
135			
130			
125			
120			
115			
110			
105			
100			
95			
90			
85			
80			
75			
70			
65			
60			
55			

A. Test kaç seansta uygulandı?

Bir seansta uygulama süresi

..... daha fazla uygulama süresi

.....

..... (suz etki edenleri işaretleyin)

..... Teste karşı ilgisizlik

Dikkat dağılması İşitsel yeti

Görsel yeti Diğer (yazınız)

FORM A

	Uyaran	Doğru Tepki Ölçütü	Puan
	<p>19 - Kim/nerede/hangi sorularını anlar ve uygun olarak yanıtlar. Materyal: AA 12 Resim Kartı</p> <p>3. Sen en çok hangi hediyeyi beğenir?</p> <p>4. Hangi çocuk oturmuyor?</p>	4/4 doğru tepki	
Yaş	<p>20 - Farklı sözdizimi yapılarını anlar. Materyal: Resim kartları</p> <p>3. AA 15 Çocuklar koşmuyor.</p>	2/3 doğru tepki	
	<p>21 - Zaman ilişkilerini bildiren sözcükleri anlar. Prosedür: "Sorularını dikkatle dinle ve yanıtla" deyin.</p> <p>1. Sabah mı kahvaltı yaparız, gece mi?</p> <p>2. Gündüz mü karanlık olur, gece mi?</p>	2/2 doğru tepki	
	<p>22 - Sıralama kavramlarını (sıra sayı sıfatı) anlar.</p> <p>2. Sonuncu kim?</p>	2/2 doğru tepki	
	<p>23 - Üstünlük becerileri: Cümlelerdeki anlam ve/veya dilbilgisi hatalarını anlar ve düzelterek doğru veya yanlış olduğunu belirtir. Prosedür: "Beni dikkatle dinle. Sana iki cümle söyleyeceğim. Bunu dinle ve düzelt. Eğer doğru olan cümleyi söylemeni istiyorum."</p> <p>2. Caddenin ortasından yürütür..... Caddenin ortasından</p> <p>3. Kuşlar havada uçar. (D)..... Kuşlar havada koşar.....</p>	2/3 doğru tepki	
	<p>24 - Karmaşık sözcükleri anlar. Materyal: AA 17 Resim Kartı</p> <p>3. Şalyangoz</p> <p>4. Koşu</p>	4/4 doğru tepki	
6 Yaş	<p>25 - Sözcüklerde anlam ilişkilerini anlar. Materyal: AA 18 Resim Kartı</p> <p>2. Hangisi <u>simdi</u> ile ilgilidir?</p> <p>3. Hangisi <u>yukarı</u> ile ilgilidir? (1-2 sn. bekle) üstünde* / alt</p> <p>4. Hangisi <u>koşmak</u> ile ilgilidir? (1-2 sn. bekle) kovalamak* / beklemek</p>	3/4 doğru tepki	

Sayfa 3 Toplam

Ek- 5 Metropololitan Okul Olgunluğu Testi Örnek Maddeler

METROPOLİTAN OLGUNLUK TESTİ

İSİM: ERKEK: KIZ: TEST TARİHİ / /
Şapc~Aş gün
 ÖĞRETMEN: OKUL: DOĞUM TARİHİ / /
Şapc~Aş gün
 ADRES: ÖĞRETMENİN YAŞI / /
Şapc~Aş gün
 SINIF:

TEST	HAM PUANI
1. KELİME ANLAMA	
2. CÜMLELER	
3. GENEL BİLGİ	
4. EŞLEŞTİRME	
Toplam İtiser 1-4	
5. SAYILAR	
6. KOPYA ETME	
Toplam İtiser 1-6	

OKUMA OLGUNLUğU

Puanlar Toplam Tom 1-4	Harf Değerlendirme	Okuma Olgunluğu Seviyesi

SAYI OLGUNLUğU

Puan Tom 5	Harf Değerlendirme	Okuma Olgunluğu Seviyesi

TOPLAM OLGUNLUK SEVİYESİ

Puan Tom 1-6	Harf Değerlendirme	Okuma Olgunluğu Seviyesi	Yüzdde oranı

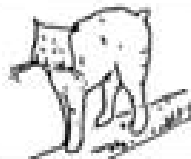
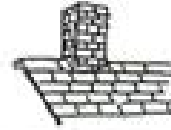
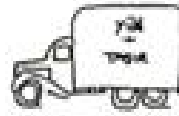
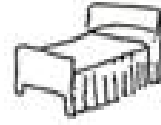
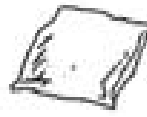
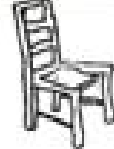

TEST 2: KELİME ANLAMA

Eş. a

Eş. b

Ek- 6 Ebeveyn Tutum Ölçeğine Ait Örnek Maddeler

Ebeveyn Tutum Ölçeği					
Çocuğun okullardan sonra o fidanın ayrı ve kadar çocuğuna müdahale 5 sorulardan birinin altında herhangi birini cevaplamak belirsizdir. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece sizin için doğru veya yanlış sorulmaktadır. Amacımız, çocuğunuzun kendisini ifade etmesidir. Bu nedenle, bazı ifadeler size beğenir gelmez de farklı tepkilerle karşılık verebilirsiniz. 1-6 yaş aralığında beşer ilerde çocuğunuz varsa, farklı yaşlarda çocukların sadece beşer için cevaplandırınız.		Her zaman hoşlanıyorum	Çoğu zaman hoşlanıyorum	Bazen hoşlanırım	Hiçbir zaman hoşlanmıyorum
1	Ben bir arkadaşla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.				
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğuna kabul ederim.				
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesini için onu zorlarım.				
4	Çocuğumun hayranlık ifade etmelerinden korunurum.				
5	Çocuğuma beğenmez olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.				
6	Çocuğuma, karallara neden uyuması gerektiğini açıklarım.				
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.				
8	Çocuğumun kendisi için yapması olabilecek işlerden korunurum.				
9	Çocuğum söz dinlemediğinde onu vururum.				
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışları konusunda neye hissettiklerini ona açıklarım.				
11	Çocuğumun yola getirmek için onu azarlarım.				
12	Çocuğuma karşı konuşurken davranırım.				
13	Çocuğum iyi davranışlarında onu överim.				
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.				
15	Çocuğumun bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.				
16	Arkadaşları çocuğuma satıp olduğu zaman onu korurum.				
17	Çocuğumun arkadaşları konuşurken araya girmesine izin veririm.				
18	Çocuğumun emel konularında sorulduğu sorulara anlayacağı bir dille doğru olarak cevaplarım.				
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davranışlarında onu bağışlarım.				
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığında çocuğumdan özür dilemem.				
21	Çocuğumun kendisi için zor olabilecek işlerden korunurum.				
22	Çocuğumun husulamasından endişe ederim.				

• E.Diften soru atlamayınız. • Kutuların içerisine işaret koyunuz.		Her zaman hoşlanıyorum	Çoğu zaman hoşlanıyorum	Bazen hoşlanırım	Hiçbir zaman hoşlanmıyorum
24	Çocuğumun isteğiyle saate ayarlamasına izin veririm.				
25	Çocuğum yanlış davranışlarında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.				
26	Çocuğuma kızıldığında çocuğuma cezalandırırım.				
27	Fiziksel cezası, çocuğumun disiplin alınmasını bir yolu olarak kullanırım.				
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elmden geleni yaparım.				
29	Çocuğumun büyüklüğe yeni şeyler denemesi için almaması gerektiğine inanırım.				
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.				
31	Çocuğumun yanlış davranışları gözden geçiririm.				
32	Çocuğumun başka çocuklarla kıyaslarım.				
33	Çocuğumun şüpheli davranışlarına göre yutarım.				
34	Çocuğumun şüphelerim.				
35	Çocuğumun karşı çıkarak öfkelenmem.				
36	Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.				
37	Çocuğuma bir şey anlatırken onun da fikrini alırım.				
38	Çocuğumla her konuşurken konuşabilirim.				
39	Çocuğuma karşı sabırsızım.				
40	En ufak bir hatasından, çocuğuma cezalandırırım.				
41	Çocuğum için hemen hemen bütün eşyalarından fedakarlık ederim.				
42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat sunarım.				
43	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarından herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.				
44	Evinizde hangi televizyon programını izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlerim.				
45	Çocuğumun yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.				

Ek- 7 Ebeveyn Rehberliğinde Bilinçli Ekran Kullanımı Web Sayfası

Ana Sayfa
Ebeveynlerin Bilmesi Gerekenler +
Aileler İçin Öneriler
Uygulama Seçme Kriterleri
Uygulama Önerileri
İrtibat

Bilinçli Ekran Kullanımı

Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı

bilgi@bilincliexrankullanimi.com

Medya ile ilgili sınırlar koyulmalı ve alternatif etkinlikler yapılmalıdır.

EKRAN KULLANIMININ OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA ETKİSİ

0-6 yaş arası kapsayan okul öncesi dönem, gelişimsel olarak çocukluk dönemi kapsamında yer alan ve pek çok gelişimsel deneyimin ve becerinin kazanıldığı dönemdir.

Dijital teknolojiler ve aletler evlerde ve diğer ortamlarda hızla yaygınlaşmaktadır.

Geleneksel çocuk oyunlarının yerini, bilgisayar oyunları almakta ve çocukların ekran bağımlılığı ve bilgisayar oyunlarının daha fazla tercih edilmesi nedeniyle, yüz yüze iletişim yerini, ekran karşısında geçirilen zamana bırakmıştır.

Medya araçlarında yaşanan bu hızlı ilerlemeler sadece çocukları etkilememiş, yetişkinler de bu durumdan etkilenmiştir. Günümüz ebeveynleri çocukluklarında dijital araçlarla oynamazken kendi çocukları dijital bir dünyada ekran oyunları ile büyümektedir.

Bu nedenle ekran kullanımı (süreleri ve niteliği TV, tablet, akıllı telefon, oyun konsolu vb) ile ilgili ebeveyn eğitimine ihtiyaç duymaktadırlar.

Bilinçli Ekran Kullanımı
Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı

bilgi@bilincliexrankullanimi.com

 <p>Dr. Panda Uygulamaları</p> <p>Uygun Yaş Düzeyi: 4+ yaş, 6-8 yaş Açıklama: Uygulamanın amacı çocukların dünyayı tanımalarında yardımcı olmak olarak açıklanmaktadır. Dr. Panda serisi birçok uygulamadan oluşmaktadır. Dr. Panda; şehirde, restaurantta, tatilde vb.</p>	 <p>Fiete Puzzle, Fiete Math, Fiete Cars vb.</p> <p>Uygun Yaş Düzeyi: 2-8 yaş Uygulama Ücreti: Ücretsiz- Ücretli Açıklama: Fiete karakterinin yer aldığı uygulamaların birçok çeşidi bulunmaktadır.</p>	 <p>FIRE STATION</p> <p>Uygun Yaş Düzeyi: 3-5 yaş Uygulama Ücreti: Ücretsiz Açıklama: Uygulamanın amacı çocukların yaratıcılıkları ve dikkatlerini artırabilecek olmasıdır. Araştırmacı Önerisi: Uygulamanın görselleri ve içerikleri çok ilgi çekicidir. Farklı mekanlarda ya da farklı meslek gruplarında çalışan bireylerin de mesleki yaşantıları bu şekilde uygulamalara dökülebilir.</p>
 <p>ÇOCUKLAR İÇİN OYUNLAR</p>	 <p>INVENTIONEERS</p>	 <p>CAÏLLOU CHECK- UP</p>

Uygulama Seçme Kriterleri

Dokümatik ekran teknolojinin gelişmesi ile birlikte, 0-6 yaş çocuklar tablet ve akıllı telefonları kullanmaya başladılar. Çocukların kullanımına yönelik her geçen gün mobil uygulama (apps) adı verilen programlar geliştirilmeye başladı. Bugün 1 milyondan fazla uygulama itunes ve googleplay aracılığı ile indirilerek kullanılabilir.

Sayısız bu kadar çok olan uygulamaların tamamını çocuklara uygun ve eğitici olduğunu varsaymak mümkün değildir. Hatta pek çok uygulamanın çocuklar için uygunsuz içerikler sunduğu ve eğitsel değerinin ise yok denecek kadar az olduğu söylenebilir.

Bu koşullarda çocuklara mobil uygulamaları sunmadan önce anne baba ve öğretmenlerin bunları incelemeleri ve değerlendirmeleri önemlidir. Mobil uygulamaları değerlendirirken dikkat edilecek kriterler arasında bu sorulara cevap aranmalıdır.

1. Uygulama çocuğun yaşına uygun mu?
2. Eğitici bir değeri var mı?
3. Kullanımı kolay mı?
4. Eğlenceli mi?
5. Şiddet, korku, cinsellik ve kötü dil içeriyor mu?

0-2 YAŞ

Eğitsel değer 0-2 yaş çocuklar şarkıları ve kelimeleri ezberleyebilir, ancak her zaman konuşulanları anlamazlar. Bu nedenle basit mesajlar veren medyayı seçmek bu çocuklar için en iyisidir. Bebekler sadece ekran ortamını kullanarak fazla öğrenemezler, bu nedenle ekranda gördükleri açıklanabilir.

Çocuklar bizlerin küçükken yaptığımız gibi saklamacı oynamak yada ip atlamak yerine zamanlarının çoğunu ekran başında geçiriyor.

Teknolojinin yoğun kullanılması çocuklar ve aileleri olumsuz yönde etkileyebiliyor. Ancak teknoloji aynı zamanda çocukların öğrenmesinde, yeni şeyler keşfetmesinde ve eğlenmesinde de en büyük etkenlerden biri. Çocuklarımızın teknoloji ile etkileşim halinde olurken diğer yandan da onları dijital medyanın tehlerine ve zararlarına karşı nasıl korumalıyız?

İŞTE AİLELER İÇİN BAZI ÖNERİLERİMİZ

- ▶ Çocukların yaşı, gelişim özellikleri, ihtiyaçları, ilgileri, dil düzeylerinin uygunluğu ekran kullanımına karar verirken dikkate alınmalıdır.
- ▶ Tablet, akıllı telefon gibi ekran kullanımının olduğu araçlarla çocuklar yalnız bırakılmamalıdır.
- ▶ Dijital aracı, çocuğun kullanmasına izin vermeden önce ne kadar oynayabilecekleri ve neleri oynayabilecekleri ile ilgili kurallar oluşturulmalıdır. Çocukların bu kurallara uymaları tutarlı bir şekilde ebeveynler tarafından sağlanmalıdır.
- ▶ Kaliteli uygulamalar seçilmeli ve çocuğunuzla birlikte kullanılmalıdır. Çocukların tek başına kullanmasından kaçınılmalıdır.

AİLELER İÇİN ÇEŞİTLİ ETKİNLİKLER

- ▶ Fidan dikme mevsimi iken haydi bahçeye! Çocuklarınız ile beraber çiçek, ağaç vb. dikebilirsiniz.
- ▶ Fotoğraf albümünüzü beraber inceleyebilirsiniz ve eski fotoğraflar hakkında sohbet edebilirsiniz.
- ▶ Mutfağa girin. Beraber kurabiye, turşu, meyve suyu vb. yapabilirsiniz.
- ▶ Evdeki geri dönüşüm malzemelerinizi biriktirebilir ve geri dönüşüm malzemelerinden bir kostüm tasarlayabilirsiniz.
- ▶ Halk kütüphanesine gidin ve çocuğunuzla bir kitap seçin. Yatmadan önce çocuğunuza hikâye kitabı okuyabilirsiniz.

Ana Sayfa Ebeveynlerin Bilmesi Gerekenler + Aileler İçin Öneriler Uygulama Seçme Kriterleri Uygulama Önerileri İrtibat

Bilinçli Ekran Kullanımı
Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı

bilgi@bilincliEkranKullanimi.com

Dikkat edilecek noktalar

- Ekran kullanımı, çocuğun gelişimine uygun, geleneksel programlarla kaynaştırılacak şekilde olmalıdır. Uygun düzenlenmiş programlar ile çocuklar bireysel öğrenmeyi gerçekleştirebilecekler, kendi hız ve bilgi düzeylerine göre ilerleme kaydedebileceklerdir.
- Küçük çocuklar yaşadıkları ve çevrelerinde gördükleri her şeyden öğrenebilirler. Bu dönemde çocuğa sağlanabilecek zengin yaşantılar çocuğun gelişimini olumlu yönde etkiler. Bu nedenle bilgisayar, tablet, telefon gibi araçların bilgi alışverişini sağlayan bir öğrenme aracı olarak kullanılması gerekmektedir.
- Teknolojik alet kullanılacak ve kullanılmayacak durumlar önceden belirlenmelidir.
- İçeriğin okul öncesi döneme uygun olması gerekmektedir.
- Ekran kullanımında çocukların ilgileri ve gelişimleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Ekran kullanımında çocuğun etkin olması desteklenmelidir.

Ana Sayfa Ebeveynlerin Bilmesi Gerekenler + Aileler İçin Öneriler Uygulama Seçme Kriterleri Uygulama Önerileri İrtibat

Bilinçli Ekran Kullanımı
Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı

bilgi@bilinciekrankullanimi.com

Ekran Kullanımının Etkileri

EKRAN KULLANIMININ YARARLARI

Problem çözme becerilerini geliştirir. Ekran kullanımı bir amaç etrafında geliştirir ve çocukların uygulamada ilerlemesi ya da kazanması için karşısına çıkan engelleri ve çeldiricileri aşması gerekir. Sürekli problemle karşılaşmak ve çözüm yolları bularak ilerlemek çocuğun problem çözme becerilerini geliştirir.

Üreticiliği destekler. Özellikle çocukların yeni karakterler, senaryolar ve materyaller üretebildiği (stratch, minecraft, paint, müzik) uygulamalar üreticiliği ve kendini üretici yollarla ifade etme becerilerini destekler.

EKRAN KULLANIMININ OLUMSUZ ETKİLERİ

Sağlıksal problemler → Aşırı ekran kullanımı, yatak odasında TV olması, **obezite riskini** artırabilir. Günde 5 saatten fazla TV izleyen çocuklar, 0 - 2 saat izleyen çocuklardan daha fazla kilolu olma eğilimindedir. Günde 1,5 saatten fazla televizyon izlemek, 4-9 yaş arası çocuklar için obezite için risk faktörüdür. Bu, çocukların yüksek kalorili gıdalar için reklamlara maruz kalması nedeniyle. Ayrıca çocukların, ekran ortamını izlerken daha fazla atıştırma veya fazla yemek yeme olasılığı daha yüksektir. Yine ekran karşısında çocuklar elektron bombardımına açıktır, göz sağlığı olumsuz etkilenebilir, bedensel hareketliliğe engel olabilir ve fiziksel gelişimi olumsuz yönde etkileyebilir, bağımlılık yapabilir.

Bilinçli Ekran Kullanımı
Ebeveyn Rehberliğinde Ekran Kullanımı

bilgi@bilinciekrankullanimi.com

Ekran Zamanı

Cocuklar için Medya ve Ekran Süreleri

0-18 AY 5-10 dakika
Görüntülü konuşma gibi gerçek kişilerle etkileşimler yoluyla oynamaya Medya: Yavaşça Erişimde

18-24 AY 30 dakikaya kadar
Kaliteli oyunlar Medya: Yavaşça Erişimde

2-6 YAŞ Aralıklı sürelerde en fazla toplam 1 saat (20+20+20 gibi)
Kaliteli oyunlar Medya: Erişimde

18 aydan küçük çocuklar için, video sohbeti dışındaki ekran ortamlarının kullanılması önerilmemektedir.

Dijital medyayı tanıtmak isteyen 18 ila 24 aylık çocukların ebeveynleri, yüksek kaliteli programlama / uygulamaları seçmeli ve bunları çocuklarla birlikte kullanmalıdır, çünkü çocuklar en iyi şekilde öğrenir.

Çocukların medyayı kendi başlarına kullanmalarına izin verilmemelidir.

EK-8: Ölçek İzinleri

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Büşra
Soyadı	KARAHAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Köyceğiz/ 07.11.1996
Uyruğu	T.C.
İletişim Adresi ve Adresi	Şemikler Mah.3008 sk. Merkezefendi/ DENİZLİ
Eğitim	
İlköğretim	Mehmet Özen İlköğretim Okulu
Ortaöğretim	Çal Anadolu Lisesi
Yükseköğretim (Lisans)	Necmettin Erbakan Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği
Yükseköğretim (Yüksek Lisans)	
Yabancı Dil	
Yabancı Dil Adı	İngilizce
Sınav Adı	YÖKDİL
Sınavın Yapıldığı Ay ve Yıl	Mart, 2018
Alınan Puan	62,8
(Varsa) Mesleki Deneyim	
Yıl (lar)	Mesleki Deneyim
2019-2021	Rabia Ayrancı GB Okul Öncesi Öğretmeni

2021/ Halen	Lale Bahçesi GB Okul Öncesi Öğretmeni
-------------	--